

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Gintaras Krasauskas

Edukologijos magistrantūros studentas

**KŪNO KULTŪROS IR SPORTO PROJEKTŲ UGDOMOJO POTENCIALO
12 – 13 METŲ VAIKŲ RAIDAI EDUKACINIS TYRIMAS**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas (ė)
doc. dr. E. Musneckienė

Šiauliai, 2010

Darbas originalus.....Gintaras Krasauskas

(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	5
Terminų žodynas.....	7
ĮVADAS.....	8
1. KŪNO KULTŪROS IR SPORTO PROJEKTAI NEFORMALIAJAME VAIKŲ UGDYME	13
1.1. Kūno kultūra ir sportas neformaliajame ugdyme	13
1.2. Sporto projekto ištakos, samprata, įvairovė	26
1.3. Kūno kultūros ir sporto projektų ugdomasis potencialas 12 – 13 m. vaikų asmenybės formavimuisi.....	30
1.4. Kūno kultūros ir sporto pedagogo kompetencija projektų rengimo srityje.....	40
2. TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS	45
2.1. Tyrimo metodika, bazė ir imtis.....	45
3. TYRIMO REZULTATŲ APTARIMAS.....	49
3.1. Kūno kultūros ir sporto pedagogų, dirbančių su 12-13 m. mokiniais, požiūrio į kūno kultūros ir sporto projektus, empirinis tyrimas ir apklausos duomenų analizė	49
3.2. 12-13 m. vaikų apklausos duomenų analizė.....	62
Išvados.....	68
Rekomendacijos.....	69
Literatūra	70
PRIEDAI	

KŪNO KULTŪROS IR SPORTO PROJEKTŲ UGDOMOJO POTENCIALO 12 – 13 METŲ VAIKŲ RAIDAI EDUKACINIS TYRIMAS

Magistro darbas

Santrauka

Šiandien kūno kultūra ir sportas tampa daugelio žmonių neatskiriama gyvenimo dalimi. Kūno kultūra ir sportas aktyviai prisideda prie visapusiško žmogaus ugdymo. Ugdymas priklauso tai žmogiškojo veikimo sričiai, kurioje vyksta nenutrūkstamas kartų atsinaujinimas. Svarbiausi vaiko ugdyme: aktyvumas, per jį vaikas vystosi fiziškai, santykiauja su socialine aplinka, realizuoja įgimtas galimybes ir formuojasi kaip asmenybė; bendravimo dėka jis tampa kolektyvo nariu, įvaldo naujas socialinio bendravimo normas; pažinimas; poveikis aplinkai kurio dėka tiria aplinką ir stengiasi daryti jai poveikį.

Tyrimo objektas – kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų (12 – 13 m.) ugdymui.

Tyrimo hipotezė – jei tikslingai bei kryptingai rengtume bei organizuotume kūno kultūros ir sporto projektus, ugdomasis poveikis vaikams būtų veiksmingesnis vaikų užimtumui, saviugdai, vertybių formavimuisi, sveikatinimui.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti kūno kultūros ir sporto projektų ugdomąjį potencialą.

Tyrimo metodologinį pagrindą sudaro šiuolaikinių ugdymo teorijų požiūris (Miškinis, 2002, Kaškelytė, 2000, Kathy, 1999, Malinauskas, 2006, Dumčienė, 2002, Bitinas, 2000), t.y. pagrindiniai ugdymo teorijos principai – savirealizacija, bendradarbiavimas, tvirti ryšiai su aplinka. Šiuolaikinių ugdymo teorijos principai atskleidžia ugdymo pažinimo metodus, todėl šiame darbe buvo pasirinktas ugdymo tyrimo metodas – eksperimentas. Mokslininkai (Zhou, 2003, Kaškelytė, 2000 ir kt.) teigia, jog ugdymo principais bei vertybėmis grindžiantys rengiami sporto projektai, tenkina vaikų integracijos principą bei sudaro prielaidas skatinti vaikų užimtumą, toleranciją, pagarbą kitam žmogui, dalinimąsi patirtimi, bendravimą ir bendradarbiavimą, tarpusavio pažinimą, nuolatinį mokymąsi.

Mokslinės literatūros, dokumentų analizė rodo, jog kūno kultūros ir sporto projektas įgyvendina pagrindinę kūno kultūros ir sporto misiją – ugdyti sveiką ir fiziškai aktyvią visuomenę, kuo daugiau vaikų įtraukti į organizuotas ir savarankiškas kūno kultūros ir sporto pratybas, skatinti visapusišką asmenybės tobulėjimą. Tyrimas atskleidė, kad ne visos mokyklos turi galimybių rengti projektus.

Kūno kultūros ir sporto pedagogai mano, kad kūno kultūros ir sporto projektas padeda vaikams tobulinti savo kūną, praplečia protinius sugebėjimus, pagerina sveikatą, ugdo teigiamas, lavina fizinės savybės. Tyrime dalyvavusių vaikų apklausa atskleidė, kad projektas turi įtakos visapusiškam asmenybės ugdymui, visapusiškai išsilavinusiam, fiziniams savybėms lavinti, susirasti draugų, gerai praleisti laiką. Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ analizė atskleidė, jog projektas padeda spręsti vaikų užimtumo problemas, skatina sveiką gyvenimo būdą, suartina šalis, skatina pasaulinį pilietinį aktyvumą. Projekto metu buvo įvykdyti šie pasiekimai: praktiniai, edukaciniai, visuomeniniai, kultūriniai.

SPORT AND PHYSICAL EDUCATION PROJECT INFLUENCE ON THE NON – FORMAL EDUCATION OF CHILDREN

Master thesis

Summary

Nowadays physical education and sport is an integral part of many people's life. Physical culture and sport contribute human education. Education belongs to the sphere of human action, which is the continuous renewal of the generations. The most important children's education: activity, during which a child develops physically, sex with the social environment and realize innate possibilities of the formation of personality, communication, rules of social interaction.

The object of research - children (12 - 13 years) and the sports teacher approach of physical education and sport.

Hypothesis - if deliberately and purposefully prepare and organization of physical culture and sports projects, educational effect on children has a greater chance to influence the activity of children, learning of, values formation, health care.

The aim of the survey – to analyse the educational potential of sports and physical education.

Methodological study based on nowadays theories of teaching approaches (Wood, 2000, Kaškelytė, 2000, Kathy, 1999, Malinauskas, 2006, Dumčienė, 2002, the California, 2000). There are the basic principles of educational theory - self-realization, strong relationships with the environment. The principles of modern educational theory reveals the cognitive training techniques, so this work has been selected educational method - experiment. The researchers (Zhou, 2003, Kaškelytė, 2000, etc..) state that teaching and values organized sports projects, satisfying the principle of integration of children and has more possibility to create jobs, tolerance, respect for other people, sharing experiences, communication and cooperation between knowledge, continuous learning.

Scientific literature shows that physical education and sports projects complies with the basic physical culture and sports mission.

The investigation revealed that not all schools have the capacity to run projects. Physical Education and Sports teachers believes that physical education and sports project helps children to develop their body expands mental abilities, improve health, develop a positive and the physical properties. The study involved a survey of children revealed that the project has the full impact on personality development, fully educated, physical characteristics of the train, make friends, have a good time. Physical Education and Sport project "Sport and I" study revealed that the project is helping to solve problems in children activity, promotes a healthy lifestyle, connects

the country, encourages global citizenship. The project has met the following outcomes: practical, educational, social, cultural.

Terminų žodynas

Sportas – atskirų sporto šakų treniruotės ir varžybos, kurių metu žmogus siekia geriausių rezultatų (Stonkus, 2002).

Kūno kultūra – svarbi asmens ir visuomenės bendrosios kultūros dalis, glaudžiai susijusi su kitomis kultūros sritimis, ypač su sveikatos stiprinimu ir sportu. Kūno kultūra padeda siekti asmens fizinės, psichinės bei dvasinės darnos, kurti ir tobulinti humanistines (judesių kultūrą, sveikatą, fizinį pajėgumą, išprusimą šioje srityje) bei materialines (sporto bazę, programas, vadovėlius ir kt.) vertybes (Stonkus, 2002).

Projektas – tai kompleksinės, koordinuojamos, vienkartinės pastangos apribotos laiko, biudžeto, resursų, ir kryptingų atlikimo specifikacijų skirtų patenkinti vartotojų poreikius (Clifford F. Gray).

Sporto projektas – tai ilgalaikis, sistemingas ir suplanuotas bandymas, pasižymintis vertinimu. Tai planuojamas ir vertinamas darbas, tai – pastangų sistema, darbo forma, kurią lemia iškilusios problemos ir jų prigimtis. Projektą kuriame susidūrę su nauju reiškiniu, kuris, mūsų manymu, reikalauja intervencijos, turinčios padėti mums įgyti daugiau patirties ir duoti naudingų rezultatų (Tamošiūnas, 1999).

Ugdymas – tai asmenybės visapusiškumo siekimas: jos psichinių bei fizinių galių tobulinimas, savarankiškumo ir aktyvumo skatinimas, įtraukimas į visuomenės gyvenimą (Jovaiša, 2001).

Ugdomasis potencialas - tai formuojamosios asmenybės ugdymo galimybių poveikis, kuriomis formuojami pagrindiniai asmenybės tobulėjimo aspektai: kūrybingumas, pažinimas, tolerancija, humaniškumas, mokymasis bendrauti, veikti, pažinti, socializacija, saviugda, pilietiškumas ir kt.

Neformalus ugdymas – tai sudėtinė švietimo sistemos dalis, egzistuojanti lygiagrečiai formaliojo švietimo, skirta tikslingam ir tęstiniam bei įvairaus amžiaus vaikams, suaugusiems prigimtinių galių, įvairių gebėjimų, polinkių atskleidimui, saviraiškos poreikių, pažintinių interesų tenkinimui, kūrybiškumo plėtojimui, kultūrinių vertybių puoselėjimui, turiningo laisvalaikio praleidimui, socializacijai ir nusikalstamumo prevencijai skirtingose ugdymo institucijose ir jų centruose (Lietuvos jaunimo neformalaus ugdymo asociacija).

Tolerancija – humaniškumo skatinimas, mokymasis bendrauti kaip ugdytina vertybė, švietimo sistemos kontekste turi aiškų suvokimą ir taikymą vaikų ugdyme (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2003).

Saviugda – tai savęs tobulinimas visuomeniniame auklėjimo procese (Jakavičius, 1998).

Įvadas

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas. Globalizacija, sparti ekonominė, kultūrinė, informacinė ir politinė intervencija kelia švietimui, kūno kultūrai ir sportui naujus iššūkius. Didėja neigiamo poveikio vaikų mentalitetui pavojus, atsiranda naujų, ne visada tinkamų mokymuisi, sportavimui ir laisvalaikiui aplinkų. Pastebėta, kad daugelio šalių švietimo sistemose sporto projektai, nepaisant integracinio ir tarpkultūrinio suartėjimo vaidmens, vis labiau menkinami. Tokia tendencija ryškėja ir Lietuvoje: mokymo įstaigų administracijos nenoriai dalyvauja sporto projektuose, nepakankama vietos savivaldos institucijų parama, stinga informacijos ir patarimų bei paskatinimo. Kaip žinome, Lietuvoje vaikų užimtumas – viena iš pagrindinių problemų. Tai rodo, kad mūsų visuomenė nepakankamai sprendžia socialines problemas, kad mūsų socialinė sistema turi rimtų trūkumų.

Šiandien kūno kultūra ir sportas tampa daugelio žmonių neatskiriama gyvenimo dalimi. Kūno kultūra ir sportas aktyviai prisideda prie visapusiško žmogaus ugdymo. Ugdymas priklauso tai žmogiškojo veikimo sričiai, kurioje vyksta nenutrūkstamas kartų atsinaujinimas. Šiuolaikinių ugdymo teorijų požiūriu, ugdymas – informacinė sąveika. Visiškai pagrįstamai teigiama, jog aktyvumas ir sportas gali būti teigiamų elgesio nukrypimo – alkoholio vartojimo, rūkymo ir kitų žalingų įpročių bei dvasinių silpnybių atsvara ir pagalba jų išvengti. Tai viena iš kūno kultūros ir sporto kaip jaunimo elgesio prevencijos idėja, kuri ypač svarbi ieškant naujų kelių jaunimo socializacijai šiuolaikinėmis sąlygomis.

Šiuolaikinėje visuomenėje sporto projektai sudaro prielaidas institucijos, organizacijos kultūrai atsirasti, stiprėti bei plėtotis, kuri savo ruožtu yra veiklos efektyvumo garantija. Šiandien mokykla yra socialinė institucija, kurioje gimsta pažinimas, formuojasi asmenybė, vertybės, kultūrinis laukas. Svarbiausi vaiko ugdyme: aktyvumas, per jį vaikas vystosi fiziškai, santykiauja su socialine aplinka, realizuoja įgimtas galimybes ir formuojasi kaip asmenybė; bendravimo dėka jis tampa kolektyvo nariu, įvaldo naujas socialinio bendravimo normas; pažinimas; poveikis aplinkai kurio dėka tiria aplinką ir stengiasi daryti jai poveikį. Apimdama įvairias asmens fizinio aktyvumo raiškos formas, kūno kultūra sudaro sąlygas asmeniui pažinti save ir ugdytis fizinę bei dvasinę ištvermę, reikalingą kritinėse situacijose, individualumą, tikėjimą sėkme siekiant fizinės bei dvasinės sveikatos. Neformalus ugdymas orientuojamas į vaikų gebėjimus ir įgūdžius bei jų saviraišką. Veiklos kryptys glaudžiai siejamos su ugdymu. Popamokinė veikla skirta visapusiškam asmenybės tobulėjimui. Sudaromos sąlygos vaikų sportinių gebėjimų lavinimui. Vaikų popamokinei veiklai daug dėmesio skyrė ir vyresniosios kartos Lietuvos pedagogai J. Laužikas (1993), V. Blauzdys ir O. Batutis (2003) ir kt (2005), taip pat ir užsienio šalių pedagogai: J. P. Piech

ir J. Wojnar (2002), Locke (1992), K. Evers, T. Frederick ir I. Berwor, (1998). Galima teigti, jog vaikų neformalus ugdymas plėtoja vaikų asmenines, socialines ir edukacines kompetencijas, siekia ugdyti sąmoningą asmenybę, sugebančią atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Kūno kultūra ir sportas mokykloje atveria mokiniams galimybę plėtoti savo organizacinius gebėjimus, įsitraukti į mokyklos, šeimos, vietinės bendruomenės reikalų ir problemų, susijusių su sveikata ir sportu, svarstymą, ugdytis kritišką, pilietiškai brandų požiūrį į jas.

Šalyje įgyvendinamos tokios kūno kultūros ir sporto programos, kaip „Sportas visiems“, „Sveikos mokyklos“, „Jaunasis atletas“, kurių viena iš sudėtinių dalių – „asmenybės ugdymas kūno kultūra ir sportu“, „Sugrąžinkime vaikus į stadionus“. Vienas iš prioritetinių tarptautinių projektų švietimo įstaigose – kūno kultūros ir sporto projektai, kurie suteikia galimybę vaikų mobilumui, sveikatinimui, jų užimtumui, pedagogų kompetencijos didinimui, naujoms inovacijoms. Kūno kultūros ir sporto departamento duomenimis (2008), visuotinės reikšmės bei svarbos daugelį metų rengiami šie sporto projektai: „Lietuvos olimpinis vaikų festivalis“, „Vaikų vasaros užimtumo programa“, „Sugrąžinkime vaikus į stadionus“ ir kt. Kūno kultūros ir sporto ir fizinio lavinimo svarbą bei jų vertę vaikų ugdymui įvairiu amžiaus aspektu analizuoja šie autoriai: V. Blauzdys (2005), O. Batutis (2003), A. Radzevičius (2001), Ž. Barusevičius (1998), M. Zhou (2003), C. Carr (2000), D. Descv ir B. Tessaring (2001) ir kt. Išanalizavus užsienio šalių patirtį, verta paminėti, jog itin didelis dėmesys skiriamas vaikų ugdymui organizuojant sporto projektus Suomijoje, Danijoje, Vokietijoje. R. Hedstrom (2004) ir D. Gould (2004) savo tiriamuosiuose darbuose atskleidžia ugdomąjį vaikų ir jaunimo potencialą per sporto projektus. Remiantis užsienio mokslininkų (Danish, 2002, Coakly, 2001) atliktais tyrimais, susijusiais su vaikų ugdymu per sportą, galime pabrėžti, jog šiandien yra labai aktuali ir svarbų vaidmenį neformaliame vaikų ugdyme atliekanti sritis. Sėkmingų projektų įgyvendinimas atskleidžia asmens vertybinių nuostatų, plataus kultūrinio akiračio formavimą, komunikacinių, fizinių gebėjimų, saviraiškos ugdymą, užimtumo skatinimą.

Tyrimo objektas – kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų (12 – 13 m.) ugdymui.

Tyrimo hipotezė – jei tikslingai bei kryptingai rengtume bei organizuotume kūno kultūros ir sporto projektus, ugdomasis poveikis vaikams būtų veiksmingesnis vaikų užimtumui, saviugdai, vertybių formavimuisi, sveikatinimui.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti kūno kultūros ir sporto projektų ugdomąjį potencialą.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti kūno kultūros ir sporto reikšmę neformaliajame vaikų ugdyme bei atskleisti kūno kultūros ir sporto projektų ugdomąjį potencialą.
2. Atlikti eksperimentinį kūno kultūros ir sporto projektą „Sportas ir aš“.
3. Ištirti sporto pedagogų požiūrį į kūno kultūros ir sporto projektus prieš ir po kūno kultūros ir sporto eksperimentinio projekto.
4. Ištirti vaikų (12 – 13 m.) požiūrį į kūno kultūrą ir sportą prieš ir po kūno kultūros ir sporto eksperimentinio projekto.
5. Atlikti sporto pedagogų ir vaikų (12 – 13 m.) gautų tyrimo rezultatų lyginamąją analizę.
6. Pateikti išvadas ir rekomendacijas sporto ugdytojams apie kūno kultūros ir sporto projektų ugdomąjį potencialą neformaliajame vaikų ugdyme.

Tyrimo metodologija

Tyrimo metodologinį pagrindą sudaro šiuolaikinių ugdymo teorijų požiūris (Miškinis, 2000, Kaškelytė, 2000, Kathy, 1999, Malinauskas, 2006, Dumčienė, 2002, Bitinas, 2000), t.y. pagrindiniai ugdymo teorijos principai – savirealizacija, bendradarbiavimas, tvirti ryšiai su aplinka. Fizinis ugdymas kaip ir kiekviena ugdymo sritis perima ugdymo principus. Savirelizacijos principas pasireiškia sudarydamas asmeniui kuo palankesnes sąlygas įgyti ir plėtoti bei realizuoti asmeninę, socialinę, pažinimo ir kultūrinę kompetenciją, kurią sudaro įvairių vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuma. I. Kaškelytės (2000) teigimu, bendradarbiavimas, ryšys su aplinka kaip ir savirealizacija suteikia asmenybei įgyti pažinimo, tobulėjimo, asmenybės vystymosi. Taigi, šiuolaikinių ugdymo teorijos principai gali atskleisti ugdymo pažinimo metodus, todėl šiame darbe buvo pasirinktas ugdymo tyrimo metodas – eksperimentas. Tai yra planingas, kryptingas, tiriantis reiškinio savybes, funkcionavimą metodus (Bitinas, 2000). Mokslininkai (Zhou (2003), Kaškelytė (2000) ir kt.) teigia, jog ugdymo principais bei vertybėmis grindžiantys rengiami sporto projektai, tenkina vaikų integracijos principą bei sudaro prielaidas skatinti vaikų užimtumą, toleranciją, pagarbą kitam žmogui, dalinimąsi patirtimi, bendravimą ir bendradarbiavimą, tarpusavio pažinimą, nuolatinį mokymąsi.

Darbo konceptualų pagrindą sudaro ir šiuolaikinė *humanistinė teorija* (Lepeškienė, 1997; Luckman, 1999; Morkūnienė, 2002; Teresevičienė, Gedvilienė, 2003), t.y. pagrindinės humanistinio ugdymo idėjos – savirealizacija, bendradarbiavimas, tvirti ryšiai su socialine aplinka, humanistinė asmenybės teorija (Rogers, 1951), Maslow, 1979). Jos atstovai teigia, jog asmenybė siekdama savirelizacijos nuolat auga ir vystosi.

Metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė – analizuojama ugdomojo potencialo koncepcijos, aptarti teoriniai kūno kultūros ir sporto projekto įtakojantys veiksmi vaikų ugdymui.
2. Anketinė apklausa - anketavimas skirtas išanalizuoti rengiamų kūno kultūros ir sporto projektų situaciją švietimo organizacijose bei iširti kūno kultūros ir sporto projektų ugdomąjį potencialą, kuriuo remiantis įvertinti vaikų (12 – 13 m.) ir sporto pedagogų požiūrį į kūno kultūrą ir sportą.
3. Eksperimentas – buvo įvykdytas eksperimentinis kūno kultūros ir sporto projektas „Sportas ir aš“, kuriame dalyvavo 105 vaikų (12 – 13 m.) iš Kauno mokymo įstaigų.
4. Lyginamoji analizė – įvykdyta apklausa prieš ir po eksperimentinio projekto. Atlikta gautų tyrimo rezultatų lyginamoji analizė.
5. Matematinė statistika (SPSS) – gauti tyrimo duomenys buvo apdoroti SPSS programa.

Tyrimo imtis ir organizavimas

1. Tyrimas buvo atliktas 2008 m. birželio mėn. ir rugsėjo mėn. Tyrime dalyvavo 4 Kauno mokymo įstaigos: Nacionalinė futbolo akademija, S. Nėries vidurinė mokykla, J. Jablonskio gimnazija, Kauno futbolo sporto mokykla „Tauras“. *Tyrime dalyvavo 174 respondentai: 69 pedagogai (8 Nacionalinės futbolo akademijos pedagogai, 32 S. Nėries vidurinės mokyklos pedagogai, 19 J. Jablonskio gimnazijos pedagogai ir 10 Kauno futbolo sporto mokyklos „Tauras“ pedagogai) ir 105 ugdytiniai (43 Nacionalinės futbolo akademijos ugdytiniai, 28 S. Nėries vidurinės mokyklos ugdytiniai, 16 J. Jablonskio gimnazijos ugdytiniai ir 18 Kauno futbolo sporto mokyklos „Tauras“ ugdytiniai).*
2. Eksperimentiniame kūno kultūros ir sporto projekte „Sportas ir aš“ dalyvavo 105 vaikų (12 – 13 m.) iš Kauno mokymo įstaigų. Kūno kultūros ir sporto projekto metu vaikams buvo sudarytos visos reikalingos sąlygos pilietiškumui, kultūriniam, savęs pažinimo, supratimo ugdymui. Visa tai buvo daroma pasitelkiant kūno kultūrą ir sportą bei sveiko gyvenimo būdo propagavimą. Pagrindinis šio projekto tikslas – sudaryti sąlygas, kurios leistų sporto pagalba ugdyti toleranciją, pasaulinį pilietiškumą, kūrybingumo ugdymą, humaniškumo, atsakomybės skatinimą, kultūrinių įgūdžių formavimą, mokymąsi bendrauti, pažinti. Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ analizė atskleidė, jog projektas padeda spręsti vaikų užimtumo problemas, skatina sveiką gyvenimo būdą. Projekto metu buvo įvykdyti šie pasiekimai: praktiniai, edukaciniai, visuomeniniai, kultūriniai.

Darbo naujumas/reikšmingumas:

Teorinis reikšmingumas.

Neformalus vaikų ugdymas išnagrinėtas daugelyje mokslinių šaltinių, kurie atskleidžia ugdymo potencialą per kūno kultūros ir sporto konteksto svarbą. Šiame darbe nagrinėjamas kūno kultūros ir sporto vaidmuo neformaliame ugdyme, taikant įvairias priemones (projektai ir kt.)

Praktinis reikšmingumas. Kūno kultūros ir sporto projektas „Sportas ir aš“ įrodė, jog projektas padeda spręsti vaikų užimtumo problemas, skatina sveiką gyvenimo būdą, kadangi projekto metu buvo įvykdyti praktiniai, edukaciniai, visuomeniniai, kultūriniai pasiekimai .Pateiktos rekomendacijos dėl kūno kultūros ir sporto projekto organizavimo švietimo įstaigose. Darbe pateikti siūlymai remiasi teorinėje dalyje išanalizuota mokslinė literatūra bei tyrimo duomenimis. Atlikus gautų tyrimų lyginamąją analizę, buvo pastebėta, jog kūno kultūra ir sportas aktyviai prisideda prie visapusiško žmogaus ugdymo. Visiškai pagrįstamai teigiama, jog aktyvumas ir sportas gali būti teigiamų elgesio nukrypimo – alkoholio vartojimo, rūkymo ir kitų žalingų įpročių bei dvasinių silpnybių atsvara ir pagalba jų išvengti. Todėl pateikiamos rekomendacijos dėl kūno kultūros ir sporto projektų organizavimo švietimo įstaigose atskleidžia galimus edukacinius, kultūrinius ar visuomeninius pasiekimus.

Darbo struktūra.

Ši magistro darbą sudaro: įvadas, 3 skyriai, išvados, literatūros sąrašas (79 šaltiniai) ir 4 priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 3 lentelės ir 19 paveikslų. Darbo apimtis – 74 puslapiai.

1. KŪNO KULTŪROS IR SPORTO PROJEKTAI NEFORMALIAJAME VAIKŲ UGDYME

1. 1. Kūno kultūra ir sportas neformaliajame ugdyme

Kūno kultūros ir sporto **tikslas** – ugdyti mokinių sveikatą stiprinančio fizinio aktyvumo nuostatas bei gebėjimus ir sistemingo fizinio aktyvumo įpročius. Mokyklos bendrosios veiklos ugdymo principai ir tikslai įpareigoja pedagogų bendruomenę – maksimaliai užtikrinti mokinių fizinį ir psichologinį saugumą, vystyti žalingų įpročių prevencinį darbą, mažinti neigiamą socialinės aplinkos įtaką (Monkevičius, 2003).

Kūno kultūra — svarbi asmens ir visuomenės bendrosios kultūros dalis, glaudžiai susijusi su kitomis kultūros sritimis, ypač su sveikatos stiprinimu ir sportu. Ji padeda siekti asmens fizinės, psichinės ir dvasinės darnos, t. y. stiprina įvairaus amžiaus žmonių sveikatą. Kūno kultūra atveria galimybę patirti išlavinto, stipraus ir sveiko organizmo, kūno ir judesių grožio keliamą džiaugsmą, kuria prielaidas asmens saviraiškai ir savirealizacijai. Apimdama įvairias asmens fizinio aktyvumo raiškos formas, kūno kultūra sudaro sąlygas asmeniui pažinti save ir ugdytis fizinę bei dvasinę ištvermę, reikalingą kritinėse situacijose, individualumą, tikėjimą sėkme siekiant fizinės bei dvasinės sveikatos (Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programos, 2003).

Kūno kultūros pamokos teikia daug progų ugdytis dorą, sąžiningo rungtyniavimo bei varžymosi, savitvarkos, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Sykiu teigiama, kad pamokos neslopintų asmens individualumo ir jo raiškos, bet sąmoningai stiprinant sveikatą, puoselėjant fizines galias, padėtų remtis savo prigimtimi ir pasirinkimo teise.

Sėkminga šiuolaikinės kultūros sklaida neįmanoma be žinių apie sveiką gyvenimą, žmogaus organizmą ir veiksmus, laiduojančius jo darnų funkcionavimą, taip pat jo veiklą pažeidžiančius veiksmus bei būdus ir priemones, padedančias atstatyti organizmo darną. Kūno kultūros programa sudaro galimybę suvokti kūno kultūros psichologijos pradmenis, tautines kūno kultūros tradicijas, asmens higieną, ugdo platų, kritišką ir blaivų požiūrį į šiuolaikinį sporto pasaulį.

Skleisdama sveikos gyvenimo principus, mokykla siekia juos įtvirtinti ir šeimos, vietinės bendruomenės gyvenime. Svarbu, kad kiekvienas mokinys suvoktų šį siekį kaip esminį tautos ir valstybės siekį, nes tik dvasiškai stipri ir fiziškai sveika tauta gali išlikti laisva, gyvybinga ir kūrybinga. Sveikos gyvenimo įtvirtinimas padėtų neutralizuoti neigiamą poveikį sveikatai, patiriamą dėl hipodinamijos, blogos krašto ekologinės būklės, gausių stresinių situacijų, paplitusios

savigriovos (narkomanijos, girtuokliavimo ir kt.). Dvasiškai ir fiziškai sveikų kartų atėjimas turėtų esminės įtakos ūkinei, visuomeninei bei kultūrinei krašto pažangai (Ivaškienė, 2006).

Kūno kultūra mokykloje atveria mokiniams galimybę plėtoti savo organizacinius gebėjimus, įsitraukti į mokyklos, šeimos, vietinės bendruomenės reikalų ir problemų, susijusių su sveikata ir sportu, svarstymą, ugdyti kritišką, pilietiškai brandų požiūrį į jas, pratintis pagal išgales praktiškai prisidėti prie šių klausimų sprendimo. Šiuo atžvilgiu kūno kultūra yra reikšmingas mokinių socialinės, pilietinės kultūros puoselėjimo veiksnys.

Kūno kultūros pamokos bendrojo lavinimo mokykloje siekia (Ivaškienė, 2006):

- laiduoti harmoningą kiekvieno mokinio fizinę, socialinę bei kultūrinę raidą.
- sudaryti galimybę kuo dažniau išgyventi džiaugsmą, patenkinus natūralų fizinio aktyvumo, saviraiškos, savirealizacijos ir kūrybos poreikį, stiprinti nusiteikimą ir gebėjimą sieti mokymąsi, darbą bei poilsį su fiziniu aktyvumu.
- stiprinti mokinių sveikatą, laiduojant darnią asmens fizinės, dvasinės ir socialinės sveikatos sklaidą, puoselėti sveikos gyvensenos įvirtinimui reikalingas žinias, įgūdžius ir nuostatas, gebėjimą nustatyti savo fizinę būklę.
- puoselėti kūno grožį, judesių kultūrą, asmens estetinį skonį.
- plėtoti žinias ir gebėjimus, būtinus žmogui, praktikuojančiam įvairias kūno kultūros formas, sporto šakas, taip pat įgūdžius, padedančius saugiai elgtis, išvengti traumų.
- teikti korekcinę pagalbą mokiniams su fizinio vystymosi sutrikimais bei fizinėmis negaliomis siekiant pašalinti ar sušvelninti fizinio vystymosi spragas ar sutrikimus.
- puoselėti mokinių bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius, ugdyti savigarbą, pagarbą kitam asmeniui, savitarpio pagalbos ir rūpinimosi kitais, paslaugumo nuostatas, atsakomybę už gamtą ir aplinką.
- puoselėti žinias, gebėjimus ir nuostatas, įgalinančias asmenį kompetentingai dalyvauti kuriant (šeimoje, mokykloje, vietinėje bendruomenėje) kūno kultūrai ir sveikatos stiprinimui palankią aplinką.
- ugdyti šiuolaikinę kūno kultūros ir sporto sampratą, gebėjimą kritiškai analizuoti ir vertinti aktualias sporto pasaulio problemas, suvokti kūno kultūros, sveikatos, sporto ir kitų socialinio bei kultūrinio gyvenimo sričių įvairiapusį savitarpio sąlygotumą ir priklausomybę.

Kūno kultūra bendrojo lavinimo mokykloje aprėpia:

- mokinių fizinio aktyvumo raišką.
- teorines kūno kultūros, sveikatos ir sporto žinias.

Nurodytos mokinių fizinio aktyvumo rūšys paprastai užima nevienodą vietą kūno kultūros pamokose. Ją lemia mokinių amžius, asmeninio fizinio išsivystymo lygis, sveikatos būklė, lytis, individualūs interesai, polinkiai bei gebėjimai, mokyklos materialinė bazė. Mokiniai skatinami sąmoningai rinktis tinkamiausias fizinio aktyvumo formas bei rūšis atsižvelgiant į savo interesus bei polinkius (Ivaškienė, 2006).

Visos fizinio aktyvumo formos gali būti realizuojamos tiek per kūno kultūros pamokas, tiek per įvairius papildomajam ugdymui skirtus popamokinius, užmokyklinius kūno kultūros užsiėmimus, sporto, turizmo renginius. Kaip teigia L. Ivaškienė (2006) labia dažnai siekiama, kad visas mokyklos gyvenimas, popamokinė bei užmokyklinė veikla sudarytų kuo daugiau progų mokinių fiziniam aktyvumui reikštis.

Teorinės žinios, pateikiamos per kūno kultūros pamokas, sudaro galimybę susipažinti su: sveikos gyvensenos pagrindais, žmogaus organizmu ir veiksniais, sąlygojančiais jo sveiką ir darnų funkcionavimą, taip pat organizmo veiklą pažeidžiančiais veiksniais ir būdais bei priemonėmis organizmo darnai atstatyti; atskirų fizinio aktyvumo formų, sporto šakų lavinamosiomis bei korekcinėmis galimybėmis, taisyklėmis, jų praktikavimui reikalingų gebėjimų ir įgūdžių lavinimo metodika; kūno kultūros ir sporto psichologijos pradžios; saugaus elgesio, padedančio išvengti traumų, taisyklėmis; fizinio išsivystymo rodikliais ir metodais, leidžiančiais nustatyti savo fizinę būklę; tautinėmis fizinio aktyvumo, kūno kultūros ir sporto tradicijomis; šiuolaikiniu sporto pasauliu ir aktualiomis jo problemomis; kūno kultūra ir sportu kaip sudėtinėmis asmens ir visuomenės kultūros dalimis, įvairiapusiškai susijusia su kitomis sociokultūrinio gyvenimo sritimis (darbu, poilsiu, buitimi, ūkiniu gyvenimu ir kt.) (Grinevičienė, 1997).

Kaip teigia L. Tubelis (2004), stiprūs saitai sieja kūno kultūrą su etika. Kūno kultūros pamokos, varžybos atveria plačias galimybes ugdyti mokinių bendravimo ir bendradarbiavimo etiką bei kultūrą, puoselėti savitarpio pagarbos, pagalbos, solidarumo, teisingumo, garbingumo, atsakomybės, tolerancijos nuostatas ir jausmus. Savitų galimybių šiuo požiūriu teikia bendras sveikųjų mokinių ir vaikų su fizine negalia dalyvavimas kūno kultūros ir sporto pamokose. Kūno kultūra sudaro galimybę geriau pažinti savo fizinę prigimtį, adekvačiau vertinti savo galimybes ir pasiekimus, ugdytis ryžtą tobulinti savo fizines galias, kūną, sveikatą.

Ugdydama mokinių pilietinę poziciją sveikos gyvensenos atžvilgiu, kritišką, blaivų asmens santykį su šiuolaikiniais sporto pasaulio procesais (ypač su čia pasitaikančiomis negerovėmis — sporto orientacija tik į rezultatą, dopingą, per dideliu sporto politizavimu, pernelyg akcentuojama nacionalinio prestižo reikšme ir kt.), kreipdama mokinių dėmesį į nevienodas skirtingų gyventojų

grupių galimybes naudotis kūno kultūros ir sporto paslaugomis savo sveikatai stiprinti, poilsiui, laisvalaikiui bei su tuo susijusią socialinę nelygybę, kūno kultūra padeda puoselėti socialinę, pilietinę mokinių patirtį, demokratines asmens nuostatas ir vertybes. L. Tūbelio teigimu (2004) kūno kultūros ir sporto pamokos padeda plėsti mokinių asmeninio dalyvavimo grupių, komandų veikloje patirtį, ugdyti organizacinius gebėjimus, įsitraukti į grupinę veiklą, kuria siekiama plėtoti mokyklos, vietinės bendruomenės sportinį, turistinį gyvenimą, kurti žmonių sveikatai stiprinti reikiamą aplinką. Visa tai padeda puoselėti mokinių patirtį (žinias, įgūdžius, vertybių sistemą), būtiną jų kaip piliečių kompetentingam ir atsakingam dalyvavimui tautos ir valstybės gyvenime.

Kultūrą ir kūno kultūrą sieja bendras rūpestis ugdyti sveikos gyvensenos sampratą ir įgūdžius, stiprinti mokinių nusiteikimą grįsti darbą, buitį, poilsį sveikai gyvensenai būdingais principais, sveikos gyvensenos ekonominė nauda. Vertėtų paminėti, jog A. Skurydo (2003) nuomone kūno kultūros mokytojas, radęs tinkamą progą, nevensia priminti sveikos mitybos reikalavimų, atskleidžia pagrindines higieniško ir sveiko būsto, drabužių, poilsio bei laisvalaikio leidimo ypatybes, kūno kultūros ir sporto vietą gyvenime ir veikloje, grindžiamoje sveikos gyvensenos principais.

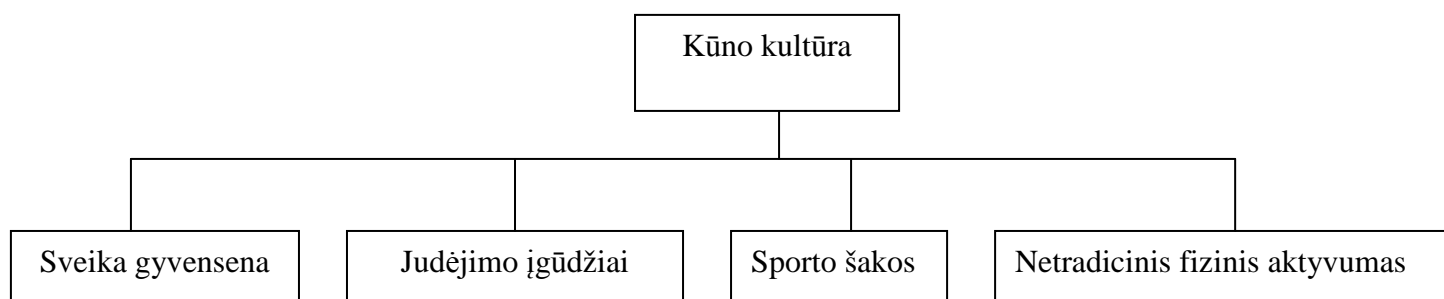
Šiuolaikinė kūno kultūra ir ypač sportas yra susipynę su įvairia menine kūryba (pvz., meninė gimnastika, dailusis čiuožimas, aerobika, sportiniai šokiai, įvairūs teatralizuoti sportiniai meniniai renginiai ir t. t.). Išlavintas, stiprus ir gražus kūnas, aukšta judesių kultūra teikia didžiules galimybes asmens meninei saviraiškai ir kūrybai. Todėl kūno kultūros pamokose, sporto varžybose siekiama ne tik plėtoti mokinių fizines galias, stiprinti sveikatą, bet ir puoselėti jų estetinį skonį, grožio pajautą, sudaryti galimybes išgyventi džiaugsmą, kurį žadina judesių harmonija, gebėjimas išreikšti save per ekspresyvų judesį, įvairias fizinio aktyvumo formas (žaidimus, atletinius užsiėmimus, šokį). Siekiama ugdyti mokinių nuovoką apie tai, kokia svarbi vieta Europos kultūros ir meno istorijoje buvo teikiama žmogaus fizinio ir dvasinio grožio poetizavimui, kaip istorijos raidoje kito fizinio grožio samprata ir idealas. Kūno kultūros pamokose derama vieta skiriama ritminei gimnastikai, šokiams ir žaidimams (tautiniams šokiams ir sportiniams žaidimams) pasitelkiant tam reikalui tinkamą muziką. Šiuo atžvilgiu kūno kultūra gali ir privalo suvaidinti svarbų vaidmenį puoselėjant mokinių tautinės kultūros nuovoką, supažindinant juos su tautinėmis kūno kultūros ir sporto tradicijomis (Skurvydas, 2003).

Mokykla, sėkmingai realizuodama aptartus kūno kultūros ryšius su kitais bendrojo lavinimo dalykais, imasi visapusiškai ugdyti asmenybę. Šiame ugdymo procese fizinių asmens galių puoselėjimas tėra tik vienas aspektas, neatskiriamai susijęs su kitais asmenybės ugdymo aspektais

Uždaviniai

Įgyvendinant kūno kultūros ir sporto ugdymo tikslą mokiniai (Ivaškienė, 2006):

- ugdomi sveikatą stiprinančio fizinio aktyvumo poreikį, gebėjimą kritiškai nagrinėti ir vertinti aktualius sveikatos tausojimo, mankštinimosi ir sporto klausimus, lavina savistabos, savikontrolės ir saviugdos įgūdžius.
- lavina motoriką ir kūno laikyseną, patiria judėjimo džiaugsmą, ugdomi judesių kultūrą, tenkina natūralų poreikį judėti, įtvirtina saugaus elgesio nuostatas ir nelaimingų atsitikimų prevencijos įgūdžius.
- mokosi suprasti ir įvaldyti sporto šakų techniką ir taktiką, ugdomi bendravimo, bendradarbiavimo komandoje ir grupėje nuostatas bei elgesį.
- suvokia fizinio ugdymosi galimybių ir judėjimo formų įvairovę, siejamą su fizinio pajėgumo didinimu, judesių kultūros puoselėjimu, sveikatos stiprinimu ir saviraiškos galimybėmis.

1 pav. Kūno kultūros dalyko schema

Fizinis aktyvumas gana pastebimai atpalaiduoja sportuojančius ugdytinius nuo kartais patiriamų protinių pamokų nuovargio, atsitinkančių psichologinių sukrėtimų, neigiamų jausmų įtakų. Sportavimas sudaro sąlygas išvengti depresinių ir nevilties būčių, blogų emocijų, kitų laikmečiui būdingų patologinių reiškinių - narkotikų, alkoholio vartojimo, gatvinio šlaistymosi ir pan. Judėjimas sąlygoja džiaugsmo potyrius, gerina bendravimą. Uždaresnieji moksleiviai kūno kultūros ir sporto įtakoje tampa atviresniais, ugdytiniai patiria dvasios ir kūno darnos pojūtį. Sporto, gyvenimo praktikos, pramoginių judesių įgūdžių ugdymas, atsižvelgiant į ugdytinių prigimtines savitumo ypatybes, ženkliai tarnauja ugdytinių fiziniam saugumui, jų gyvenimo dinamiškai praktikai, užimtumui ir sveikatai. Mokykloje siekiama, kad kūno kultūra ir sportas būtų įsisavinama kaip galima gausesniais pojūčiais. Didesnis fizinių ir dvasinių įvairiapusiai procesą veikiančių sudedamųjų dalių kiekis neabejotinai daro giliaprasmiškesnę pozityvų poveikį jaunam žmogui. Todėl per ugdymus kūno kultūros ir sporto gebėjimus ir tam naudojamas priemonės taip pat atskleidžiamos ekspresijos, simbolių pažinimo kalbos, padedama gerinti palyginimų ir loginę kalbą, išmokstama suprasti ir naudoti sporto terminiją. Fizinės veiklos jausmų ir intelekto vienovė

asmeninėje ar veikloje su bendrabūviais – tai pagalba būsimai asmenybei, ieškant savo individualių ir darbo komandoje galimybių. Todėl dalykas žymiausia dalimi dėstomas pripažintomis dvasios ir kūno vienovės pamokomis. Tokia kūno kultūros praktika turi pranašumą prieš įprastinį mokymą dėl asmenybės formavimo, nes išmokstama sureguliuoti savo susikurtus naujus, nepatirtus judėjimo iššūkius su aplinka. Mokykloje yra du ugdymo profiliai – humanitarinis ir realinis. Pastebima, kad iš vidinių gelmių išsikristalizavusios moksleivių profilinio ugdymo grupės, dažnokai turi skirtingą požiūrį į sportavimo pobūdį. Todėl ugdytiniams, linkusiems į fizinę saviraišką, sudaromos sąlygos laikyti Lietuvos kūno kultūros ženklo normatyvus, dalyvauti varžybose (Monkevičius, 2003; Skurvydas, 2003).

Neformalaus ugdymo kryptis

Vaikų neformalus ugdymas yra kryptinga veikla, kuria, plėtojant vaikų asmenines, socialines ir edukacines kompetencijas, siekiama ugdyti sąmoningą asmenybę, sugebančią atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime.

Anot F. Fidler (2006), išskiriami šie pagrindiniai tikslai:

- 1) didinti ir plėtoti jaunų žmonių kompetencijas, prisidedančias prie jų sėkmingos integracijos į visuomenę ir darbo rinką.
- 2) skatinti jaunų žmonių saviugdą, iniciatyvą, kūrybiškumą, verslumą, ruošiant juos aktyviam ir prasmingam dalyvavimui visuomenės gyvenime.
- 3) stiprinti demokratiškumą ir pilietinį ugdymą. Dėl finansavimo konkuruos projektai, kuriais bus siekiama įgyvendinti nuolatinę ir tęstinę visuomeninių jaunimo organizacijų veiklą: darbą su nariais (seminarai, mokymai, konferencijos ir pan.), naujų narių įtraukimą, organizacijos struktūrinių padalinių koordinavimą.
- 4) plėtoti naujas interaktyvaus komunikavimo, naudojant informacines technologijas, formas - panaudoti informacines technologijas jaunimui realizuojant save mokslo, kultūros bei meno srityse.

Neformalus ugdymas orientuojamas į vaikų gebėjimus ir įgūdžius bei jų saviraišką. Veiklos kryptys glaudžiai siejamos su ugdymu. Popamokinė veikla skirta visapusiškam asmenybės tobulėjimui. Sudaromos sąlygos vaikų sportinių gebėjimų lavinimui. Vaikų popamokinei veiklai daug dėmesio skyrė ir vyresniosios kartos Lietuvos pedagogai J. Laužikas (1993) ir kt. Yra daug neformalaus ugdymo apibrėžimų, tačiau išskirti vieną teisingą nėra lengva. Nėra vieno absoliučiai teisingo ir neginčijamo apibrėžimo. Neformalus ugdymas taip pat pasižymi tikslingu poveikiu,

tačiau nėra taip griežtai apibrėžiamas ir prognozuojamas. Veikia čia yra intuityviai jaučiamos tam tikros veikimo nuostatos, sklindančios iš pačios veiklos. Neformalių susivienijimų (būrelių, organizacijų, stočių, klubų, studijų ir kt.) veikla turi pedagoginio, psichologinio pobūdžio privalumų.

Kaip teigia M. Gaigalienė (2002), Adaškevičienė (1994, 1995), papildomas ugdymas suprantamas kaip permanentinio ugdymo dalis, skirta vaikų intelektualiams, techniniams, meniniams, sportiniams, socialiniams ir kt. gebėjimams ugdyti.

Neformalusis ugdymas pasižymi tikslingu poveikiu, tačiau nėra taip griežtai apibrėžiamas ir prognozuojamas. Veikia čia yra intuityviai jaučiamos tam tikros veikimo nuostatos, sklindančios iš pačios veiklos. Neformaliųjų susivienijimų (profilinių būrelių, organizacijų, laisvalaikio organizavimo centrų, klubų, studijų ir kt.) veikla turi pedagoginio, psichologinio pobūdžio privalumų.

Neformaliajame vaikų ugdyme laikomasi šių principų:

- 1) *aktualumo principo*- neformaliojo švietimo siūlomų veiklų pasiūla skirta socialinėms, kultūrinėms, asmeninėms, edukacinėms, profesinėms ir kitoms kompetencijoms įgyti.
- 2) *demokratiškumo*- mokytojai, tėvai ir vaikai yra bendro ugdymosi proceso kūrėjai, kartu identifikuoja poreikius.
- 3) *prieinamumo*- sudaromos visos sąlygos vaiko kompetencijoms ugdytis per pasirinktą veiklą. Siūlomos veiklos ir mokymosi būdai yra prieinami visiems vaikams pagal amžių, išsilavinimą, turimą patirtį, nepriklausomai nuo socialinės padėties.
- 4) *individualizavimo*- ugdymas individualizuojamas pagal kiekvienam vaikui reikalingą kompetenciją, atsižvelgiant į jo asmenybę, galimybes, poreikius ir pasiekimus.
- 5) *savanoriškumo*- vaikai laisvai renkasi švietimo teikėją, tinkamiausias veiklas kompetencijoms ugdyti, dalyvauja jose savo noru ir niekieno neverčiami (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2008 - 2012).

A. Kernytė (2006) išskiria net keletą neformalaus ugdymo tikslų, tai:

- bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių ugdymas.
- pasitikėjimo ugdymas (pasitikėjimo savimi ir kitu žmogumi).
- atsakomybės ugdymas (atsakomybė už save, už kitą žmogų, už savo aplinką).
- saviraiškos ugdymas (savo galimybių atradimas ir įsisąmoninimas, idėjų iškėlimas ir įgyvendinimas).

A. Kernytės (2006) teigimu, neformalus ugdymas apima valstybės švietimo registre nereglamentuotą ugdymo veiklą labai įvairaus turinio, metodų, formų bei organizatorių. Neformaliojo ugdymo turinys priklauso nuo organizatorių pasirinkimo, labai didele dalimi – ir nuo pačių dalyvių.

Pasak B. Fidler (2006), bendradarbiaujant tėvams ir mokytojams, ugdymas greičiausiai bus kur kas sėkmingesnis negu tuomet, kai tėvai nepasitiki mokyklos darbu ir jį sunkina. Mokyklai, kuria pasitiki tėvai ir bendruomenė, kur kas lengviau bus įgyvendinti pokyčius ir imtis naujų iniciatyvų. Šis pasitikėjimas savo ruožtu uždeda mokyklai didesnę moralinę atsakomybę išmintingai juo naudotis.

R. Želvys (2001) išskiria keturias švietimo vadybos funkcijas: planavimą, organizavimą, vadovavimą ir kontrolę. Jos visos atsispindi ir neformaliajame ugdyme. Organizuoto laisvalaikio specifiką sudaro daugybė darbų ir užduočių – veiklos planavimas, konkretaus atvejo poveikio plano sudarymas, jo įgyvendinimo kontrolė ir poveikio vertinimas (Šinkūnienė, 2005, p.125). Kadangi neformalusis ugdymas yra svarbus asmenybės socializacijai bei resocializacijai būtina jį kokybiškai organizuoti. D. Survutaitė (2004), išanalizavusi edukacinę sistemą Lietuvoje teigia, kad papildomą ugdymą reglamentuojančių, jo organizavimą norminančių dokumentų yra gana daug, tačiau nėra sukurtos vienos sistemos, kuri leistų efektyvinti mokyklos subjektų veiklą, operatyviai vertinti pokyčius ir priimti tinkamus sprendimus. Kaip teigia D. Survutaitė (2004), papildomojo ugdymo stebėseną leidžia stebėti, koordinuoti ir koreguoti pasirinktą veiklą ir pasiekimus, ji yra pagrindinė sąlyga ir priemonė, garantuojanti ugdymo kokybę. Papildomojo ugdymo kokybės rodikliai neapsiriboja materialiais laimėjimais, daug svarbesnis moralinis pasitenkinimas. Taigi, norint organizuoti kokybišką papildomąjį ugdymą, reikia jį atsakingai planuoti, organizuoti, vykdyti bei analizuoti.

Mokinių laisvalaikiui, jų papomokinei veiklai daugiau ar mažiau dėmesio skyrė daugelis Lietuvos pedagogų: Vydūnas, M. Pečkauskaitė, G. Petkevičaitė-Bitė, A. Maceina, J. Laužikas, L. Jovaiša, M. Barkauskaitė. Apie mokinių papildomą ugdymą rašė I. Zaleckienė (1994). Apie mokinių nepamokinės veiklos tobulinimą rašė S. Dzenuškaitė (1991), taip pat apie moksleivių organizacijų veiklą mokyklose rašė R. Adomaitienė ir S. Daukilas (2001) savo veikale „Jaunimo fizinio aktyvumo veiksniai“ pažymi, jog dabartinė mokykla mėgina sujungti intelekto, emocijų ir valios sritis, plėtoti žmogaus fizinę ir psichinę prigimtį, santykius su savimi, kitu žmogumi, visuomene. Todėl mums artimos Vydūno, Stasio Šalkauskio, Karolio Dineikos kūno kultūros nuostatos, dvasinė ir dorinio tobulėjimo samprata (Armonienė, 1998).

Mokyklos sporto būrelyje vyksta įvairi fizinė veikla, kuri visapusiškai ugdo asmenybę. Apie fizinę veiklą rašė žymiausi Lietuvos pedagogai – S. Šalkauskis (2002). K. Dineika akcentuoja fizinės veiklos svarbą, ugdant įvairias vaiko dorovines savybes: sąžiningumą, garbingumą, bendradarbiavimą ir kt. S. Šalkausio (2002) darbuose taip pat atsispindi dvasios ir kūno tarpusavio priklausomybės problema. Jo nuomone, žmogus nėra nei vien tik kūnas, nei vien tik dvasia, bet sudaro vieną psichofizinę substanciją. Apie sporto būrelių veiklą, moksleiviams siūlomas fizinio aktyvumo formas per pamokas ir po pamokų rašė J. P. Piech ir J. Wojnar (2002). Locke (1992), K.

Evers, T. Frederick ir I. Berwor, (1998) nagrinėjo mokyklos sporto pratybų, būrelių pasirinkimo, jų atsisakymo priežastis. Taip pat šią temą nagrinėjo ir apie ją rašė V. Blauzdys ir O. Batutis ir kt. (2005). J. Armonienė taipogi išskyrė ir pagrindinius psichinius fizinio ugdymo veiksmus, lemiančius sėkmingus tokio ugdymo rezultatus. Tarp jų išskiriami ir šie: ugdyti judesių kultūrą, fizinę galią bei jų kontrolės įgūdžius; Ugdyti valią, išvermę ir kitas savybes, būtinas asmenybės saviraiškai; Skatinti nusiteikimą kaupti žinias, analizuoti, interpretuoti ir taikyti informaciją apie fizinį aktyvumą, fizinę galią ir sveikatos sąveiką bei jomis disponuoti, gebėti kritiškai mąstyti, siekiant asmeninės kūno kultūros ir sveikos gyvensenos (Armonienė, 1998; Blauzdys, 2001).

Laikomasi nuomonės, jog kūno kultūra ir sportas gali daryti įtaką ne tik fiziniam asmenybės tobulėjimui, bet ir sveikatai, vertybinėms orientacijoms, taip pat diegti su šia veikla susijusias žinias bei mokėjimus (Saugėnienė, 2003).

Neformalus ugdymas orientuojamas į mokinių gebėjimus ir įgūdžius bei jų saviraišką. Neformalus ugdymas yra pripažinta švietimo sritis, skatinanti aktyvų pilietiškumą ir asmenybės tobulėjimą, mokymosi motivaciją ir kt. Šiai sričiai skiriamas nemažas dėmesys, yra kuriamos finansavimo programos, rengiamos bendradarbiavimo, mokymosi programos ir t.t. Lietuvoje neformalus ugdymas yra kol kas tik „antrinė“ sritis, kurios tiesioginis finansavimas yra skurdus, esminias egzistuojančias neformalaus ugdymo problemas stengiamasi spręsti trumpalaikėmis strategijomis, programomis, trūksta sisteminio požiūrio į neformalųjį ugdymą.

Kūno kultūra ir sportas neformaliajame vaikų ugdyme plėtoja vaikų asmenines, socialines ir edukacines kompetencijas, siekia ugdyti sąmoningą asmenybę, sugebančią atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Kūno kultūra ir sportas mokykloje atveria mokiniams galimybę plėtoti savo organizacinius gebėjimus, įsitraukti į mokyklos, šeimos, vietinės bendruomenės reikalų ir problemų, susijusių su sveikata ir sportu, svarstymą, ugdyti kritišką, pilietiškai brandų požiūrį į jas.

Bendrieji kūno kultūros ir sporto švietimo dokumentai.

Bendrujų kūno kultūros ir sporto švietimo dokumentų tikslas – plėtoti dvasines, intelektines ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį kompetencijas, būtinas sėkmingai socialinei integracijai ir mokymuisi visą gyvenimą. Todėl labai svarbu šiame darbe pateikti, pagrindinius ir esminius dokumentus, susijusius su kūno kultūra ir sportu.

Bendrieji kūno kultūros ir sporto švietimo dokumentai: „2008-2009 m. m. bendrieji ugdymo planai“, „Sporto mokyklų nuostatai (2009)“, „Lietuvos respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas“, „Lietuvos respublikos kūno kultūros ir sporto strategija 2005 – 2015 metams.“,

„Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai (2009)“, „Socialinių reikalų, švietimo ir kultūros departamento švietimo, kultūros ir sporto skyriaus nuostatai (2010)“ ir kt.

„Lietuvos respublikos kūno kultūros ir sporto strategija 2005 – 2015 metams“:

Prioritetai ir tikslai:

- 1) Jauno žmogaus asmenybės, šalies ir Europos piliečio ugdymas kūno kultūros ir sporto priemonėmis bei procesu.
- 2) Vaikų ir jaunimo užimtumo kūno kultūra ir sportu plėtotė, jos kokybės gerinimas.
- 3) Tinkamos aplinkos sukūrimas mokinio kūno kultūrai ugdyti.
- 4) Mokinio fizinio tobulinimosi motyvacija: asmeninės kompetencijos suvokimas; atsakomybė už savo pasiekimus; galimybė patenkinti judėjimo poreikį ir patirti džiaugsmą, pasitenkinimą; prasmingos, mokslinės integruotos žinios apie fizinį aktyvumą, sveikatą, gyvenimo kokybę.
- 5) Diferencijuoto fizinio ugdymo(si) kokybė, atsižvelgiant į gabių ir silpnesnės sveikatos mokinių galias.
- 6) Kūno kultūros mokytojo profesinės veiklos tobulinimas.

Strateginiai tikslai

- 1) Vidurinėje bendrojo lavinimo mokykloje pagrindinis kūno kultūros tikslas – visiems mokiniams pagal išgales didinti ir realizuoti savo fizinį, psichinį, dvasinį bei visuomeninį potencialą, stiprinti asmeninę kūno kultūros saviugdą (kūno kultūra kaip veiklos būdas, vertybių sandauga, rezultatas).

Tikslai:

- 1) Padėti mokiniams įgyti asmeninę, socialinę, pažinimo ir kultūrinę kompetenciją integruojantis į sparčiai kintančią aplinką.
- 2) Skatinti vaikų ir jaunimo užimtumo kūno kultūra ir sportu įvairovę.
- 3) Sudaryti saugias sąlygas ugdyti fiziškai aktyvius ir sveikus mokinius visaverčiam gyvenimui.
- 4) Įtvirtinti asmeninę fizinio tobulinimosi motyvaciją ir didinti poreikį bei lavinti gebėjimą jį tenkinti.
- 5) Plėtoti socialinius mokinio gebėjimus ir priedermes.
- 6) Sudaryti sąlygas mokiniui plėtoti įgytas žinias, įgūdžius ir gebėjimus tapti savarankiška, atsakinga asmenybe, pajėgiančia visą gyvenimą mokytis ir sportuoti.
- 7) Laiduoti pedagoginę ir kitą pagalbą silpnesnės sveikatos, specialiųjų poreikių mokiniams.
- 8) Padėti kūno kultūros mokytojui įgyvendinti bendrąją kūno kultūros programą ir išsilavinimo standartus teikiant dalykinę, materialinę ir kitą pagalbą.

9) Siekti, kad pagrindinėje ir vidurinėje mokykloje kūno kultūros pratybas vestų kūno kultūros ir sporto specialistas.

Sporto mokyklos tikslai ir uždaviniai (Sporto mokyklų nuostatai (2009)):

Sporto mokykla per sportą skatina vaikus ir jaunimą saviraiškai, ieško talentingų sportininkų, medicinos specialistu parengtomis bei praktikoje patvirtintomis priemonėmis rengti sportininkus, galinčius deramai atstovauti rajoną įvairiose respublikinėse varžybose, kituose tarptautiniuose renginiuose.

Mokinių ugdymo procesas mokykloje organizuojamas atsižvelgiant į bendruosius mokymo reikalavimus, fizinių ir psichinių savybių raidos dėsninumus, lyties ir amžiaus ypatumus, optimalų sporto varžybų poreikį. Mokymas organizuojamas mokymo grupėms arba individualiai atskiram mokiniui. Vieną ar kitą mokymo rūšį treneris pasirenka atsižvelgdamas į sportininko meistriškumo lygį, sporto šakos specifiką, metodinius reikalavimus ir t.t.

Sporto mokykla sprendžia šiuos uždavinius:

- 1) organizuoja mokomąjį treniruočių procesą, sveikatingumo ir kitus renginius, moksleivių zonines ir rajonines varžybas.
- 2) teikia rajono ugdymo įstaigoms organizacinę ir metodinę paramą kūno kultūros ir sporto klausimais.
- 3) diegia visą gyvenimą išliekantį pomėgį ir poreikį sportuoti.
- 4) ieško talentingų sportininkų.
- 5) puoselėja dvasines, psichines ir fizines žmogaus galias
- 6) padeda šeimai ugdyti ir lavinti sveiką asmenybę.
- 7) auklėja ir skatina vaikus ir jaunimą būti gerais, dorais ir sąžiningais savo šalies patriotais bei piliečiais.
- 8) rengia sportininkus mokyklos, savivaldybių, apskrities ir Lietuvos Respublikos rinktinėms.
- 9) vykdo prevencinį darbą, užkertančią kelią bet kokioms smurto, prievartos apraiškoms, žalingiems įpročiams.

Įgyvendinant šiuos uždavinius mokykloje siekiama įvairiapusės moksleivių galių plėtotės, jų kompetencijos ugdymo ir rengimo tolesniam mokymuisi bei profesinei veiklai. Puoselėjant moksleivių patirtį ir kompetenciją labai svarbu, kad ugdymo programos būtų grindžiamos ne akademinėmis, o realų gyvenimą apsprendžiančiomis žiniomis, gebėjimais ir nuostatas formuojančiais ugdymo būdais.

Lietuvos Respublikos pradinio ir pagrindinio ugdymo BENDROSIOS PROGRAMOS (2008):

Ugdymo tikslas ir laukiami rezultatai:

Tikslas – plėtoti dvasines, intelektines ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį kompetencijas, būtinas sėkmingai socialinei integracijai ir mokymuisi visą gyvenimą.

Laukiami rezultatai. Mokinys, mokydamasis pagal Bendrąsias programas, tampa:

- 1) pasitikintis savimi – teigiamai save vertina, yra atsakingas, patikimas, iniciatyvus, kūrybingas.
- 2) bendraujantis ir bendradarbiaujantis – konstruktyviai veikia siekdamas bendrų tikslų, kuria ir palaiko gerus santykius su aplinkiniais.
- 3) pasirengęs mokytis visą gyvenimą – yra įgijęs būtinas kompetencijas, kritiškai mąstantis, siekiantis žinių, kūrybingai jas taikantis problemoms spręsti.
- 4) aktyvus – dalyvauja bendruomenės gyvenime, prisideda prie Lietuvos.

Pradinio ir pagrindinio ugdymo pakopos moksleivių poreikiai ir galios labai įvairios. Todėl mokykla ir jos mokytojai, siekdami padėti kiekvienam moksleiviui įgyti tolesniam mokymuisi ir gyvenimui būtiną kompetenciją bei patirtį, turėtų diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą, kad kuo daugiau moksleivių kuo geriau realizuotų prigimtines galias ir kuo mažiau jų patirtų mokymosi nesėkmę.

Baigęs pagrindinio ugdymo programą mokinys yra įgijęs bendrąsias kompetencijas:

- 1) mokėjimo mokytis. Jaučia poreikį mokytis ir prisiima atsakomybę už savo mokymąsi, atkakliai siekia užsibrėžto tikslo. Geba planuoti ir apmąstyti mokymosi procesą ir rezultatus, išsikelti pamatuotus tolesnius uždavinius. Žino savo mėgstamus mokymosi būdus, pakankamus ir tobulintinus gebėjimus, mokymosi pasirinkimo galimybes (LR pradinio ir pagrindinio ugdymo BENDROSIOS PROGRAMOS (2008)).
- 2) komunikavimo. Siekia konstruktyvaus dialogo, atsakingai vartoja kalbą. Supranta ir perduoda įvairaus pobūdžio žodinius ir nežodinius pranešimus, bendrauja atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, situaciją. Randa, kritiškai vertina, apibendrina informaciją ir tinkamai ją pateikia kitiems (LR pradinio ir pagrindinio ugdymo BENDROSIOS PROGRAMOS (2008)) ..
- 3) pažinimo. Siekia pažinti save, domisi socialine, kultūrine, gamtine aplinka, jos raida. Kryptingai pasirenka ir taiko pažinimo metodus, saugiai tyrinėja, nuosekliai, logiškai, kritiškai mąsto, analizuoja ir sprendžia problemas, daro pagrįstas išvadas. Geba aprašyti pasaulį kalba, vaizdais, simboliais, matematinėmis ir kitomis priemonėmis (LR pradinio ir pagrindinio ugdymo BENDROSIOS PROGRAMOS (2008)).

4) socialinę. Gerbia ir toleruoja įvairių kultūrų, socialinių ir amžiaus grupių abiejų lyčių žmones, žino savo ir kitų teises ir pareigas, suvokia save kaip bendruomenės ir visuomenės narį. Konstruktiviai bendradarbiauja siekdamas bendro tikslo, geba valdyti konfliktus, kuria ir palaiko draugiškus santykius, atjaučia kitus ir jiems padeda (LR pradinio ir pagrindinio ugdymo BENDROSIOS PROGRAMOS (2008).

5) iniciatyvumo ir kūrybingumo. Mato idėjų sąsajas ir kuria naujas idėjas, originaliai mąsto, geba pritaikyti patirtį naujose situacijose, numatyti alternatyvius problemų sprendimo būdus. Atviras pokyčiams, nebijo neapibrėžtumo, nežinomybės, pagrįstos rizikos, aktyviai dalyvauja įgyvendinant naujas idėjas, įtraukia kitus.

Baigęs pagrindinio ugdymo programą mokinys yra įgijęs gyvenimui, tolesniam mokymuisi ir darbui būtinus esminių dalykinių kompetencijų pagrindus.

Svarbiausi ugdymo proceso ypatumai:

- 1) Orientuojantis į tokį ugdymo procesą, kurio metu mokinys įsitraukia į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi, taikomi aktyvaus mokymo ir mokymosi metodai.
- 2) mokytojas skatina mokinius savarankiškai mąstyti, aktyviai interpretuoti mokomąją medžiagą, mokytis iš patirties. Mokiniai mokosi aktyviai bendradarbiaudami tarpusavyje ir su mokytoju, bendraudami su kitais žmonėmis, susipažįsta su įvairiomis idėjomis, daiktais, įvairia aplinka, technologijomis.
- 3) mokytojas mokymo metodus ir mokymosi veiklas parenka ir organizuoja taip, kad mokymas atitiktų mokinių patirtį, gebėjimus, polinkius, mokymosi stilių, pasirengimą mokytis, turimus išteklius ir priemones, emocinį klasės klimatą.
- 4) mokymosi medžiaga ir metodai turi skatinti mokinius aktyviai veikti: klausti, tyrinėti, ieškoti, bandyti, pritaikyti, analizuoti, spręsti problemas, kurti.

Apibendrinant, galima teigti, jog kūno kultūra ir sportas neformaliajame vaikų ugdyme plėtoja vaikų asmenines, socialines ir edukacines kompetencijas, siekia ugdyti sąmoningą asmenybę, sugebančią atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Kūno kultūra ir sportas mokykloje atveria mokiniams galimybę plėtoti savo organizacinius gebėjimus, įsitraukti į mokyklos, šeimos, vietinės bendruomenės reikalų ir problemų, susijusių su sveikata ir sportu, svarstymą, ugdytis kritišką, pilietiškai brandų požiūrį į jas.

1.2. Sporto projekto ištakos, samprata, įvairovė

Projektas (lot. **projectus** – mestas į priekį) – iš anksto parengta dokumentacija, pagal kurią numatytą objektą galima pagaminti, pastatyti, patobulinti, suremontuoti. (Tarptautinių žodžių žodynas. V., 1985. 401 p.)

Sporto projektas – tai ilgalaikis, sistemingas ir suplanuotas bandymas, pasižymintis vertinimu. Tai planuojamas ir vertinamas darbas, tai – pastangų sistema, darbo forma, kurią lemia iškilusios problemos ir jų prigimtis. Projektą kuriame susidūrę su nauju reiškiniu, kuris, mūsų manymu, reikalauja intervencijos, turinčios padėti mums įgyti daugiau patirties ir duoti naudingų rezultatų.

Tuo projekcinė veikla ir skiriasi nuo paprasčiausio ketinimo spręsti problemą ir veiksmų, kurių imamasi išankstinio nuoseklaus planavimo bei pasirengimo (Tamošiūnas, 1999).

Vieningo projekto apibrėžimo nėra, todėl tikslinga apžvelgti projekto apibrėžimus pateiktus skirtinguose projekto metodiką apibūdinančiuose literatūros šaltiniuose.

Sporto projektas yra planinga ir organizuota veila, kurios tikslas – įveikti užduotį ar išspręsti problemą taip, kad gautume norimų rezultatų (Praktinis vadovas Lietuvos nevyriausybinėms organizacijoms. V., 1998. P.47). Sporto projekto tikslas yra organizuoti įvairius sporto projektus, plėtoti sportą ir sveiką gyvenimą, atstovauti sportininkus bei sporto klubus, sudaryti galimybes jaunimui sportuoti ir siekti gerų sportinių rezultatų bei visuomenėje plėtoti ir ugdyti tikrąsias vertybes. Visose srityse vykdomi ir pristatomi projektai: mokyklose, menininkų namuose, parodų rūmuose, verslininkų įmonėse. Sporto projekto terminas susijęs su paraiškos ir programos sąvokomis.

Kas yra sporto projektas ugdomojoje veikloje?

- Tai – iniciatyva
- Tai – problema
- Tai – kūryba
- Tai – pažinimo džiaugsmas
- Tai – mokytojo galvos skausmas
- Tai – viskas, kas „nebetelpa“ į tradicinio mokymo sampratą

Sporto projektų metodas sudaro prielaidas institucijos, organizacijos kultūrai atsirasti, stiprėti, plėtotis, kuri savo ruožtu yra veiklos efektyvumo garantija (Stoll, Fink, 1998).

Sporto projektas aktyvaus mokymosi metodas. Nors literatūros lietuvių kalba apie aktyvius mokymosi metodus, taip pat ir projektų kūrimo metodą nėra daug, turime pripažinti, kad sporto projektų kūrimas Lietuvoje tampa populiarus.

Norėdami pažinti sporto projektų metodo esmę, turėtume pavartyti pragmatizmo filosofijos atstovo **Johano Dewey (1859-1952)** darbus. Jis pasiūlė mokymui taikyti problemų

sprendimo metodą, kurio socialinė prasmė ta, kad vaikas turi išmokti spręsti problemas. Problemos yra gyvenimo pagrindas. Veikale "Mano pedagoginis credo" Dewey rašo: „*Jeį pedagogo pastangos nėra susijusios su kokia nors savarankiška, paties vaiko iniciatyva atliekama veikla, ugdymas virsta išoriniu spaudimu. Tai iš tiesų gali duoti tam tikrų išorinių rezultatų, bet vargu ar jie tikrai vadinami ugdomaisiais.*“ „*Kas yra mokykla? – Esu įsitikinęs, kad mokykla pirmiausia yra socialinė institucija... – taigi ugdymas yra gyvenimas, o ne pasirengimas gyvenimui...*“ (7, p.133).

Kokia W.H. Kilpatricko (2003) siūlyto kūno kultūros ir sporto projektų kūrimo metodo esmė? Autorius kūno kultūros ir sporto projektu vadino bet kurią kryptingą veiklą, kurioje asmeniškai svarbūs tikslai lemia veiksmų taikinius (į ką nukreipta veikla), vyksmo pobūdį (kaip toji veikla vykdoma) ir norą veikti (vidinė motyvacija). Kilpatrickas akcentuoja asmeninį vaiko santykį su vykdomu sporto projektu, kad per kūno kultūros ir sporto projekto kūrimą „ne tik įgyjama žinių bei įgūdžių, bet susiformuoja ir asmeninės nuostatos, asmeninis požiūris į dalykinę sritį“ (Ališauskas, 1999). Tiesa, W.H. Kilpatricko (2003) pataria mokytojams būti atsargiems, nepataikauti vaikų įgeidžiams, atmeti kūno kultūros ir sporto projektus, kurie yra pernelyg ambicingi arba jiems nepakanka išteklių. Jis siūlo projekto metodui skirti visą pradinės mokyklos laiką, paskui perkelti jį į vidurines mokyklas, paliekant vietos ir tam tikrai specializacijai. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose taip pat teigiama, kad „žemesniuose centruose ugdymas remiasi ne tiek dalyko, kiek vaiko asmeninės patirties logika. Vėliau atskleidžiami vis įvairesni kontekstai, einama prie platesnių apibendrinimų. Kartu ryškėja ir dalyko sisteminiai kontūrai“.

Kūno kultūros ir sporto projektai gali būti labai įvairūs. Jie gali skirtis savo svarbumu, dydžiu, naujumu, turiniu, trukme, dalyviais, sudėtingumu ir t.t. Šią projektų klasifikaciją pateikiame naudodamiesi V. Brazdeikio (1999) siūlymais. Kūno kultūros ir sporto projektas gali būti individualus, t.y. atliekamas individualiai arba kolektyvinis, t.y. atliekamas, sudarant moksleivių komandą. Vieningos nusistovėjusios klasifikacijos nėra.

T. Tamašiūnas (1999) teigia, kad **ilgalaikis kūno kultūros ir sporto projektas** – toks projektas, kuris gali būti vykdomas keletą mėnesių, visus mokslo metus arba net kelerius metus. Tokiuose kūno kultūros ir sporto projektuose dažniausiai dalyvauja specialiai suformuotos projektinės grupės. Paprastai tokie projektai sprendžia įvairesnes problemas, sudėtingesnius, nei numatyta ugdymo programose, uždavinius. Tokie sporto projektai dažnai apima keletą mokyklų arba yra nacionalinio, tarptautinio lygmens.

Trumpas kūno kultūros ir sporto projektas – toks projektas, kuris gali būti organizuojamas per vieną ar dvi pamokas aptariant nedidelę ugdymo programoje nurodytą temą, problemą. Tokius projektus vykdo kiekvienas moksleivis atskirai arba nedidelės jų grupės ir įgyvendina su projektinio darbo patirtį turinčiais moksleiviais (Tamašiūnas, 1999).

Teminis kūno kultūros ir sporto projektas – toks projektas kuris trunka tiek, kiek to reikia konkrečiai mokymo temai ar temų grupei išnagrinėti. Šie projektai gali trukti nuo dviejų iki keliolikos ar keliasdešimt pamokų, gali apimti popamokinę veiklą. Tokiuose projektuose dažniausiai dalyvauja pastovios projektinės grupės arba konkrečiam projektui suformuotos kelios grupės (Tamošiūnas, 1999).

Organizuojant bei rengiant įvairias kūno kultūros ir sporto programas, renginius, projektus, atsiranda galimybės didinti bei kuo labiau užtikrinti vaikų užimtumą. Tai didžiausia paskata, kadangi įvairūs renginiai bei projektai gerina vaiko ugdymo procesą, integruoja jį į visuomenę, kultūrinį lauką, leidžia daugiau komunikuoti. Taigi kalbant apie sporto renginį, kaip sporto projektą, galima teigti, jog kūno kultūros ir sporto projektas apima daug vertybių – amžinų, universalių, susijusių su žmogaus dvasiniu ir fiziniu grožiu, tolerancija, kultūra. Kūno kultūros ir sporto rengiami projektai padeda vaikams tapti visavertėmis asmenybėmis, turinčiomis daug gerų, atsparų blogiui savybių. Todėl kūno kultūros ir sporto projektai gali tapti vaikų ugdymo priemone. Daugelis tyrimų parodė, kad kūno kultūros ir sporto kaip sudedamosios kultūros dalies poveikis vaikų ugdymui per pastarąjį dešimtmetį padidėjo (Miškinis, 2002).

Pastebėta, kad daugelio šalių švietimo sistemose kūno kultūros ir sporto projektai, nepaisant integracinio ir tarpkultūrinio suartėjimo vaidmens, vis labiau menkinami. Tokia tendencija ryškėja ir Lietuvoje: mokymo įstaigų administracijos nenoriai dalyvauja steigiant sporto klubus, nepakankama vietos savivaldos institucijų parama, stinga informacijos ir patarimų bei paskatinimo.

Globalizacija, sparti ekonominė, kultūrinė, informacinė ir politinė intervencija kelia švietimui, kūno kultūrai ir sportui naujus iššūkius. Didėja neigiamo poveikio vaikų mentalitetui pavojus, atsiranda naujų, ne visada tinkamų mokymuisi, sportavimui ir laisvalaikiui aplinkų, nemažai besimokančių vaikų praranda mankštinimosi motyvaciją (Gage ir Berliner, 1994).

Svarbu paminėti, jog švietimo įstaigų kūno kultūros ir sporto raidą per kūno kultūros ir sporto projektus kaip priemonę švietimui, sveikatinimui, visuomeniškumui ir kultūrai plėtoti pagal vietose įvertintus poreikius.

Pripažįstama kūno kultūros ir sporto reikšmė ekonominei ir socialinei šalies plėtrai. Kaip jau buvo minėta, rengiami projektai turi savo privalumų bei trūkumų. Kaip pagrindinį rengiamo kūno kultūros ir sporto projekto privalumą galima įvardinti kultūrinį pažinimą. Svarbu paminėti, jog rengiant sporto projektus daugėja galimybių sparčiau plėtoti sporto bazes, jas rekonstruoti ir ypač renovuoti, įsigyti kokybiškesnius sporto reikmenis, aprūpinti pratybų vietas įranga. Kūno kultūros ir sporto projektas įgyvendina pagrindinę kūno kultūros ir sporto misiją – ugdyti sveiką ir fiziškai aktyvią visuomenę, kuo daugiau vaikų įtraukti į organizuotas ir savarankiškas kūno kultūros ir sporto pratybas, skatinti visapusišką asmenybės tobulėjimą.

Remiantis Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto strategijos 2005 – 2015 metams aspektais, išskirsime kūno kultūros ir sporto projekto prioritetus:

- Vaikų fizinio aktyvumo sąlygų gerinimas.
- Vaikų sveikatos stebėseną.
- Vaikų fizinio ugdymo proceso kokybės gerinimas.
- Ugdyti sveiką, aktyvų, savimi ir savo gebėjimais pasitikintį vaiką, mokantį sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti; tenkinti individualų judėjimo poreikį, gerinti fizinę brandą.
- Padėti vaikams įgyti asmeninę, socialinę, ir skirtingų kultūrų pažinimo kompetenciją integruojantis į sparčiai kintančią aplinką.
- Skatinti vaikų ir jaunimo užimtumo kūno kultūra ir sportu įvairovę.
- Sudaryti saugias sąlygas ugdyti fiziškai aktyvius ir sveikus vaikus visaverčiam gyvenimui.
- Įtvirtinti asmeninę fizinio tobulinimosi motyvaciją ir didinti poreikį bei lavinti gebėjimą jį tenkinti.
- Plėtoti socialinius vaiko gebėjimus.
- Sudaryti sąlygas vaikui plėtoti įgytas žinias, įgūdžius ir gebėjimus tapti savarankiška, atsakinga asmenybe, pajėgiančia visą gyvenimą mokytis ir sportuoti.
- Padėti kūno kultūros mokytojui įgyvendinti bendrąją kūno kultūros programą ir išsilavinimo standartus teikiant dalykinę, materialinę ir kitą pagalbą.

Daugelyje pasaulio šalių yra vykdomi kūno kultūros ir sporto projektai. Vienose šalyse šie projektai yra visiškai integruotos į švietimo sistemą, kitose – ne. Svarbu būtų paminėti, jog kiekvienam žmogui būtinos žinios apie sveikatą ir jos išsaugojimą, nes sveikata neegzistuoja pati savaime, ji nėra netinkama. Sveikatos pagrindus reikia būtinai formuoti nuo mažens – ankstyvojoje vaikystėje, nes žmogų lavinti geriausia jaunystėje. Todėl žinias apie sveikatą geriausia taikyti ikimokyklinėse įstaigose ir įvairaus profilio vidurinėse mokyklose, nes jose iš esmės auklėjami ir mokomi visi piliečiai.

Kūno kultūros ir sporto projektų finansavimas

Kūno kultūros ir sporto projektų finansavimas priklauso nuo daugelio aspektų. Išskirsime pagrindinius finansavimo šaltinius:

- Centrinės ir vietos valdžios institucijos.
- Miestų ir rajonų savivaldybės.
- Kūno kultūros ir sporto departamentas.
- Valstybiniai fondai.
- LR kultūros ir sporto rėmimo fondas.

- Atviros Lietuvos fondo programos.
- ES struktūriniai fondai.
- Užsienio fondai (Socrates Erasmus ir kt.)

Norint gauti finansavimą, kūno kultūros ir sporto projektas turi atitikti keliamus reikalavimus.

Taigi, pirmiausiai turi būti aprašoma situacijos analizė, bendrasis tikslas, strateginis tikslas, projekto uždaviniai, laukiami rezultatai ir kt.

Taigi, kūno kultūros ir sporto projektai daug dėmesio skiria vaikų sveikatingumui ugdyti. Svarbu žinoti tai, kad norint įgyvendinti kūno kultūros ir sporto projektą, reikia, jog jį rengtų atitinkančią kompetenciją turintys pedagogai. Dažnai neįvertinama, kad pedagogui reikia ne tik dalykinio, bet ir platesnio visapusiško pasirengimo, nes kitaip mokytojas gali nesugebėti rengti projektą.

1.3. Kūno kultūros ir sporto projektų ugdomasis potencialas 12 – 13 m. vaikų asmenybės formavimuisi

Mūsų dienomis kūno kultūra ir sportas tampa daugelio žmonių neatskiriama gyvenimo dalimi. Būdamas tampriai susijęs su kultūra ir ugdymu, jis kuria savitą gyvenimo stilių, kuris remiasi ugdomosiomis gero pavyzdžio vertybėmis ir žmonių bendruomenėje egzistuojančių svarbiausių universalių principų gerbimu. Taigi sportas aktyviai prisideda prie visapusiško žmogaus ugdymo, nes virsta „dvasiniu poreikiu siekti daugiau, t.y. veržtis į kūrybą“ (Karoblis ir kt., 2001). Olimpinėje chartijoje skelbiama, kad vienas iš pagrindinių sporto tikslų – ugdyti jaunimą, kuris kurtų geresnį, tobulesnį ir taikesnį pasaulį. P. de Coubertinas ir jo bendražygiai visame pasaulyje tikėjo, jog protingai sutvarkytas kūno kultūros dėstymas mokyklose turi didžiulę įtaką vaikų asmenybės formavimui, jog sportas gali pašalinti daugybę blogybių, tarpstančių visuomenėje.

Kūno kultūra ir sportas gražus ir vertingas ne vien tik sportiniais rezultatais, sportinės kovos emocijumu, bet ypač dorovinėmis vertybėmis. Kūno kultūroje ir sporto praktikoje ryškiau negu natūraliame gyvenime atsiskleidžia sportininko, jo trenerio, mokytojo asmenybė, charakteris, kultūringumas, etinis elgesys. Sportas – įžymių sportininkų poelgiai, sporto renginiai, projektai – vaikams daro stiprų edukacinį poveikį. Jis veikia individo lavėjimo ir švietimo procesą, yra daugelio teigiamų emocijų išgyvenimo šaltinis, laiduoja draugiškus, šiltus ir nuoširdžius žmonių santykius. L. Ruškus ir T. Mažeikis (2009) teigia, kad „sportas – tai aktyvumo ir motyvacijos būti geresniam skatintojas“. Analogiškai teiginiai skamba ir R. Želvys, (2003) C. Carr (2000), B. Tessaring (2001) bei kitų tyrėjų darbuose.

Ugdomasis potencialas

Ugdymas suprantamas kaip asmenybės visapusiškumo siekimas: jos psichinių bei fizinių galių tobulinimas, savarankiškumo ir aktyvumo skatinimas, įtraukimas į visuomenės gyvenimą. Todėl ypač svarbu sudaryti kuo geresnes sąlygas kiekvienos asmenybės saviraiškai, skatinant iniciatyvą bei formuojant atsakomybę siekiant tiek žinių, geresnio išsilavinimo, tiek tiesos, gėrio, grožio, sveikatos. Pateiksime ugdomojo potencialo kriterijus, kurie parodo formuojamosios asmenybės pagrindinius aspektus.

Kultūrinis formavimas, kūrybingumo, pažinimo ugdymas

Pagrindinė kultūrinio ugdymo paskirtis tampa išugdyti vaikų, jaunimo kultūrinės kompetencijas (Ruškus, Mažeikis, 2009), kurios, paprastai tariant, yra ne kas kita, o nusiteikimas, žinojimas, kaip ir gebėjimas sąveikauti bei komunikuoti (Salganik, 2001, p. 24). Vaikus kultūriškai ugdo ir jos nuostatas formuoja ne tik formalusis ir neformalusis švietimas, bet ir visuomenės gyvenimas, tradicijos, aplinka, pasaulinės kultūrinės sąveikos procesai. Kultūrinis ugdymas, kultūrinių nuostatų formavimas vyksta visose visuomenės, šalies kultūrinės raiškos srityse. Prie šių procesų prisideda šeima, mokykla kaip kultūrinė bendruomenė, visuomeninės organizacijos, rengiami įvairūs sporto projekto ir kt. Suprantama, jog bendradarbiavimas kultūriniame ugdyme galimas įvairiais lygmenimis, įvairiose šalies kultūrinio gyvenimo srityse, kuris skatintina vykdyti edukacinius projektus.

Tolerancijos ugdymas. Humaniškumo skatinimas. Mokymasis bendrauti, veikti, pažinti kartu.

Bendrosiose mokymo programose (2003) pabrėžiama, kad humaniškumas ir demokratiškumas yra vieni iš svarbiausių švietimo principų, kuriais grindžiamas bendrų vertybių, idealų ir siekių jungiamos visuomenės ugdymas, kurioje akcentuojama pagarba sau ir kitam, nusiteikimas santykius su žmonėmis grįsti savitarpio supratimu. Tolerancija – tai pirmiausia pažinimas kas yra tas “kitas”, kuo jis panašus ir kuo skiriasi nuo daugumos, tolerancijos ir nepakantumo ribų suvokimas, bendravimo įgūdžių formavimas ir jų taikymas kasdieninėje veikloje. Verta būtų paminėti, jog sporte neatsiejamos yra pastarosios vertybės. Tolerancija, humaniškumo skatinimas, mokymasis bendrauti kaip ugdytina vertybė, švietimo sistemos kontekste turi aiškų suvokimą ir taikymą vaikų ugdyme. Jų įgyvendinimas ir sklaida už priklauso ne tik nuo švietimo įstaigų iniciatyvos, bet ir nuo subjektyvaus šio klausimo suvokimo, turimos realios patirties santykiuose su “kitu” bei socialinės kompetencijos. Pastebima tendencija, jog per kūno kultūrą ir sportą ugdytiniai pradeda daugiau pažinti save, integruojasi į visuomenę. Galima teigti, jog sportas viena iš labiausiai vaikus dominančių veiklų, kuri geba skatinti bei diegti vertybes.

Sporte tolerancijos, humaniškumo, komunikavimo, atsakomybės savybės yra būtinas dalykas. Padedant Jaunimo reikalų departamento specialistų ir naudodami jų sudaryta programa buvo skatinama ir ugdoma kūno kultūros ir sporto projekto dalyvių tolerancijos, humaniškumo, atsakomybės gebėjimai, iniciatyvumas, veiklumas.

Pasaulinio pilietiškumo ugdymas. Socializacija.

Bendrojo lavinimo kontekste pasaulinio pilietiškumo ugdymas suprantamas kaip sudedamoji, integrali vaikų socialinio ugdymo dalis. Pasaulinis pilietinis ugdymas skatina ugdyti(s) pasaulinę pilietinę savimone, apimančią savęs paties pažinimą, praktinę patirtį šeimoje ir bendruomenėje, svetimoje šalyje, vertybines nuostatas bei gebėjimus. Taigi socializacija, vaikystėje prasidedantis procesas: išmokdamas visuomenės normų, dėsnių ir gyvenimo būdo, asmuo tampa visuomenės nariu. Didžiausią poveikį socializacijos procesui daro šeima, mokykla, bendraamžiai, darbas, religija ir visuomenės informavimo priemonės („Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai“, 2003, p. 423–428). Vertėtų paminėti, jog sporte socializacija taip pat atskleidžia biosocialinės informacijos iš tokių socializacijos šaltinių: įgūdžių, elgesio taisyklių, siekių.

Sportinis ugdymas

Vienas iš sporto ugdymo svarbiausių aspektų - sveikatos ugdymas, kuris skatina:

- stiprinti sveikatą, ugdyti asmens polinkius ir interesus atitinkančią sveiką gyvenseną;
- ugdyti gebėjimą išlaikyti bei stiprinti fizinę, protinę bei emocinę sveikatą;
- ugdyti savistabos, savikontrolės, saviugdos įgūdžius;
- puoselėti fizinio aktyvumo motyvus bei fizinio tobulėjimo poreikį (Šalkauskis, 2002).

Saviugda

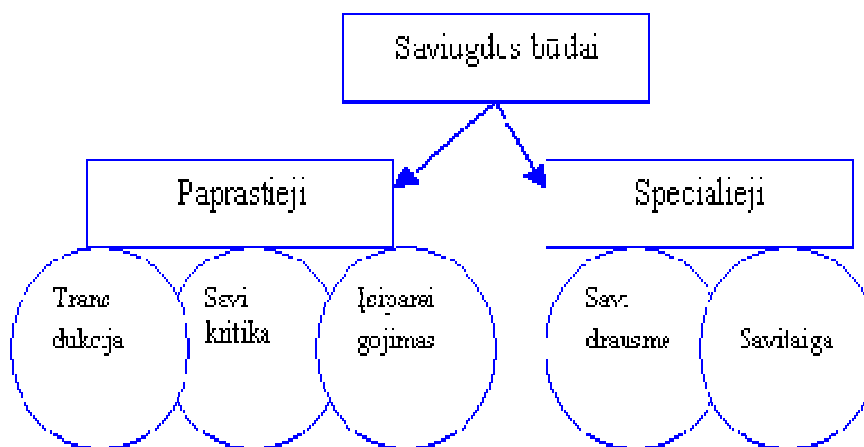
Atskleidus asmenybės ugdymo esmę, svarbu pabrėžti saviugdos faktorių įtaką asmenybės formavimuisi. Saviugda – teigiamų savo bruožų ugdymas. Saviugdą galima apibrėžti kaip savęs tobulinimą visuomeniniame auklėjimo procese. Saviugda gali būti trumpalaikė ir ilgalaikė, daugiau ar mažiau sąmoninga, tikslinga bei organizuota. Saviugdą būtina sukelti savęs įtvirtinimo aplinkoje, savisaugos poreikis. Tikroji saviugda galima tik nuo paauglystės metų. Tai galima paašškinti tuo, kad visavertė saviugda įmanoma tada, kai individas gerai pažįsta save. Savęs pažinimas vyksta tiriant savo kūną; domintis psichiniu gyvenimu pačioje veikloje; atlikus veiklą, po įvairių įvykių; prisiminus praeitį. Savianalize nesibaigia savęs pažinimas: pastebėtos savybės vertinamos. Vertinimas vyksta lyginant: savo mintis ir elgesį su reikalavimais, įvairiais etalonais bei pavyzdžiais, su žinomomis dorovinėmis ir kitokiomis normomis, su kitų žmonių požiūriu į asmenį (Levickienė ir Kardelis, 1999).

Gilesnis savęs pažinimas – svarbi saviugdodos dalis. Jis vyksta tada, kai ieškoma neigiamų bruožų kilmės, priežasčių; siekiama susikurti išsamų ir teisingą įvaizdį. Savimonė siejama su kritišku požiūriu, minčių, jausmų, elgesio vertinimu. Savikritikai reikalingi kriterijai yra objektyvios mokslinės, etinės, estetiškos vertybės, kurias suvokia ir supranta atskiro individo sąmonė. Sąmonės formavimas – pagrindinis ugdymo uždavinys. Saviuoklos sąlyga – kultūrinis lygis. Sąmonės formavimo trūkumai (klaidingi požiūriai, įsitikinimai, įkyrios emocinės būsenos, silpna valia ir t.t.) – dažniausios blogo elgesio priežastys (Levickienė ir Kardelis, 1999).

Saviugda – teigiamų savo bruožų ugdymas. Saviugdą galima apibrėžti kaip savęs tobulinimą visuomeniniame auklėjimo procese. Saviugda gali būti trumpalaikė ir ilgalaikė, daugiau ar mažiau sąmoninga, tikslinga bei organizuota (Howard et al.,1996). Vertėtų paminėti, jog vaikų ugdyme saviugda yra labai svarbus aspektas saviraiškos bei savirealizacijos plotmėje.

Saviugdodos būtinumas. Saviugdodos būtinumą sukelia savęs įtvirtinimo aplinkoje, savisaugos poreikis. Tikroji saviugda galima tik nuo paauglystės metų. Tai galima paaiškinti tuo, kad visavertė saviugda įmanoma tada, kai individas gerai pažįsta save (Howard et al.,1996).

Saviugdodos turinys aprėpia visą asmenybės vidinį gyvenimą ir jos santykius su aplinka. Svarbus individualybės plėtotės veiksnys – sąmoningas siekis kurti nauja. Kurdamas nauja, žmogus išreiškia savo vaizduotės ir proto jėgas (Howard et al.,1996).

2 pav. Saviugdodos būdai (Levickienė ir Kardelis, 1999).

A.Maslow (1979) nuomone, vertybės yra individo prigimties dalis ir jos yra tarsi “biologiškos”, vidinės. Kuomet vertybės yra atrandamos, reiškia, kad jos nėra sukuriamos, išrandamos ar sukonstruojamos. A.Maslow (1979) teigia, kad vertybių biologiskumą įrodo tai, kad jų realizavimas žmogaus gerovei ir sveikatai būtinas lygiai taip, kaip ir jo poreikių tenkinimas.

Pasak autoriaus, “vertybės yra žmogaus prigimties dalis, tai ir būdai, kuriais atrandamos, turi būti natūralūs. Vertybės atrandamos žmogaus pastangomis naudojant eksperimentus ir klinikinį bei filosofinį žmonių patyrimą”.

R.May’aus (1983) teigimu, “žmogiškosios vertybės nėra mums duotos gamtos, jos mums iškeltos kaip užduotys, kurias turime vykdyti”. Dauguma vertybių teorijų vertybes aiškina kaip specifinį reiškinį. Specifiškumas pasireiškia tuo, jog vertybės tarsi atspindi žmogaus sąmonėje susidariusį daiktų ir reiškinų reikšmingumą, suteikiantį individui galimybę tenkinti jo poreikius ir interesus.

Sporto mokyklos ar kitos švietimo įstaigos, kurios organizuoja neformalųjį švietimą, daugiausiai būna orientuotos į asmenybės potencialo augimą, profesionalumą sporto srityje, skatinant interesus, kadangi pastebėta tendencija, jog ugdytinių fizinė saviugda turi didelį poveikį psichinei asmens sveikatai.

Kalbant apie fizinę saviugdą, būtina sukurti palankią edukacinę aplinką, kurioje ugdytinis būtų mokomas ir skatinamas siekti fizinio tobulėjimo per visą gyvenimą. Fizinės saviugdos paskirtis – rūpintis išplėtojimu, savo psichinių ir fizinių galių padedančių tenkinti asmenybės materialinius ir dvasinius poreikius. Daugelio autorių darbuose saviugda nagrinėjama asmenybės tobulėjimo, o ne žinių įgijimo ar išmokymo veikti aspektu. Tačiau siekiant žinių visuomenės ir realizuojant mokymo per visą gyvenimą idėją, labai svarbus tampa ir pastarasis saviugdos bruožas. Apibendrinant, saviugda yra svarbus faktorius, įtakojantis besiformuojamam ugdytinio socialiniam aktyvumui.

Vertybių formavimasis ir jų funkcijos kūno kultūros ir sporto aspektu

T. Malkovskaja (2001), remdamasi septintajame dešimtmetyje vykdytais vertybinių orientacijų tyrimais, pateikia tokį vertybinių orientacijų formavimosi mechanizmą ir nurodo pagrindinius jo elementus:

1) bendros ir specifinės asmenybės formavimosi sąlygos (individo auklėjimo sąlygos, jo veikla), kurioms priklauso socialinių – ekonominių santykių suformuotos socialinės vertybės. Šios vertybės prasiveržia pro artimiausios socialinės aplinkos grupinės sąmonės rėmus.

2) minėtos sąlygos formuoja socialinius asmenybės poreikius, interesus, nuostatas, vertybines orientacijas. Visa tai pasireiškia visuomeninių reiškinų vertinimo ir individų elgesio formomis objektyvioje individų veikloje.

3) individo elgesį apsprendžia veiklos motyvai. Tokiu būdu, individo elgesys yra apibūdinamas kaip jo vertybinių orientacijų išraiška.

T. Malkovskajos (2001) nuomone, vertybinių orientacijų formavimasis moksleivių tarpe yra svarbūs trys aspektai:

- Įvairiapusės vertybinės orientacijos formavimasis;
- Spartesnės vertybinės orientacijos, nukreiptos į idealus, socialines visuomenės vertybes, formavimasis;
- Vertingų gebėjimų socialinėje veikloje, kurių pagalba įsisavinamos visuomenės vertybės, formavimasis.

Vertybinės orientacijos tampa svariu faktoriumi, įtakančiu besiformuojamam moksleivių socialiniam aktyvumui. Moksleiviai yra ypatinga visuomenės grupė. Šios grupės išskirtinis bruožas yra tas, kad, skirtingai nuo kitų socialinių grupių, vertybių interiorizavime išskirtinę vietą užima moksleivių tėvai, bendraamžių grupės, nes moksleiviai dar nėra pakankamai aktyvūs visuomenės nariai. Tačiau kaip ir kitose socialinėse grupėse, moksleivių grupėje išskiriamas specifinis elgesys, kuriame išsiskiria ypatingos bendravimo formos ir kontaktų su žmonėmis tipas. Egzistuojant moksleivių gyvenimo būdui, kuris skiriasi nuo suaugusiųjų visuomenės narių gyvenimo būdo, ypatingą svarbą įgyja moksleivių interesai, vertybės, jų poreikiai, specifinė kalba. Socialinės grupės nariai vertybes perima ar naujas formuoja dvejopai: per asmeninę kiekvieno grupės nario patirtį ir bendravimo tarp grupės narių pagalba. Kiekvienoje socialinėje grupėje pastebimas atitinkamas psichologinis bendrumo lygis.

Kūno kultūroje ir sporte, vertybės formuojasi asmeninės patirties keliu, individams suprantant savo poreikius ir lyginant juos su aplinkos objektais. Vertybės formuojasi ne tik pačios asmenybės iniciatyva. Individai perima tos visuomenės, kurioje jie užsiminėja fiziniu aktyvumu, vertybių sistemą. Ši sistema gali būti fragmentiška, sudaryta iš atsitiktinių vaizdinių ir teiginių, gali būti junginys, kokių nors svarbiausių vertybių, nuo kurių priklauso antraeilės reikšmės vertybių turinys ir pasikeitimai.

Galima teigti, jog kūno kultūra ir sportas perduoda vertybinius teiginius ir vaizdinius savo vaikams darydami kitokį poveikį. Vaikai, o ypač paaugliai perima redukuotas vertybes tokiu laipsniu, koku jie sutapatina save su jiems patraukliomis realiomis ir įsivaizduojamomis asmenybėmis, propaguojančiomis redukuotas vertybes. Kartais toks susitapatinimas gali vykti ir ne savo noru. Toks procesas yra žinomas kaip “etikečių klįjavimo” efektas (Rogers, 1969). Konkreti aplinka suformuoja tam tikrus individų ypatumus, kurie gali formuoti skirtingas vertybes, vertybių sistemą bei elgesio scenarijus. Kita svarbi kryptis, kuomet sportas suteikti galimybę moksleiviui save realizuoti.. Vaiko apsauga nuo neigiamo aplinkos poveikio (paauglių grupių formavimosi profilaktika) yra svarbi tuo, nes jei kuo ilgiau individas būna įsitraukęs į grupę, kurioje vyrauja vertybės, prieštaraujančios visuomenės priimtoms, tuo labiau jis atitrūks nuo prosocialios aplinkos ir sukels negatyvias prosocialios aplinkos sankcijas. Tokiu elgesiu dažniausiai pasižymi socialiai apleistų šeimų vaikai. Paauglystė, I.Dubrovinos ir B.Kruglovo (1983) teigimu, yra “vienas iš sudėtingiausių ir atsakingiausių asmenybės formavimosi laikotarpių. Savęs vertinimas, sugebėjimas

suprasti kito žmogaus jausmus ir nuotaikas, domėjimasis savo vidiniu pasauliu – tai nauji psichologiniai dariniai, būdingi šiam asmenybės vystymosi periodui”.

Vertybės, kurias ugdo sportas, būtent: atsakingumas, solidarumas, tolerancija, sąžiningas žaidimas, komandinė dvasia ir pagarba kitiems, gali turėti tiesioginę įtaką kasdieniam gyvenimui. V. Lepeškienė (1997) yra tokios nuomonės, kad augant vaikui, vykstant jo socializacijai, kinta jo santykis su vertybėmis ir jų šaltiniais. Vertybių interiorizacijos procese kinta ir vertybių lokalizacija.

Kalbant apie projekto reikšmę, poveikį vaikų ugdymui, pirmiausiai vertėtų apibrėžti projekto taikymą ugdyme. Taigi, filosofas E. Diurkheimas apibūdino ugdymą kaip suaugusiųjų poveikį tiems, kurie dar nėra parengti socialiniam gyvenimui, siekiant įskiepyti jiems tam tikras visuomenės normas atitinkančias fizines, protines ar moralines savybes. Šiuo ugdymo apibrėžimu pabrėžiama, kad lemiamas vaidmuo priklauso ugdytojams, o ugdytiniai yra ugdymo objektas. Tačiau tokia ugdymo samprata neatitiko XX a. pr. susiformavusio „naujojo ugdymo” esmės. Juo siekė atsisakyti vaiko asmenybės slopinimo, mokymą grįsti bendrųjų jo mokėjimų formavimu, pvz. Pratinti vaikus stebėti tikrovę, formuluoti hipotezės, tikrinti jas, ugdyti savarankiškumą, iniciatyvumą ir kt. Taipogi buvo pasiūlyta kita ugdymo traktuote: ugdymas-kiekvieno asmens, individo ar visuomenės nario gebėjimų plėtotės skatinimas; ugdymas neatsiejamas nuo visuomenės socialinio vystymosi yra vienas iš veiksnių, sąlygojančių šią evoliuciją. Ši samprata labiau atitinka dabartinius poreikius, todėl ji įsitvirtina vis stipriau. Pagal ją pirmenybė teikiama ugdytinio vidinėms jėgoms, kurių puoselėjimui, turtinimui ir plėtotei teikiamos ugdytojų jėgos. Ugdymas laikomas dvipusiu reiškiniu, ugdytojo ir ugdytinio sąveika tolygi partnerystei.

Kūno kultūra ir sportas šiandien tapo socialine vaikų bei jaunimo filosofija, kuri pabrėžia vaidmenį **doroviniam ugdymui**. Ugdymas priklauso tai žmogiškojo veikimo sričiai, kurioje vyksta nenutrūkstamas kartų atsinaujinimas. Tai labai sudėtingas reiškinys, apimantis pagal autorių S.Šalkauskį (2002) augimą, lavinimą ir auklėjimą. L. Locke (1992) teigia, jog auklėti žmogų – tai ne diegti vienokių ar kitokių dorybių, bet daryti gilios įtakos jo asmens centrui. Šiuolaikinių ugdymo teorijų požiūriu, ugdymas – informacinė sąveika. B. Bitino (2000) nuomone, ugdymo vyksme informacija yra vienintelis komponentas, kuris stimuliuoja ugdytinį kaupti savo patirtį, pertvarkyti vidinį pasaulį. Sėkmingam ugdomosios informacijos funkcionavimui būtina, kad ugdytiniai būtų pasirengę priimti informaciją, o ugdytojas remtųsi grįžtama informacija. Ugdymo rezultatus šiandien dažnai vertina apibendrinamąja kategorija – ugdymo kokybe. Tačiau šiandien nėra visuotinai priimtos ugdymo kokybės sąvokos, matyt todėl, kad ugdymo kokybė yra kintanti kategorija, nes kintant visuomenei kinta ir gerai išugdyto jos nario vaizdinys.

Kaip minėta, jau nuo antikos laikų kalbama apie **visapusiškos, harmoningos asmenybės ugdymą**, kaip bendriausią ir pagrindinį ugdymo tikslą. Tos epochos mąstytojai įsivaizdavo, kad

aukštųjų visuomenės sluoksnių narių skiriamasis bruožas yra įgimtas gražumas ir dorovingumas. Todėl buvo manoma, kad turtingųjų vergvaldžių vaikai turi būti harmoningai išugdyti tiek fiziškai, tiek protiška (Crum, 2001).

Taigi ugdymas šiuo atveju suprantamas kaip **asmenybės visapusiškumo siekimas**: jos **psichinių bei fizinių galių tobulinimas, savarankiškumo ir aktyvumo skatinimas, įtraukimas į visuomenės gyvenimą**. Todėl ypač svarbu sudaryti kuo geresnes sąlygas kiekvienos **asmenybės saviraiškai**, skatinant iniciatyvą bei formuojant atsakomybę siekiant tiek žinių, geresnio išsilavinimo, tiek **tiesos, gėrio, grožio, sveikatos**.

Aptariant ugdymo tikslus, galima teigti, jog ugdymo tikslai siejasi su ugdymo uždaviniais. Remiantis I. Kaškelyte (2000), ugdymo tikslai tarsi suskyla į ugdymo uždavinius, bet juos išsprendus artėjama prie laukiamo rezultato - tikslo. Todėl tų konkrečių uždavinių suma, išryškinanti tikslo esmę, jos svarbiausius bruožus, sudeda masės dalis, yra priemonė aukštesniam, bendresniam tikslui pasiekti.

Taigi, galima suformuluoti bendrus ugdymo uždavinius:

1. puoselėti žmogaus fizinę ir psichinę prigimtį, sudaryti sąlygas atsiskleisti jo individualybei, pažadinti siekimą per saviauklą ir savikūrą tapti asmenybe;
2. padėti tvirtus žmogaus dorovės pagrindus;
3. ugdant žmogaus intelektą, emocijas, valią, brandinti jo nuostatą, kad jis yra gimtosios kultūros kūrėjas, atsakingas už jos raidą;
4. ugdyti žmogaus pilietiškumą.

L. Jovaiša (1998), aptardamas ugdymo uždavinių sistemą, išskiria penkis bruožus, kurie turėtų atsispindėti asmenybės ugdyme:

- fizinis lavinimas,
- psichinis lavinimas,
- socialinis auklėjimas,
- kultūrinis lavinimas,
- dvasinis auklėjimas.

Lyginant I. Kaškelytės (2000) pateiktus ugdymo uždavinius, autorius S. Šukys (2000) teigia skirtingai, jog tikslingiausia ugdymo uždavinius, siekiant pagrindinio ugdymo tikslo – ugdyti visapusiška asmenybė šiuolaikinėmis sąlygomis, formuluoti taip: protinis, techninis ir fizinis lavinimas, dorinis ir tautinis auklėjimas, darbinis ir estetinis ugdymas.

Kaip teigia I. Kaškelytė (2000), ugdymo veikėjai yra prigimtiniai (tėvai, giminės) ir neprigimtiniai (1. neprofesionalieji (globotojai, globėjai), 2. profesionalieji (pedagogai)).

Ugdymo procesą veikia:

1. visuomenė,

2. žmogaus norai ir galimybės,
3. motyvacija,
4. kultūriniai reiškiniai,
5. šeima.

Vaiko ugdymą veikiančios veikėjos (ugdymo procese) (Balčiūnas, Kardelis, 2005):

1. tėvai-šeima (tai natūralus ugdymas, remiasi patirtimi, tradicijomis, papročiais),
2. pedagogai-mokykla (sudaroma speciali programa),
3. visuomenė (žiniasklaida, teisinis pamatas),
4. Bažnyčia.

Egzistuoja skirtingi požiūriai, pirmiausiai svarstant vaikų ugdymo galimybes ir būdus. Kaip teigia N. Sturlienė (2007), labai ryškiai skiriasi vaikų ugdymo daliniai tikslai. Tai visiškai suprantama, nes vaikas negali būti ugdomas atsietai nuo konkrečios visuomenės aplinkos, nuo esamų gyvenimo sąlygų, nuo visuomenės kultūros išsivystymo, jos sąmoningumo lygio.

Šiuolaikinės besivystančios informacinės visuomenės sąlygomis visapusiško vaiko ugdymas, besiremiantis bendražmogiškosiomis vertybėmis, neišvengiamai išlieka svarbiausiu ugdymo tikslu. Kalbant bei lyginant visapusiškos asmenybės ugdymą, svarbu, jog asmuo, kuris orientuotųsi galimybių santykių srityje, gebėtų kūrybiškai dirbti pagal specialybę, ir prireikus nesunkiai galėtų ją keisti, aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

Remiantis M. Zhou (2003) teigimu, kalbant apie 12 – 13 m. vaikų ugdymą, svarbu paminėti, jog jų ugdymą įtakoja skirtingi faktoriai, negu susiformavusios asmenybės. Vaikų ugdymas vyksta ne tik veikloje. Integraliniam ugdymui būtina atrinkti mokymo medžiagą. Integravimo būdus ir formas lemia mokinių amžiaus ypatumai, todėl integravimo būdai skiriasi kiekviename pakopoje.

Pavyzdžiui, mažas vaikas turi įgimtą poreikį judėti, todėl fizinis aktyvumas, kaip visapusiška pasaulio pažinimo, fizinio ir psichinio tobulinimosi vertybė, yra biologinė vaiko reikmė, kuri užima ypatingai svarbią vietą vaiko, mokinio ugdymosi procese (Zhou, 2003).

Mokykla atsiveria visuomenei ir sudaro kuo palankesnes sąlygas įgyti ir plėtoti žmogaus asmeninę, socialinę, pažinimo ir kultūrinę kompetenciją, kurią sudaro vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuma. Lankstesnė ir atviresnė kūno kultūros ugdymo sistema teikia lygias galimybes ugdytiniais dalyvauti formaliajame ir neformaliajame švietime ir užtikrina aukštą jo kokybę: kūno kultūros turinys ir fizinio ugdymosi procesas glaudžiai siejasi su ugdytinio sveikatos būkle, patirtimi ir jo poreikiais, saviraiška, sąmoningai siekiama mankštinimosi sėkmės ir išvengti galimos socialinės atskirties. Stengiamasi vaiką parengti plėtoti judesių kultūrą, integruotis į visuomenę, saikingai pagal išgales siekti fizinio pajėgumo, sveikatos stiprinimo ir mokymosi sėkmės bei išsiugdyti bendruosius gebėjimus (komunikacinius, pažinimo, sveikatos saugojimo ir stiprinimo, darbo ir veiklos).

12 – 13 m. vaiko ugdymą lemiantys veiksniai. Vaiko vystymasis - tai perėjimas nuo biologinio prado prie socialinio turinio. Vaikystėje biologiniai ir socialiniai veiksniai vaidina vienodą vaidmenį. Tačiau vaiko psichika labai imli socialiniams poveikiams, todėl asmenybės pagrindas susiformuoja būtent vaikystėje. Kuo vaikas vyresnis, tuo ryškiau susiformavusi jo asmenybė, tuo labiau vyrauja socialinis veiksnys. Biologinis veiksnys tarytum pasitraukia į antrą planą ir lemia žmogaus elgesį ne tiesiogiai, o per socialinių santykių turinį (Kaškelytė, Miškinis, 2000).

Apžvelgiant šio amžiaus tarpsnio svarbiausius vaiko ugdymo procesus, verta atkreipti dėmesį, jog vaikas sporte ugdomas yra per šiuos aspektus:

- aktyvumas, per jį vaikas vystosi fiziškai, santykiauja su socialine aplinka, realizuoja įgimtas galimybes ir formuojasi kaip asmenybė; bendravimo dėka jis tampa kolektyvo nariu, įvaldo naujas socialinio bendravimo normas;
- pažinimas (svarbiausias tolesnio pažinimo etapas-mokymasis mokykloje); poveikis aplinkai kurio dėka tiria aplinką ir stengiasi daryti jai poveikį.

Pagrindinė kūno kultūros ir sporto ugdymo priemonė yra fizinė veikla, kurios pagalba žmogus keičia aplinką ir tuo pačiu keičiasi pats. Svarbiausia fizinė veikla, kuri ugdo vaiką, formuoja poreikius ir interesus. Šiuolaikinė pedagogika, ypatingą dėmesį skirdama mokinio veiklai, kartu reikalauja visapusiškai plėtoti ir jo paties aktyvumą, ugdyti savarankiškumą, sudaryti kuo geresnes sąlygas kiekvieno ugdytinio savarankiškai įvairių rūšių veiklai.

Išskiriant pagrindinę kūno kultūros ir sporto veiklos rūšį vaiko 12 – 13m. amžiuje, yra žaidimas. Žaidimas - vaizdingas gyvenimo atspindys, specifine veikla, o vaikui tikrasis gyvenimas. Svarbu pabrėžti, jog žaisdamas vaikas skatina fizinę ir protinę vaiko raidą, plečia jo akiratį., supratimą apie jį supantį pasaulį, formuoja elgesio įgūdžius ir įpročius. Vadinasi, žaidimas yra savita visuomeninės patirties, pažinimo forma. Todėl vaiko gyvenime užleidžia vietą kitai veiklos rūšiai, būtent mokymuisi (Dumčienė, 2002). Mokymasis - tai svarbiausias vaiko, besiformuojančios asmenybės veiklos rūšis, kurios metu vyksta sparti asmenybės įvairiapusė raida - jis ypatingos reikšmės turi jaunosios kartos socializacijai. Būdingas mokymosi bruožas - tikslinga organizuota, planinga, daugelį metų trunkanti pedagogo vadovaujama mokyklinio amžiaus vaikų, paauglių ir jaunuolių veikla. Mokymasis tiek savo turiniu, tiek reikšme bei kitais aspektais kiekvieno amžiaus gr. vaikams yra skirtingas.

Apžvelgiant vaikų ugdymo planus, reglamentuojančiu pagrindinio ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo programų įgyvendinimą, atsiskleidžia šie aspektai:

1. Pagerinti mokinių ugdymo pasiekimus, įgyvendinant veiksmų planą;
2. Individualizuotam ir diferencijuotam ugdymui pritaikyti jį atliepantį vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimą;

Pedagogai ir psichologai teigia, kad 12 – 13 m. vaikų amžius, kuomet pradėjęs logiškai, abstrakčiai mąstyti, vaikas ima svarstyti, kaip viskas turėtų būti, kaip jis galėtų pakeisti pasaulį (norėtų matyti kitokių pažiūrų tėvus, mokytojus, trenerį, kitokį pasaulį, mano, jog tik įgyvendinus jo išsvajotą idealistinę pasaulio sistemą, pasaulis bus geresnė vieta gyventi) (Malinauskas, 2002).

Apžvelgus ir apibendrinus vaiko ugdymo esmę, būtina atsižvelgti ir į tai, kokią reikšmę vaiko ugdymui teikia fizinis aktyvumas, sportas. Įvertinus tai, kad prastėja vaikų ir jaunimo fizinis pajėgumas, jie nepakankamai fiziškai aktyvūs ir toliau aktualu gerinti vaikų ir jaunimo fizinį parengtumą. Tam reikia tobulinti mokinių neformalųjį (ir fizinio ugdymo) švietimą, jo veiklos organizavimą, finansavimą, kvalifikacijos kėlimo sistemą pagal laiko kokybės ir socialinio teisingumo reikalavimus, gerinti bendrojo lavinimo mokyklų ir profesinių mokymo įstaigų formaliojo švietimo kūno kultūros ir sporto mokymo įstaigų sportinio ugdymo sistemas, stiprinant bendradarbiavimą tarp švietimo ir sporto institucijų, remiant perspektyvius fizinio aktyvumo, užimtumo, sveikatinimo projektus ir programas, mokslinę bei metodinę veiklą. Be to, būtina skatinti prasmingą, reguliarų ir kokybišką vaikų ir jaunimo sportavimą, kuris tenkintų jų saviraiškos ir savirealizacijos poreikius, padėtų įgyti socialinės ir kultūrinės bei sportavimo kompetencijos, ugdytų gebėjimą prisitaikyti prie sparčiai kintančių sąlygų.

Verta būtų paminėti, jog vaiko ugdyme didelę reikšmę teikia pedagogas kaip asmenybė, todėl labai svarbu, kad vaiko ugdyme dalyvautų aukštos kvalifikacijos pedagogas, gerai išmanantis savo darbą, turinti sugebėjimų, išradingumo, kūrybingumo. Visa tai, visus pagrindinius reikalavimus, pedagogo kompetenciją ir kt. aprašysime kitame skyriuje.

1.4. Kūno kultūros ir sporto pedagogo kompetencija projektų rengimo srityje

Vis reikšmingesniu tampa kūno kultūros ir sporto vaidmuo verčia pažvelgti į ugdomąją sporto funkciją, pagrindines jo vertybes bei principus. Sporto kaip asmenybės ugdymo priemonės svarbą pabrėžia dauguma filosofų, psichologų ir pedagogų, pripažindami jį esant ugdomąją humanistinių vertybių perdavimo priemone, galinčia daryti įtaką žmonių elgesiui. Ugdyme susitinka dvi puses-ugdytojas ir ugdytinis. Jie skirtingi, todėl darant poveikį vienam ar visiems gaunami įvairūs rezultatai.

Nuo seno yra sakoma, kad sveikame kūne ir sveika dvasia. Fizinis lavinimas – tai rūpinimasis jaunos, besiformuojančios asmenybės normaliu augimu ir raida, taip pat reikšmingų judėjimo įgūdžių formavimas ir plėtojimas. Jo tikslas – išugdyti sveiką, stiprą, išvermingą, tinkamai fiziškai išsivysčiusį žmogų bei stiprinti jo sveikatą. Fizinis lavinimas formuoja tokias savybes, kaip

ryžtingumą, drąsą, mokėjimą nugalėti kliūtis. Taip pat lavina motoriką, tobulina judesių koordinaciją, padeda suprasti ir formuoti žmogaus gražius judesius, jo išvaizdą (Dumčienė, 2002).

Kaip teigia autoriai O. L. Gudzinevičiūtė, L. Kardelienė, K. Kardelis, L. Mykolaitienė (2006), pedagogikos istorijoje būta įvairių ugdymo tikslų. Juos lėmė filosofinės pažiūros į žmogų, tautą, visuomenę, būtį, iš jų kilo specialios ugdymo sistemos, srovės ir kryptys. Jau antikos pedagogikoje orientuojamasi į žmogaus prigimtį, kurią reikia kultūrinti; kadangi jai būdinga kūno ir sielos vienovė, gebėjimų užuomazgos, o jos augant keičiasi, tai ugdymo tikslas – harmoningo žmogaus, ypač jo proto ir valios, ugdymas. Viduriniais amžiais akcentuoti religiniai ugdymo tikslai. Renesanso pedagoginiuose veikaluose vėl grįžtama prie antikos humanistinių ugdymo idealų, bet kartu pabrėžiami visapusiško, plataus akiračio, blaivaus proto žmogaus ugdymo tikslai.

XX a. pedagogai daug eksperimentavo, kūrė naujas ugdymo koncepcijas ir naujas mokyklų sistemas; vyko plati mokyklų reforma. Pragmatikai tvirtina, kad svarbiausia yra parengti praktišką, veiklų žmogų, gebantį sėkmingai tvarkyti savo asmeninį gyvenimą, o egzistencialistai nurodo, kad ugdymo tikslas - plėtoti ir skatinti individualizmą, sudaryti geriausias sąlygas asmenybės saviraiškai, skatinti, kad kiekvienas „būtų pačiu savimi“, gebėtų priešintis išoriniams poveikiams.

Sporto pedagogo parengtis gali būti interpretuojama kaip socialinių įgūdžių įvaldymas, gebėjimas adaptyviai ir adekvačiai elgtis, savęs pažinimas, efektyvus bendravimas ir bendradarbiavimas, sprendimų priėmimas, problemų sprendimas, o socialinė kompetencija kaip gebėjimas kurti efektyvius tarpasmeninius santykius, kai efektyvumas pripažįstamas ne tik paties, bet ir kitų individų. Vakarų šalių autoriai akcentuoja pedagogo kompetencijos, socialinių įgūdžių reikšmę. Moksliniai tyrimai rodo, kad pagrindiniai dalykai, kurių sporto pedagogai stokoja, tai – geresnis savęs vertinimas, orumas, gebėjimas valdyti emocijas, ugdytis teigiamas nuostatas, įveikti įtampą, nerimą, konstruktyviai spręsti konfliktus ir kylančias problemas (Karoblis ir kt 2001; Gudzinevičiūtė, Kardelienė, Kardelis, Mykolaitienė, 2006). Svarbu būtų paminėti šiuos pagrindinius sporto pedagogo tikslus savo veikloje:

- 1) Skatinti pačių vaikų norą ir pastangas siekti kuo geresnės sveikatos, nuolat ja rūpintis.
- 2) Siekti gerinti kiekvieno vaiko sveikatą, atsižvelgiant į jo fizinio išsivystymo lygį (pedagogas neturėtų liepti vaikui daryti tokių pratimų, kurių įgyvendinimui jo fiziniai sugebėjimai neatitinka), sudaryti kiek galima geresnes sąlygas normaliai jo fizinei raidai, grūdinti organizmą, nuolat stebint sveikatos būklę.
- 3) Gerinti vaikų fizinę būklę, ugdant ir įtvirtinant gyvybiškai svarbius judėjimo įgūdžius.
- 4) Formuoti sportinius sugebėjimus, sudaryti sąlygas vaikams lankyti mėgstamas treniruotes ir žaisti žaidimus.

- 5) Formuoti vaikų nuolatinės sanitarinės – higieninės priežiūros įgūdžius ir įpročius, tarp jų ir kasdieninės fizinės mankštos poreikį.
- 6) Ugdyti tvirtą valią, išsvermingumą, drąsą, drausmingumą.

R. Želvio (2003) teigimu, planavimas – ne vienkartinis veiksmas, bet nenutrūkstamas procesas, kurio metu atsižvelgiama į organizacijos viduje ir aplink ją vykstančius pokyčius. Planavimo proceso metu nustatomi tikslai ir numatomos priemonės šiems tikslams pasiekti (Želvys, 2003).

Planuojant paprastai atliekami šie pagrindiniai žingsniai:

- Organizacijos vizijos numatymas;
- Organizacijos filosofijos ir vertybių sistemos nustatymas;
- Organizacijos misijos suformulavimas;
- Dabartinės situacijos analizė;
- Strateginių tikslų nustatymas;
- Taktinių tikslų nustatymas;
- Operatyvinių tikslų nustatymas;
- Veiklos plano parengimas.

Su planavimu glaudžiai susijęs sprendimų priėmimo procesas. Galima sakyti, jog planavimas – tai vienas iš galimų sprendimų priėmimo būdų. Kuo tiksliau suformuluosime problemą, tuo didesnė tikimybė, kad rasite geriausią sprendimą. Todėl planavimas yra būtinas (Želvys, 2003).

Rengiant projektus reikalingi yra organizaciniai sugebėjimai. Pedagogas, ugdytojas, be tinkamos kvalifikacijos, turi turėti įgimtų savybių patraukti ugdytinį. Pedagogas turi sugebėti uždegti ugdytinį noru mokytis, pažinti, būti naudingu sau ir visuomenei, vadinasi pedagogas turi turėti kompetencijos bendraujant, ugdant asmenybes. Kompetencijų sampratos interpretacijų ir apibrėžimų įvairovė bei gebėjimų, mokėjimų, įpročių, kvalifikacijų, profesionalumo sąvokos apsunkina šios sampratos raišką, nors įvairių šalių mokslininkų darbuose pastebima bendra tendencija – ieškoti kompetencijų sisteminių sąsajų ir kurti kompetencijų modelius. Naują mąstymo paradigmą atitinka humanistinis ir fenomenologinis požiūris, kurie laipsniškai keičia ilgai vyravusią biheavioristinę poziciją. Kadangi kompetencijų modeliai taikomi pedagoginei veiklai apibūdinti, jie turi taikomąją vertę ir tampa gero pedagogo formavimo (si) orientyru. Kompetencija – tai, kas sąlygoja gebėjimą įsigytą išsilavinimą ir patirtį pritaikyti konkrečiai gyvenimo problemai spręsti (Bitinas, 2000; Tubelis, 2004). Bendroji kompetencija vertinama šiomis kategorijomis:

- 1) Politinė ir socialinė kompetencija (siejama su gebėjimu imtis atsakomybės, drauge su kitais priimti sprendimus, nenaudojant jėgos reguliuoti konfliktus).
- 2) Kompetencija, siejama su gebėjimais gyventi multikultūrinėje visuomenėje (žmonių kultūrinių skirtubių suvokimas, pagarba ir gebėjimas gyventi bei veikti drauge su kitos kultūros, religijos, kalbos asmenimis).
- 3) Sakytinės bei rašytinės kalbos gebėjimai, kurie yra būtina gyvenimo ir veiklos šiuolaikinėje visuomenėje sąlyga, tarp jų – kelių kalbų mokėjimas.
- 4) Pasirengimas ir siekimas visą gyvenimą asmeninio, profesinio ir visuomeninio tobulėjimo.

Kompetencija, kuri yra susijusi su gebėjimu realiai atlikti tam tikras profesines užduotis, vadinama profesine kompetencija. Žmogus praktiškai išreiškia įvairiais būdais ir įvairiuose srityse. J. Pikūnas (1994) išskiria fizinę, intelektinę, emocinę, socialinę, darbingumo, moralinę, religinę kompetenciją.

Pedagogo profesinės kompetencijos turi savo ypatumų. Galima teigti, kad pagrindinės kompetencijų sritys – ugdymo proceso planavimas ir vertinimas, profesinės žinios ir jų taikymas (pedagoginis išprusimas), ugdymo proceso organizavimas, pedagoginis bendravimas ir saviugda, klasifikacijos kėlimas bei dalyvavimas ugdymo sistemos tobulinime – sutampa.

Anot mokslinių šaltinių, pedagogas (mokytojas), tai kvalifikuotas asmuo, kuris ugdo kitą žmogų. Pedagogo darbas – protinis ir fizinis. Pedagogas padeda visų mokinių parengimo pagrindus. Jo turinys apibrėžtas: laiku, erdve, planais bei programa.

Pedagogo gebėjimai:

- 1) Pažinimo (gnostiniai).
- 2) Organizaciniai.
- 3) Bendravimo (komunikatyviniai).
- 4) Ateities prognozavimo.

Verta būtų paminėti, jog itin svarbu kūno kultūros ir sporto pedagogo kompetencija, rengiant ar organizuojant sporto projektus švietimo įstaigose. Todėl pateikiame pagrindinius ir svarbiausius kūno kultūros ir sporto pedagogo kompetencijos modelio struktūros komponentus, kurie yra reikalingi bei būtini rengiant sporto projektą. Sporto pedagogo kompetencijų modelį sudaro šie gebėjimai, žinios ir vertybės:

- 1) **Pedagoginis išprusimas.** Išprusimas – tai sudėtingas daugiaprasmiškas konstruktas, kuriame svarbų vaidmenį atlieka ne tik požiūris į autoritetą kaip žinių šaltinį, bet ir žinovo aktyvaus vaidmens pripažinimas. Nors profesinis išprusimas įeina į kiekvienos profesijos kompetencijų aprašymą, pedagogams tai – specifinė kompetencija. Ją sudaro bendrosios, psichologinės, dalykinės žinios, ugdytinių pažinimas ir gebėjimas sukaupti tokias žinias bei taikyti jas veikloje.

- 2) **Veiklos prognozavimo ir planavimo kompetencija.** Ši kompetencija apibūdinama kaip gebėjimas koordinuoti veiklą su kolegomis, tėvais ir ugdymo įstaiga, gebėjimas numatyti ugdymo tikslus bei jų įgyvendinimo būdus.
- 3) **Ugdymo proceso organizavimo kompetencija.** Ši kompetencija – tai pedagogo gebėjimas organizuoti ugdymo procesą remiantis tikslus atitinkančiais šaltiniais bei ištekliais (žmonės, laikas, informacija, materialiniai ištekliai). Pagrindinės kryptys – problemų sprendimas, sprendimų priėmimas ir atitinkami veiksniai.
- 4) **Pedagoginis bendravimas ir bendradarbiavimas.** Pedagoginis bendravimas – specifinė bendravimo kategorija. Pasak R. Želvio (2005), „be bendravimo neįmanomas joks profesinis pasirengimas bei tobulėjimas, negalima jokia kuriamoji veikla“. Svarbu, kad būtų veiksmingas bendravimas su ugdytiniais, kolegomis bei kitais individais ir grupėmis, kurios dalyvauja ugdymo procese renkant, integruojant ir perteikiant informaciją, kam panaudojamos įvairios formos.

Apibendrinus galima teigti, jog nemažai sporto pedagogų pedagoginio bendravimo ir bendradarbiavimo pagrindų išmoksta iš savo patirties, tačiau tai dažnai ilgas kelias. Vis dėlto tikslinga atskleisti, kaip pedagoginė praktika padeda kaupti ir lavinti socialinių įgūdžių rezervą (Šiaučiukienė, 1997; Šniras, 2000; Paulavičiūtė, 2000; Martinkienė, 2002). Profesinei pedagogo veiklai dabar ypač reikia socialinės kompetencijos. Socialinės kompetencijos ugdymo tyrimai aktualūs ir todėl, kad didesnė socialinė kompetencija susijusi su didesniu asmenybės pasitikėjimu savimi ir aukštesniu savęs vertinimu, o šie rodikliai daro didžiulį poveikį žmogaus asmeniniam gyvenimui ir profesinei karjerai.

2. TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS

2.1. Tyrimo metodika, bazė ir imtis

Anketinės apklausos metodu buvo tiriamas kūno kultūros ir sporto projektų ugdomasis potencialas, kuriuo remiantis siekiama įvertinti vaikų (12 – 13 m.) ir sporto pedagogų požiūrį į kūno kultūrą ir sportą. Tyrimo empiriniams duomenims rinkti buvo sudarytos 2 tipų anketos, t.y. anketos pedagogams (1 PRIEDAS) ir ugdytiniais (2 PRIEDAS). Anketų pradžioje yra kreipimasis į respondentą bei trumpai pateikiama anketos pildymo instrukcija. Po to, seka demografinis blokas ir klausimai. Anketų pabaigoje padėkojama už dalyvavimą. Siekiant gauti kuo objektyvesnius tyrimo rezultatus, buvo pateikti atviri ir uždari klausimai. Anketos parengtos remiantis darbo teorinėje dalyje minėtais darbais.

Pedagogams skirtą anketą sudaro 11 uždaro tipo klausimų. Klausimynas sudarytas remiantis Bendraisiais ugdymo planais 2007-2008 m.m., Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programomis (2003), K. Miškinio ir I. Kaškelytės (2000) bei R. Hedstrom (2004) ir D. Gould (2004) atliktais tyrimais.

Klausimynas sudarytas remiantis Bendraisiais ugdymo planais 2008-2009 m.m. ši anketa skirta išanalizuoti rengiamų kūno kultūros ir sporto projektų situaciją švietimo organizacijose. Pirmieji 6 klausimai skirti sužinoti apie pedagogų, lytį, amžių, pedagoginio darbo stažą, išsilavinimą. Kiti klausimai skirti sužinoti apie kūno kultūros ir sporto projektų rengimo galimybes, dalyvaujant ugdymo veikloje. Lentelėje pateikti sugrupuoti anketos klausimai bei teiginiai, kuriuos turėjo atsakyti pedagogai.

1 lentelė

Kūno kultūros ir sporto pedagogų klausimyno teiginių grupės (sudaryta autoriaus)

Vaikų bei tėvų aktyvumas rengiant bei dalyvaujant projektuose	Mokyklos dalyvavimas rengiamuose kūno kultūros ir sporto projektuose
	Tėvų ir globėjų dalyvavimas kūno kultūros ir sporto projektuose
Vaikų užimtumas bei ugdymas (Vertybių, brandinančių atsakingą, motyvuotą asmenybę, skatinimas bei ugdymas)	Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų užimtumui
	Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų ugdymo procesui
	Kūno kultūros ir sporto projektų galimybes mokymo įstaigoje

Neformaliojo ugdymo veikla, organizavimas, planavimas	Pirmenybės teikimas, organizuojant kūno kultūros ir sporto projekto veiklą
	Kūno kultūros ir sporto projekto veiklos organizavimas
	Neformaliojo ugdymo veiklos planavimas
Finansavimas	Finansavimo šaltiniai
Mokytojo bendrosios kompetencijos	Kūno kultūros ir sporto pedagogo kvalifikacija
	Reikalingos savybės kūno kultūros ir sporto pedagogui rengiant projektą

Anketą ugdytiniams sudaro 5 uždaro tipo klausimai. Sudarant klausimyną, skirtą ugdytiniams, buvo remtasi K. Miškinio ir I. Kaškelytės (2000) atliktais tyrimais, R. Malinausko ir Š. Šniro (2004) atliktai tyrimais.

Anketos klausimai skirti išanalizuoti mokinių požiūrį į kūno kultūros ir sporto poveikį visapusiškam asmenybės ugdymui.

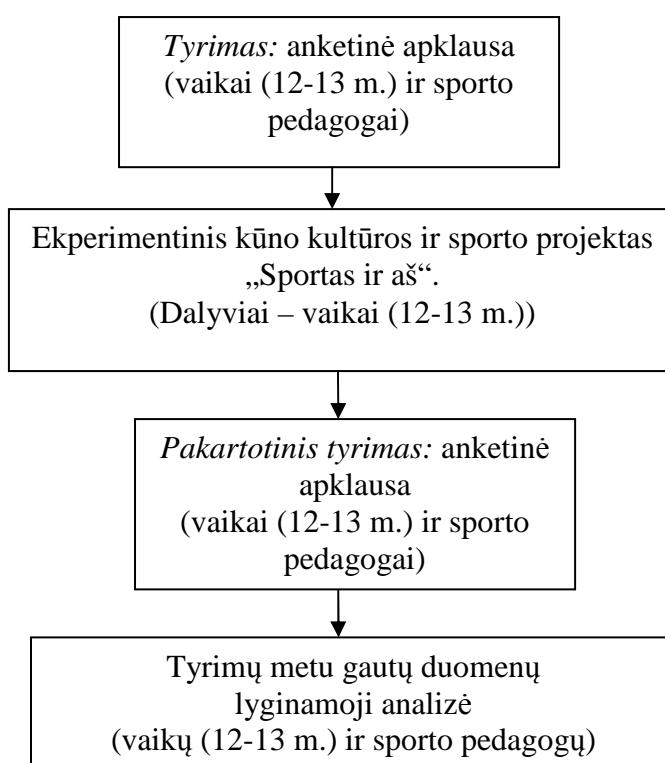
Ugdomuoju eksperimentu buvo siekiama suteikti tam tikrų žinių (informacijos) apie kūno kultūrą, fizinį aktyvumą ir įvertinti jų veiksmingumą. Anot I. J. Zuožienės (1998), perteikiant tam tikras žinias (informaciją), šiuo atveju apie kūno kultūrą, fizinį aktyvumą, galima išugdyti naują arba pakeisti jau susiformavusį požiūrį į fizinį aktyvumą (Zuožienė, 1998). Ugdomajame eksperimentiniame kūno kultūros ir sporto projekte „Sportas ir aš“ atsitiktinės atrankos būdu buvo parinkti 105 vaikų (12 – 13 m.) iš Kauno mokymo įstaigų. Projektas buvo vykdomas septyniais etapais, kiekvieną iš jų sudarė pagrindinės šios veiklos: sportinė, švietimo, kūrybingumo, pasaulinio pilietiškumo savybių ugdymas. Vykdamas eksperimentinį projektą, vaikai buvo suskirstyti grupelėmis, kurioms buvo vedami įvairūs seminarai, užsiėmimai, sportinė veikla. Gautas žinias vaikai galėjo panaudoti savo organizuodami pilietiškai, sportiškai aktyvių bendraminčių bendraamžių grupes. Tai didina projekto masiškumą įtraukiant ir kitus vaikų aplinkos žmones ir užtikrina tęstinumą. Pagrindinis šio projekto tikslas – sudaryti sąlygas, kurios leistų sporto pagalba ugdyti toleranciją, pasaulinį pilietiškumą, kūrybingumo ugdymą, humaniškumo, atsakomybės skatinimą, kultūrinių įgūdžių formavimą, mokymąsi bendrauti, pažinti.

Tiriamųjų kontingentas

Tyrimė dalyvavo 174 respondentų: 69 kūno kultūros ir sporto pedagogai ir 105 ugdytiniai. Pedagogų ir vaikų (12 – 13m.) atranka – atsitiktinė. Atsitiktinė atranka laikoma patikimesne už tikslią. Tyrimė dalyvavo 4 Kauno mokymo įstaigos: Nacionalinė futbolo akademija, S. Nėries vidurinė mokykla, J. Jablonskio gimnazija, Kauno futbolo sporto mokykla „Tauras“.

Tyrimo organizavimas

Tyrimas, kurio tikslas – išanalizuoti kūno kultūros ir sporto projektų ugdomąjį potencialą, kuriuo remiantis įvertinti vaikų (12 – 13 m.) ir sporto pedagogų požiūrį į kūno kultūrą ir sportą, buvo atliktas 2008 m. birželio mėn. ir rugsėjo mėn. Tyrimas atliktas instituciniu/lokaliniu lygmeniu. Tyrimą sudaro dvi dalys – dvi apklausos (prieš eksperimentą ir po eksperimento) bei atliktas eksperimentas su lyginamąja analize. Tiriamieji dalyvavo anonimiškame tyrime, respondentams trumpai buvo pristatomas tyrimo tikslas, po to išdalintos anketos, pasakoma instrukcija ir parodomas žymėjimo pavyzdys

3 pav. Tyrimo ir eksperimentinio projekto organizavimas (sudaryta autoriaus)

Tyrimo duomenų apdorojimas

Gauti duomenys buvo apdoroti SPSS programa. Daugeliu atveju taikyti įprasti aprašomosios statistikos metodai (absoliutiniai ir santykiniai dažniai), t. y. analizuojami kiekvieno atsakymų į anketos klausimus *varianto dažnis* ir *kiekvieno atsakymo procentinis dažnis*, kuris gaunamas kiekvieno atsakymo variantų skaičių dalijant iš stebėjimų skaičiaus, t. y. bendro apklausiamų skaičiaus. Tyrimo duomenys apdoroti *matematinės statistikos metodais, SPSS*. Atsakymų skirtumų patikimumas patikrintas (McNemar-Bowker)) kriterijumi. Naudotas statistinių išvadų patikimumo lygmuo ($p < 0,05$ – patikima).

3. TYRIMO REZULTATŲ APITARIMAS

3.1. Kūno kultūros ir sporto pedagogų, dirbančių su 12-13 m. mokiniais, požiūrio į kūno kultūros ir sporto projektus, empirinis tyrimas ir apklausos duomenų analizė

Tyrimo dalyviai

Kūno kultūros ir sporto pedagogų atranka – atsitiktinė. Atsitiktinė atranka laikoma patikimesne už tikslinę. Tyrime dalyvavo 69 pedagogai iš 4 Kauno mokymo įstaigų: Nacionalinė futbolo akademijos, S. Nėries vidurinė mokyklos, J. Jablonskio gimnazijos bei Kauno futbolo sporto mokyklos „Taurus“. Apklausa buvo atlikta du kartus tam, kad būtų galima atlikti lyginamąją analizę bei iširti kūno kultūros ir sporto projektų organizavimo galimybes, reikšmę, požiūrį bei naudą.

Atlikus gautų duomenų analizę nustatyta, jog didžiąją dalį apklausoje dalyvavusių **pedagogų** sudaro moterys - 69%, vyrai - 31%.

Respondentų amžiaus vidurkis siekia 31-40 metus. 27% sudarė pedagogai turintys 41 – 50 amžiaus vidurkį, o 15% - iki 30 metų. Tyrimo rezultatai patvirtino statistinius duomenis, kad mokymo įstaigose didesniąją dalį dirbančiųjų sudaro vidutinio amžiaus pedagogai: net 54% respondentų amžiaus vidurkis 31 - 40 metų ir tik 4% kūno kultūros ir sporto pedagogų patenka į 51 ir daugiau metų amžiaus grupę. Tiriamųjų pedagoginio darbo stažo intervalas gana platus, t.y. nuo 1 iki 21 metų ir daugiau. Vadinasi, galima teigti, kad kūno kultūros ir sporto pedagogų dirbančių mokymo įstaigose patirtis labai skirtinga, apima ne tik klasikinės bet ir šiuolaikinės pedagogikos idėjas.

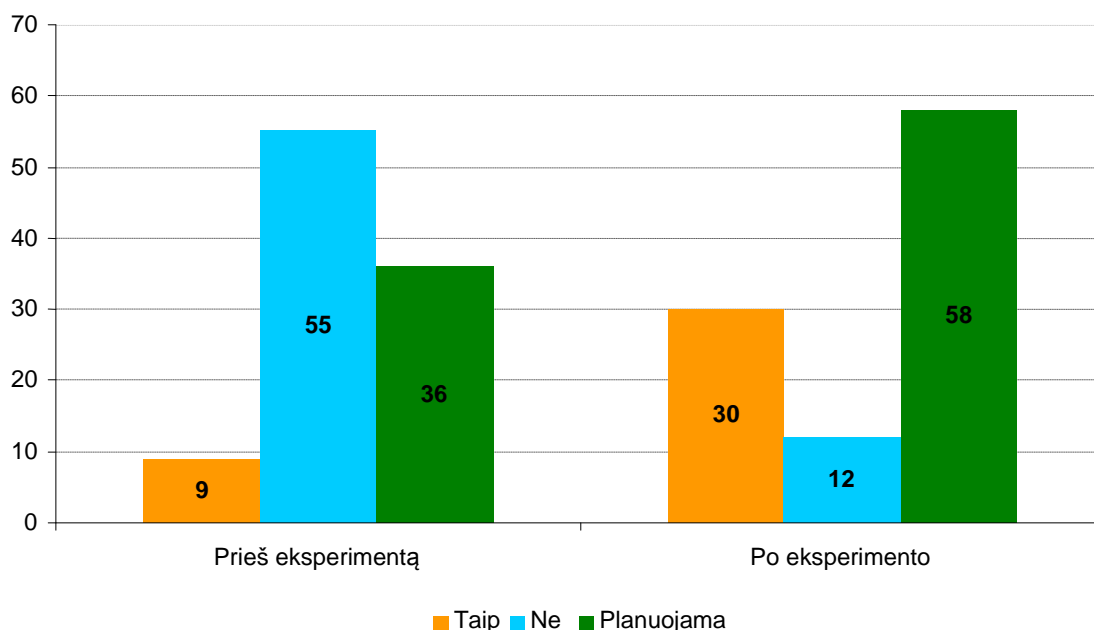
Iš visų tyrime dalyvavusių pedagogų 38% turi mokytojo, 36% vyr. mokytojo ir 10% - mokytojo metodininko laipsnį. 52% mokymo įstaigų dalyvių – kūno kultūros ir sporto pedagogų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 38% - aukštesnįjį ir 10% respondentų yra apsigynę magistro laipsnį.

Apibendrinat kūno kultūros ir sporto pedagogų dirbančių su 12 – 13 m. vaikais demografinius duomenis, galima daryti išvadą, kad dauguma jų yra pakankamai kvalifikuoti ir turintys nemažą pedagoginę patirtį. Tai sudaro galimybę mokymo įstaigoms teikti kokybiškas paslaugas bei organizuoti kūno kultūros ir sporto projektus ne tik nacionaliniame, bet ir tarptautiniame lygmenyje.

Duomenų palyginimui prieš eksperimentą ir po eksperimento naudotas McNemar kriterijus priklausomoms dvireikšmėms populiacijoms ir McNemar-Bowker kriterijus priklausomoms daugiareikšmėms populiacijoms. Dažniai statistiškai reikšmingai skiriasi, jei $p < 0,05$.

Norint atlikti tyrimą bei išsiaiškinti, mokymo įstaigų dalyvavimą kūno kultūros ir sporto renginiuose, reikia atlikti išsamią apklausą, kurios pasekoje gauti rezultatai atskleistų mokyklų dalyvavimą projektuose.

Tyrimo rezultatai

4pav. Mokyklos dalyvavimas rengiamuose kūno kultūros ir sporto projektuose (N = 69).

Atsakymų prieš eksperimentą ir po jo palyginimas.

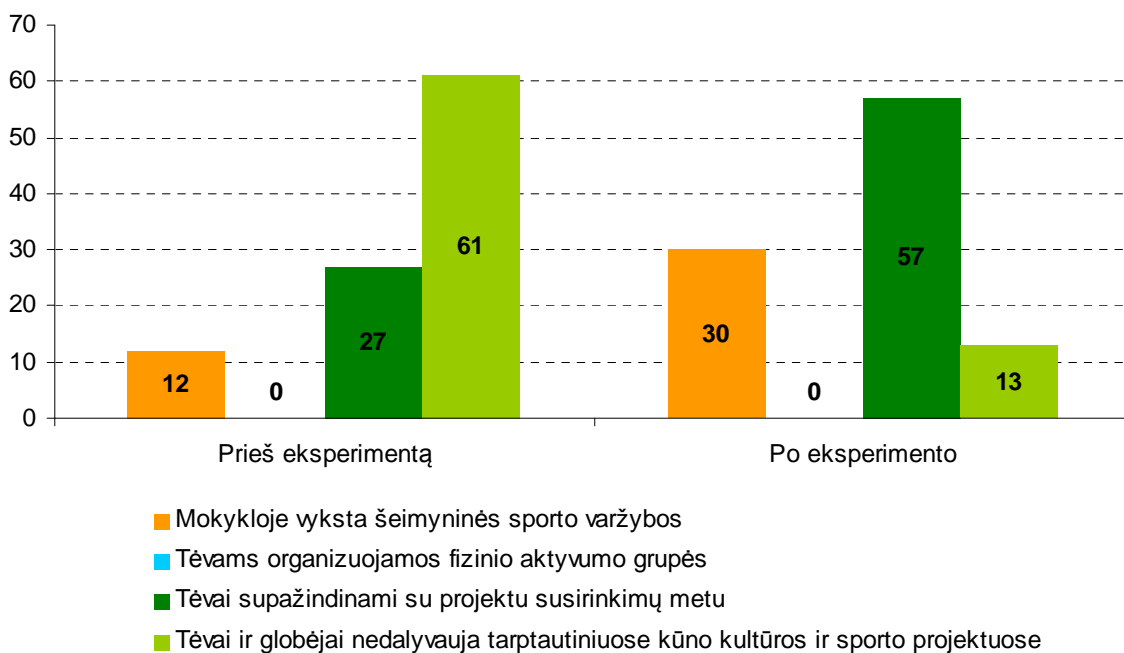
	Reikšmė	p
McNemar-Bowker	37,125	,000*
N	69	

* - dažniai skiriasi, kai $p < 0,05$

Organizuojami sporto projektai sudaro kuo palankesnes sąlygas įgyti ir plėtoti žmogaus asmeninę, socialinę, pažinimo ir kultūrinę kompetenciją, kurią sudaro vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuma (Lipscombe, 2002). Remiantis minėta autore, galime teigti, jog švietimo įstaigų dalyvavimas įvairiuose projektuose suteikia ugdytiniais didesnes galimybes visapusiškai vystytis bei tobulėti. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, jog prieš atliekant eksperimentinį kūno kultūros ir sporto projektą „Sportas ir aš“ atsakymų dažniai skiriasi. Prieš eksperimentą, 55 % respondentai teigė, jog kūno kultūros ir sporto projektuose visiškai nedalyvauja, kai tuo tarpu po eksperimento net 58 % apklaustųjų teigė, kad planuoja dalyvauti, o tik 12 % nedalyvaus. Šie gauti duomenys parodo, jog atsakymai skiriasi, todėl yra statistiškai reikšmingi ($p=0,00$, $p<0,05$). Taigi interpretuojant gautus rezultatus galima teigti, jog įvykdytas kūno kultūros ir sporto projektas skatina vis didesnį mokyklų įsitraukimą į projektų organizavimą.

Kadangi tėvai vaikų gyvenime užima svarbią vietą, mums labai aktualu sužinoti apie tėvų ir globėjų dalyvavimą tarptautiniuose kūno kultūros ir sporto projektuose. Daugumoje apklaustųjų tėvų vaiko fiziniu lavinimusi rūpinasi daugiausia mokytojai, o tai rodo, kad nepakankamai dėmesio

tėvai skiria ne tik tam, kad būtų suformuotas teigiamas vaiko požiūris į fizinį lavinimąsi, bet ir tam, kad vaikas pakankamai fiziškai judėtų.

5 pav. Tėvų ir globėjų dalyvavimas kūno kultūros ir sporto projektuose (N=69)

Atsakymų prieš eksperimentą ir po jo palyginimas.

	Reikšmė	p
McNemar-Bowker	60,000	,000*
N	69	

* - dažniai skiriasi, kai $p < 0,05$

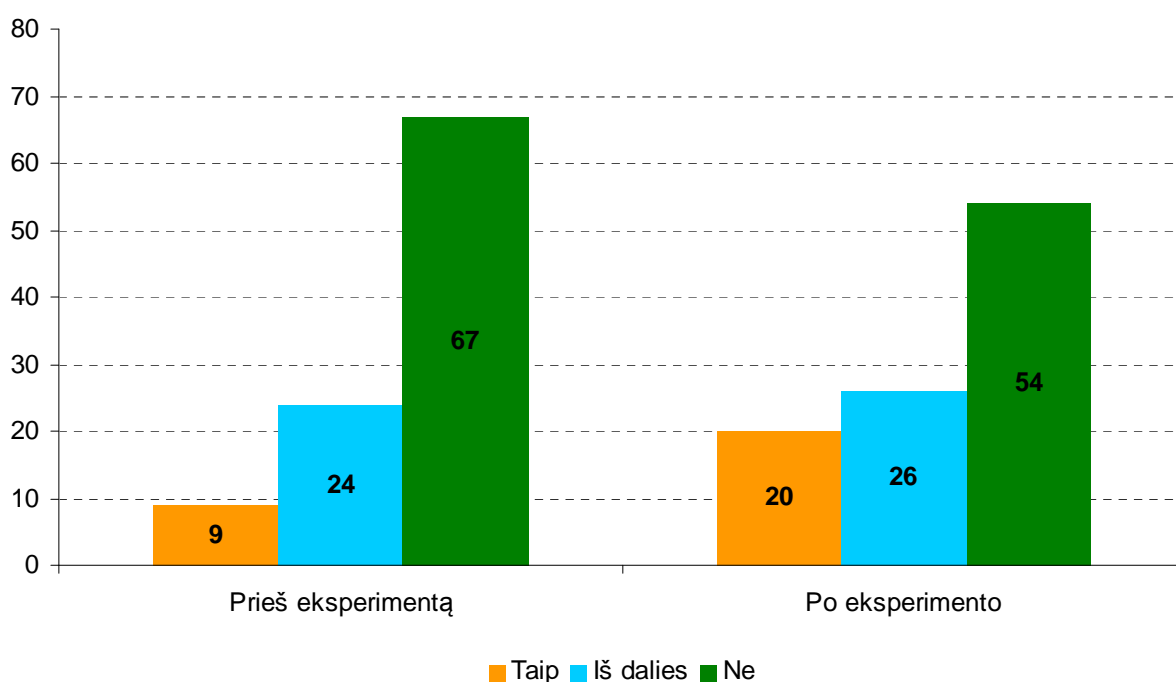
Autoriai R. Maureen, Ph. Weiss, (2000); N. Lipscombe, (2002) išskiria socialinės aplinkos – tėvų, bendraamžių įtaką skatinant vaikų fizinį aktyvumą bei dalyvavimą sporto projektuose. Autoriai teigia, kad dažniausiai tėvai padeda vaikams apsispręsti dalyvauti įvairiuose sporto projektuose.

Kaip matome 5 paveiksle, statistiškai reikšmingai skiriasi prieš ir po eksperimento pateikti respondentų atsakymai. Prieš kūno kultūros ir sporto projektą „Sportas ir aš“, 61 % respondentų teigė, jog jie nedalyvauja kūno kultūros ir sporto projektuose, kai tuo tarpu po atlikto eksperimento, respondentų pateikti atsakymai rodo, jog tik 13 % apklaustųjų nedalyvauja rengiamuose projektuose. Galime teigti, jog didelis statistinis reikšmingumas pasižymi teiginyje „Mokykloje vyksta šeimyninės sporto šventės“, kadangi prieš eksperimentą tik 12 % respondentų teigė, jog vyksta šeimyninės sporto šventės, kai tuo tarpu po eksperimento net 30 % apklaustųjų.

Anot L. P. Cid (2002) bei J. E. Bois ir kt. (2005) labai stiprią įtaką vaikų fiziniam aktyvumui turi tėvai. Tėvų dalyvavimas sporto projektuose labiau skatina vaikų susidomėjimą bei dalyvavimą

kartų. Šių autorių duomenimis daugiau nei pusė apklaustų tėvų yra fiziškai aktyvus, todėl tai įtakoja vaikus.

Mūsų dienomis kūno kultūra ir sportas tampa daugelio vaikų neatskiriama gyvenimo dalimi. Sporto projektai labai svarbus vaikų ugdyme, tačiau ne kiekvienoje mokykloje yra pakankamai galimybių rengti kūno kultūros ir sporto projektus. Anot autorių (Danish, 2002, Coakly, 2001) atlikusių tyrimą apie teikiamas galimybes vaikams sportuoti mokykloje, galime pastebėti, jog jų teigimu, sudaryti sąlygas vaikams sportuoti mokykloje – viena iš prioritetinių sričių skatinti mokyklos bendruomenę suteikiant didesnes galimybes plėtoti infrastruktūrą, ugdyti kitokį požiūrį į kūno kultūrą ir pan. Todėl labai aktualu sužinoti ar mokyklose yra pakankamai galimybių kūno kultūros ir sporto projektams (6 pav.).

6 pav. Kūno kultūros ir sporto projektų organizavimo galimybių pakankamumas (N=69)

Atsakymų prieš eksperimentą ir po jo palyginimas.

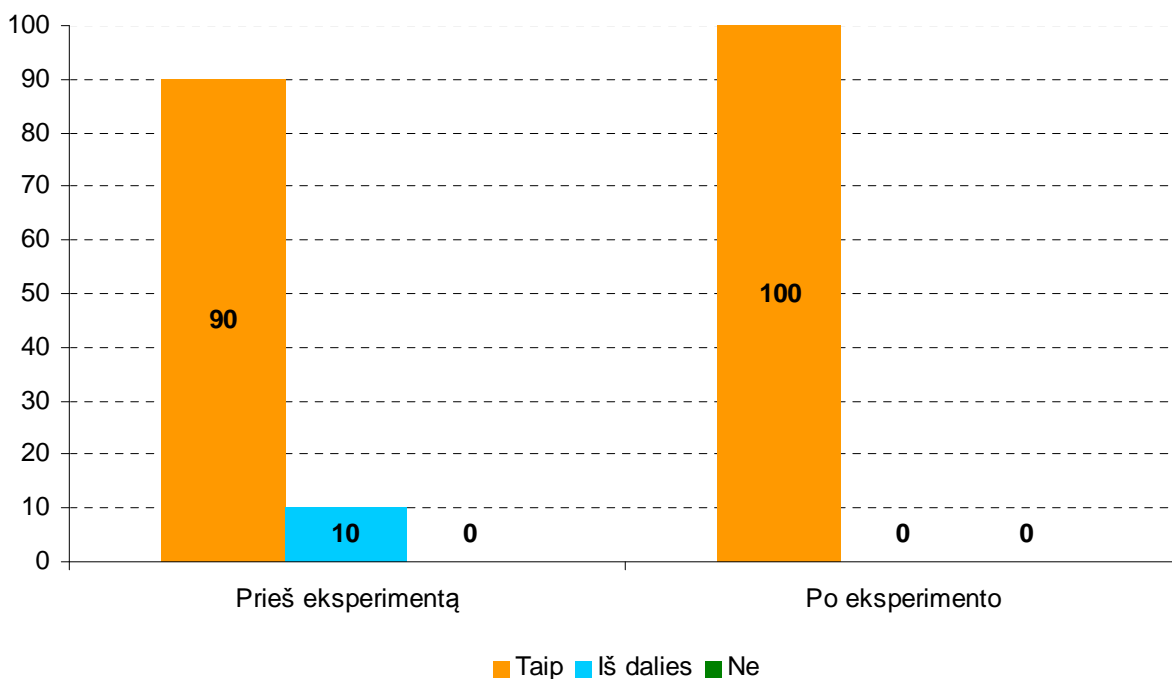
	Reikšmė	p
McNemar-Bowker	4,755	,191
N	69	

* - dažniai skiriasi, kai $p < 0,05$

6 paveiksle yra pateikti duomenis apie kūno kultūros ir sporto projektų galimybių pakankamumą mokykloje. Kadangi $p > 0,05$, vadinasi atsakymai prieš eksperimentą ir po jo statistiškai reikšmingai nesiskiria. Taigi, remiantis šia išvada galima konstatuoti tai, jog gauti atsakymai statistiškai nėra reikšmingi. Po atlikto kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“, pastebėta, jog atlikus apklausą daugiau kaip 11 % respondentų nei prieš projektą apklaustųjų teigė,

jog jų mokymo įstaigose yra pakankamos galimybės rengti kūno kultūros ir sporto renginius. Vadinasi, galima daryti išvadą, jog pedagogams svarbu, jog jų mokymo įstaigose būtų pakankamai gerai išvystyta infrastruktūra. Viena iš labiausiai, visose Lietuvos mokyklose, paplitusių sveikatingumo veiklų yra įvairūs renginiai skirti atskleisti sveikatingumo temas, formuoti moksleivio sveiko gyvenimo įpročius ir įgūdžius. V. Gudžinskienė (2007) atliko tyrimus susijusius su fizinio aktyvumo populiarinimu mokyklose. Išanalizavus respondentų atsakymus, buvo akivaizdu, jog tokius renginius mokyklose rengia tikrai labai didelė dalis Lietuvos mokyklų – net 96 proc. Patys pedagogai stengiasi pakankamai aktyviai dalyvauti sveikatos ugdymo bei sporto projektų rengimo procese. Ir tik labai maža dalis (4 proc.) pagal gautus V. Gudžinskienės duomenis – nerengia sveikatinimo bei kūno kultūros projektų savo mokyklose.

Ugdymas - tai asmenybės visapusiškumo siekimas: jos psichinių bei fizinių galių tobulinimas, savarankiškumo ir aktyvumo skatinimas, įtraukimas į visuomenės gyvenimą. Todėl ypač svarbu sudaryti kuo geresnes sąlygas kiekvienos asmenybės saviraiškai, skatinant iniciatyvą bei formuojant atsakomybę siekiant tiek žinių, geresnio išsilavinimo. B. Fidler (2006) atlikti moksliniai tyrimai atskleidžia tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo svarbą, ugdant vaikus. J. E. Bois ir kt. (2005) pritaria teiginiui, kad tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas yra labai svarbus ugdant vaiką bei jo fizinį aktyvumą. Labai svarbu sužinoti kūno kultūros ir sporto pedagogų nuomonę, ar projektai turi įtakos vaikų ugdymui (7 pav.).

7 pav. Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų ugdymo procesui (N = 69).

Atsakymų prieš eksperimentą ir po jo palyginimas.

	Reikšmė	p
McNemar-Bowker	,000	1,000
N	69	

* - dažniai skiriasi, kai $p < 0,05$

7 paveiksle pateikti duomenis atskleidžia kūno kultūros ir sporto projektų įtaką vaikų ugdymui. Prieš eksperimentą 90% apklaustų pedagogų sutinka, kad kūno kultūros ir sporto projektai turi įtakos vaikų ugdymui. Tik 10% iš dalies mano kad kūno kultūros ir sporto projektai turi įtakos vaikų ugdymui. Tuo tarpu po eksperimento, 100% apklaustųjų kūno kultūros ir sporto pedagogų sutinka su tuo kad kūno kultūros ir sporto projektai turi įtakos vaiku ugdymui. Kaip teigia V. Gudžinskienė (2007) fizinis aktyvumas turi įtakos vaikų ugdymuisi. Pagal gautus tyrimo rezultatus V. Gudžinskienė (2007) prieina prie bendros išvados, kad pedagogų nuomone apie kūno kultūros ir sporto projektų įtaką vaikams yra daugiau teigiama.

Nors projektai skirti vaikų ugdymui, tačiau jie yra organizuojami ne vien pagal vaikų norus, administracijos pageidavimus ar kitus dalykus. Todėl svarbu išanalizuoti aspektus, kurie atskleistų tiek administracijos, tiek ugdytinių poreikių įgyvendinimą.

Lyginant bei analizuojant gautus tyrimo rezultatus, galima daryti išvadą, jog organizuojant kūno kultūros ir sporto projektus, didžiausią dėmesį skiria administracijos pageidavimams. Tai įrodo prieš ir po eksperimento gauti kūno kultūros ir sporto pedagogų apklausos duomenys. Reikėtų paminėti, jog reikšmingai skiriasi pateikti po eksperimento atsakymai. 10 % daugiau respondentų atsake, jog pirmenybę reikia teikti ugdytinių norams. Taigi remiantis gautais rezultatais bei lyginant Zhou M. (2003) mokslinius darbus, galima teigti, jog ugdytinių norai yra svarbus aspektas, organizuojant kūno kultūros ir sporto projektus. Pastebime, kad popamokinio ugdymo vadovai, organizuodami neformalųjį ugdymą, labiau atsižvelgia į administracijos pageidavimus nei į auklėtinių norus, tačiau ir pastarieji svarbūs. Visiškai su teiginiu, kad organizuojant neformalųjį ugdymą atsižvelgiama į auklėtinių norus, prieš eksperimentą sutiko tik 3%, o po ekperimento 13%. Teiginiui, kad atsižvelgiama į administracijos pageidavimams visiškai prieš eksperimentą pritarė daugiau kaip pusė respondentų (69%), o po ekperimento 57%. Apskaičiuotas McNemar-Bowker koreliacijos koeficientas parodė, kad yra stiprus ryšys prieš ir po eksperimento ($p = 0,00 < 0,05$). Galime teigti, kad pedagogai, kurie organizuodami neformaliojo ugdymo veiklą, atsižvelgia į auklėtinių norus pritaria demokratiškiems pedagogų ir paauglių santykiams.

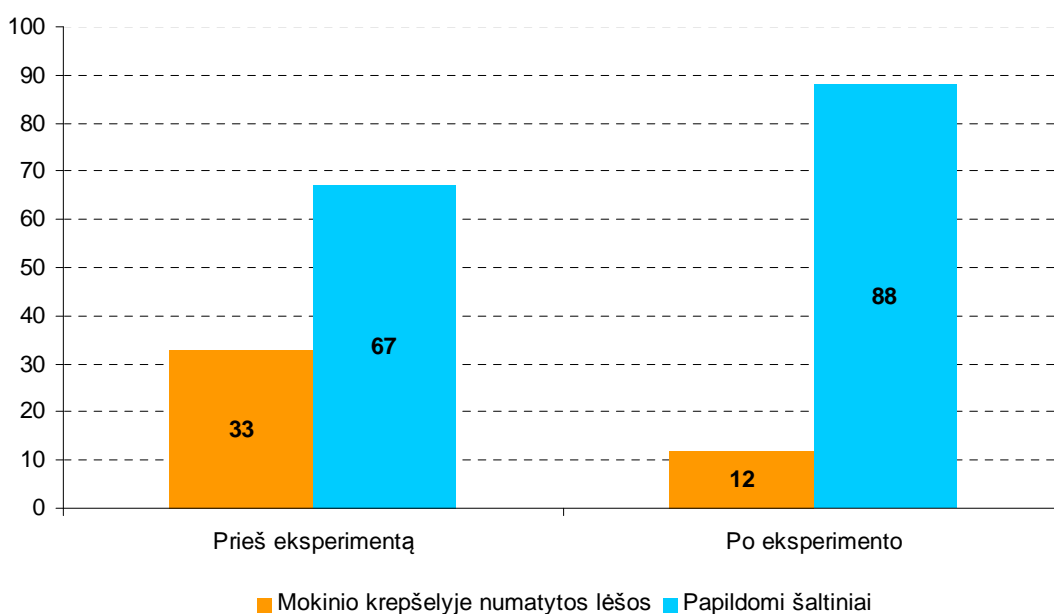
Organizuojant kūno kultūros ir sporto projektą reikia labai daug darbo ir pastangų. Kūno kultūros ir sporto pedagogas organizuojant vaikams projektą turėtų taip pat atsižvelgti į vaikų

pageidavimus. Šį darbą reiktų atlikti komandoje. Todėl svarbu sužinoti kūno kultūros ir sporto projekto organizacijos aspektus.

Dėl kūno kultūros ir sporto projekto organizavimo respondentų nuomonė skiriasi ir šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$). Nustatyta, kad respondentai prieš ir po eksperimento teigė, kad projekto organizavimui prioritetą teikia daugiau komandiniui darbui. Svarbu paminėti ir tai, jog po eksperimento respondentų nuomonė skyrėsi, McNemar-Bowker koreliacijos koeficientas atskleidė, kad koreliuoja nuomonės prieš ir po eksperimento ($p = 0,02 < 0,01$). Galime daryti prielaidą, kad daug didesnė dalis kūno kultūros ir sporto pedagogų respondentų (skirtumas 81-89 %) organizuoja kūno kultūros ir sporto projektus ne vieni.

Kaip žinome, švietimo vadyboje svarbios tokios funkcijos kaip planavimas, organizavimas, vadovavimas ir kontrolė. Mums rūpėjo išsiaiškinti, ar neformaliojo ugdymo vadovai įtraukia dalyvius organizuojant, planuojant bei analizuojant neformaliojo ugdymo veiklą. Po atliktos apklausos prieš eksperimentą galima teigti, kad neformaliojo ugdymo veikla mokyklose planuojama ne tik vienu pedagogu, bet kartu su administracija ar kitais specialistais. Po eksperimento, teiginiui, kad neformaliojo ugdymo veiklą organizuoja vieni, visiškai pritarė daugiau (16 proc.) respondentų. Taigi, vėlgi matome, jog dauguma pedagogų neformaliojo ugdymo veiklą organizuoja kartu su administracija, kitomis mokyklomis ar pan.

Organizuojant neformalųjį ugdymą, svarbūs finansavimo klausimai. Dažnai konkrečios ugdymo įstaigos popamokinės veiklos pasiūla priklauso nuo turimų resursų. Taigi mūsų tikslas – nustatyti ar pakanka mokyklos lėšų organizuoti neformaliojo ugdymo veiklą.

8 pav. **Finansavimo šaltiniai (N = 69)**

Atsakymų prieš eksperimentą ir po jo palyginimas.

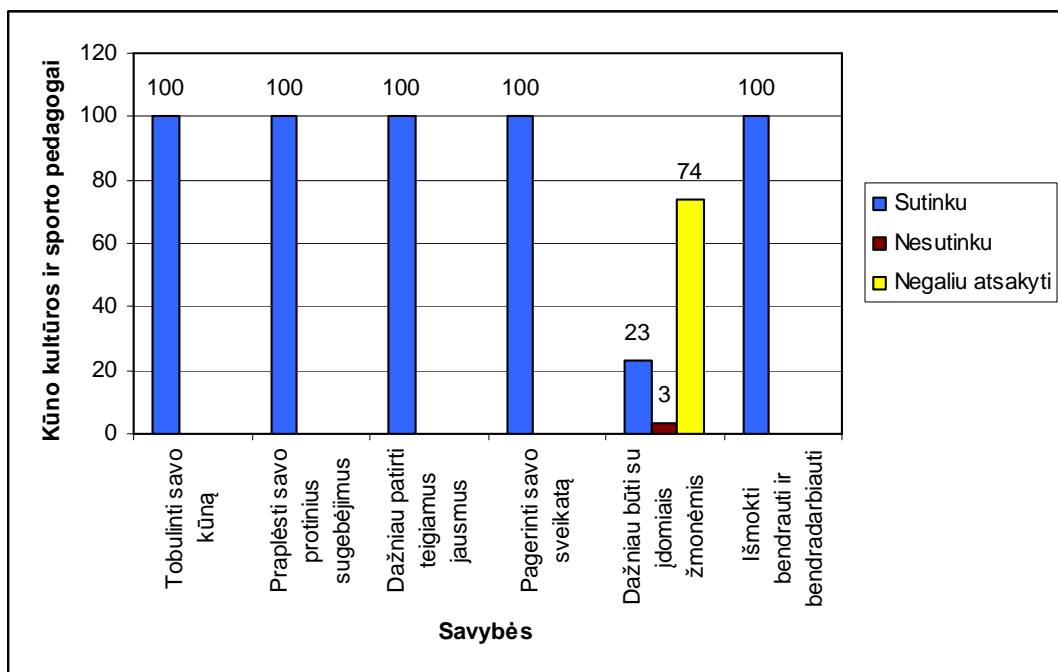
	Reikšmė	p
McNemar		,002*
N	69	

* - dažniai skiriasi, kai $p < 0,05$

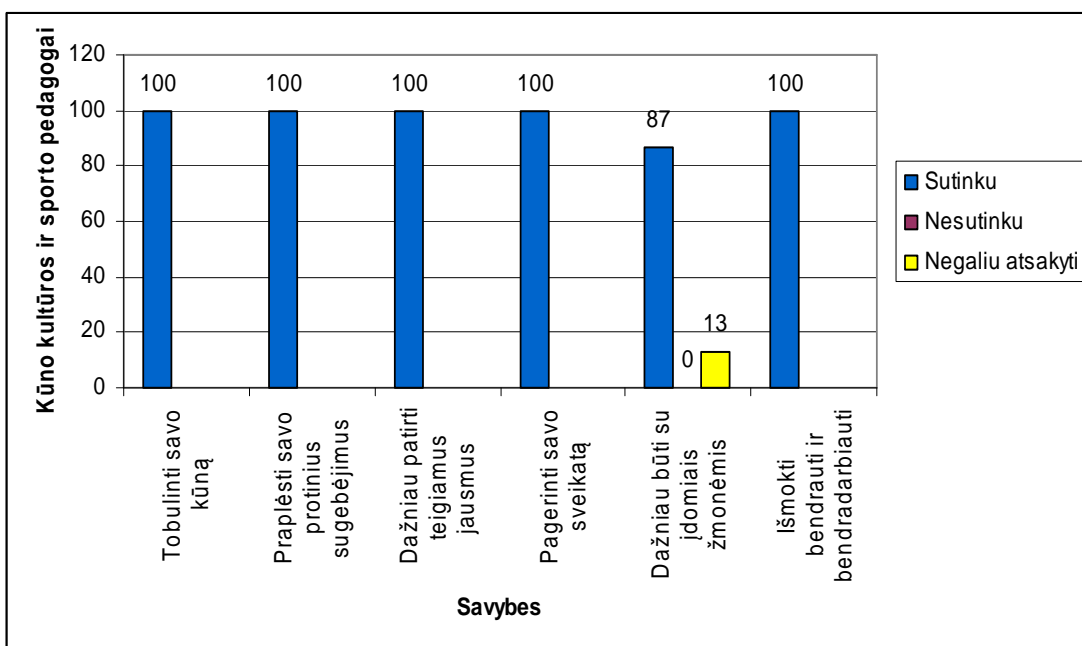
8 paveikslo duomenys atskleidžia, kad neformaliojo ugdymo veikla dažniausiai finansuojama iš papildomų šaltinių. Tai parodė gauti prieš ir po eksperimento rezultatai. Prieš eksperimentą 67 % respondentų pritarė, jog projektai yra finansuojami iš papildomų lėšų (laimėti konkursai, savivaldybės parama ir pan.), o po eksperimento 88%, t.y. 21% daugiau kūno kultūros ir sporto pedagogų teigė, jog projektai yra finansuojami iš papildomų lėšų. Papildomi šaltiniai: įvairios programos ir dalyvavimas projektuose. Nustatyta, kad papildomų lėšų ieško ne visose mokyklose dirbantys pedagogai. Galime teigti, kad organizuojant neformalųjį ugdymą mokyklos skiriamų lėšų nepakanka, pedagogai ieško papildomų šaltinių. Mažiau nei pusė respondentų (33 %) naudoja mokinio krepšelyje numatytas lėšas. Įvykdytas kūno kultūros ir sporto projektas leidžia manyti, jog norint suorganizuoti tarptautinio masto renginį mokinio krepšelio numatytų lėšų nepakanka, todėl reikalingi papildomi šaltiniai.

Kūno kultūros ir sporto projektus turėtų organizuoti toks pedagogas kuris turi daug įdomių idėjų, kūrybiškas ir daug kitų savybių. Mums yra aktualu sužinoti pedagogų nuomonę, kokios savybės jų manymu yra svarbiausios.

Labai svarbu, kad vaikai dalyvaudami projektuose išnaudotų visas galimybes savo tobulėjimui, pažinimui, ugdytų savo gebėjimus ir kitiems dalykams. Siekiant išsiaiškinti, ar kūno kultūros ir sporto projektai padeda vaikams, anketoje pateikėme eilę teiginių, kurie konstatuotų pedagogų nuomonę. Atsakymai į šį klausimą yra pateikti 9–10 paveikslėlyje.

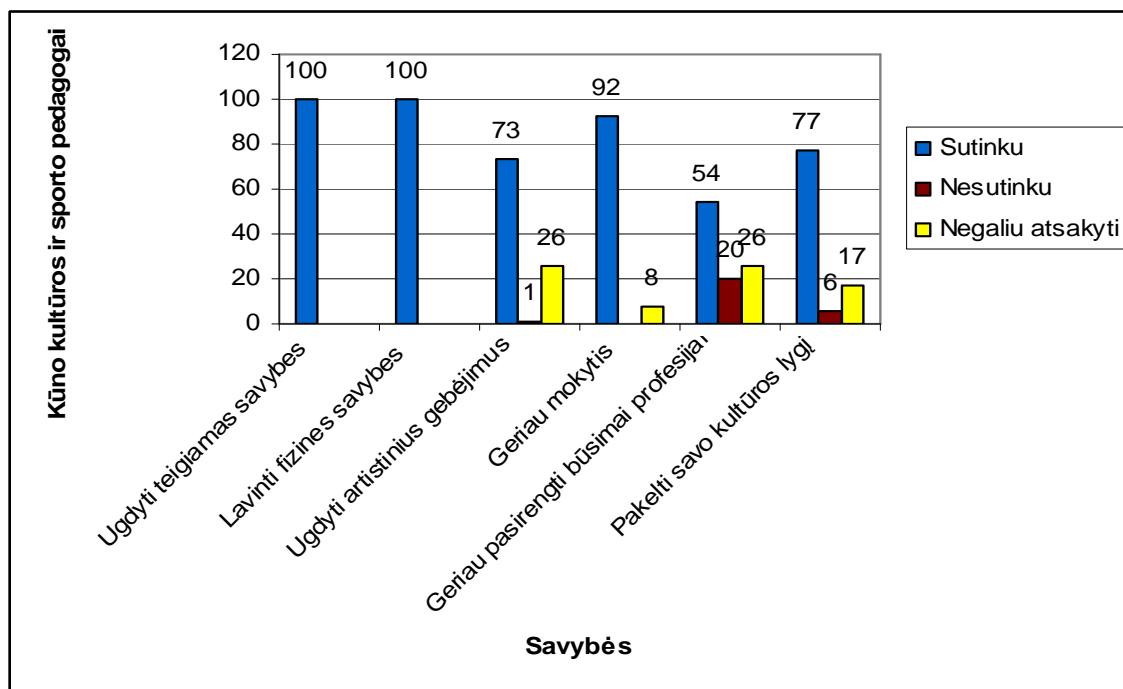
9 pav. **Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų asmeninių savybių ugdymui (prieš eksperimentą) (N = 69)**

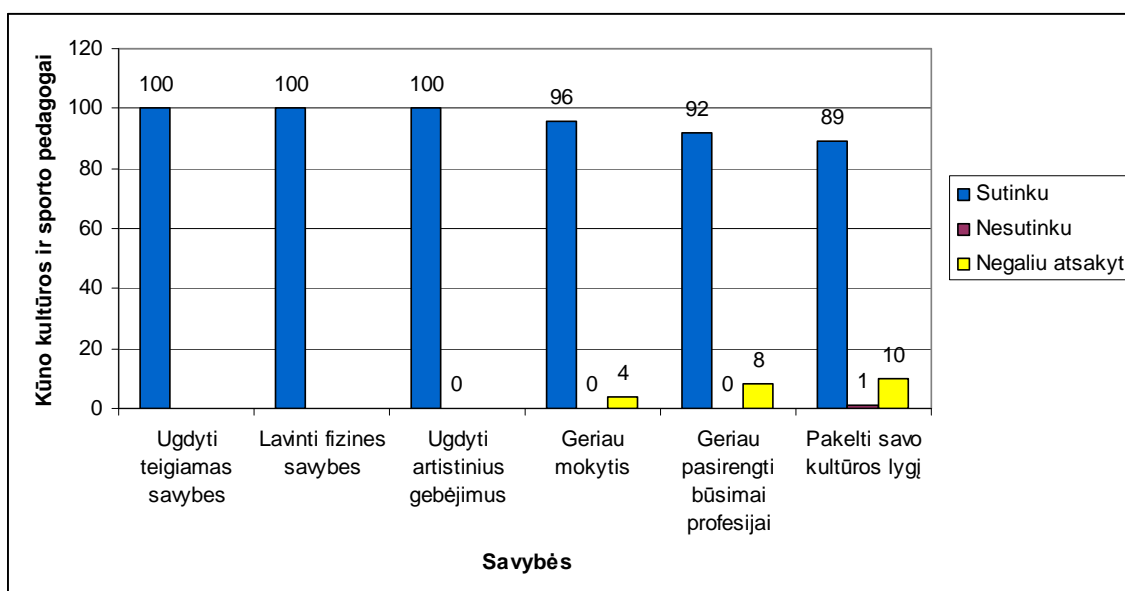
10 pav. **Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų asmeninių savybių ugdymui (po eksperimento) (N = 69)**

Atlikus duomenų analizę, paaiškėjo, kad visos nurodytos vaikų asmeninės savybės yra svarbios. Apibūdinant kūno kultūros ir sporto pedagogų vertinimus, svarbu paminėti, jog remiantis McNemar testu, $p = 0,018 < 0,05$, prieš eksperimentą „dažniau būti su įdomiais žmonėmis“ teigė 23%, kai tuo tarpu po eksperimento duomenys rodo, jog tai vertino 87% visų atsakiusiųjų. Vadinasi projekto metu ugdytiniai turi galimybę bendrauti su įdomiais žmonėmis ir tai leidžia teigti, jog jie

gali produktyviai leisti laiką. Visos kitos diagramose pažymėtos savybės tiek prieš, tiek ir po eksperimento („tobulinti savo kūną“, „praplėsti protinius sugebėjimus“, „dažniau patirti teigiamus jausmus“, „pagerinti savo sveikatą“, „išmokti bendrauti ir bendradarbiauti“) buvo vertinamos teigiamai ir po eksperimento buvo įvertintos vienareikšmiai.

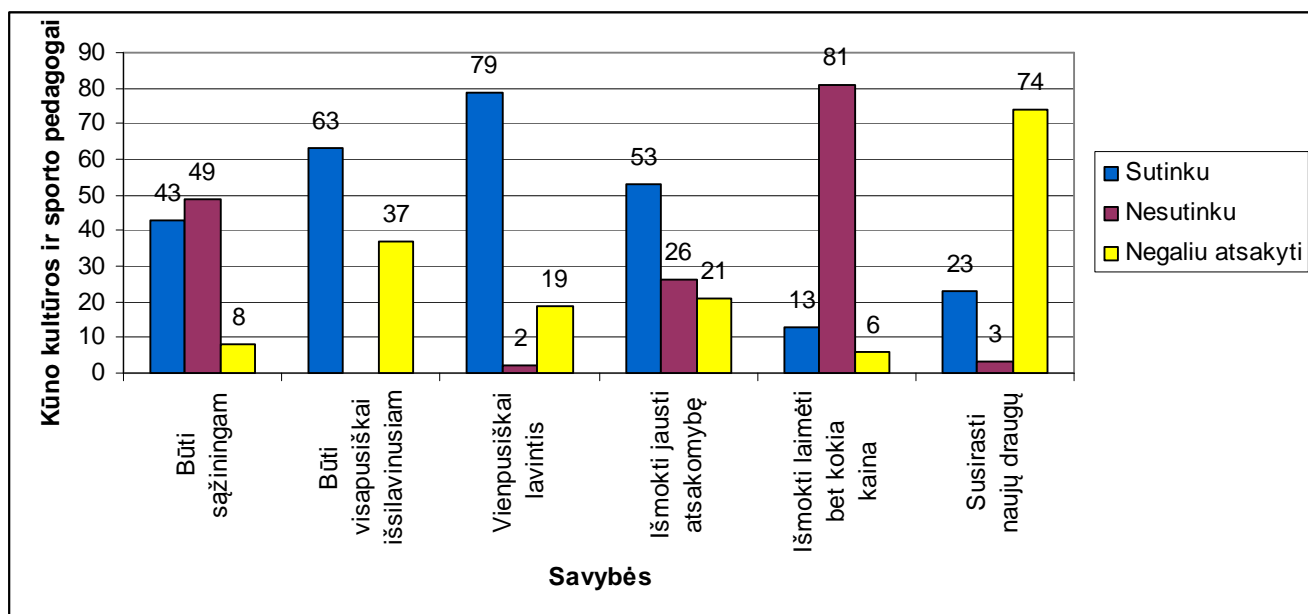
11 pav. Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų asmeninių savybių ugdymui (prieš eksperimentą) (N = 69)

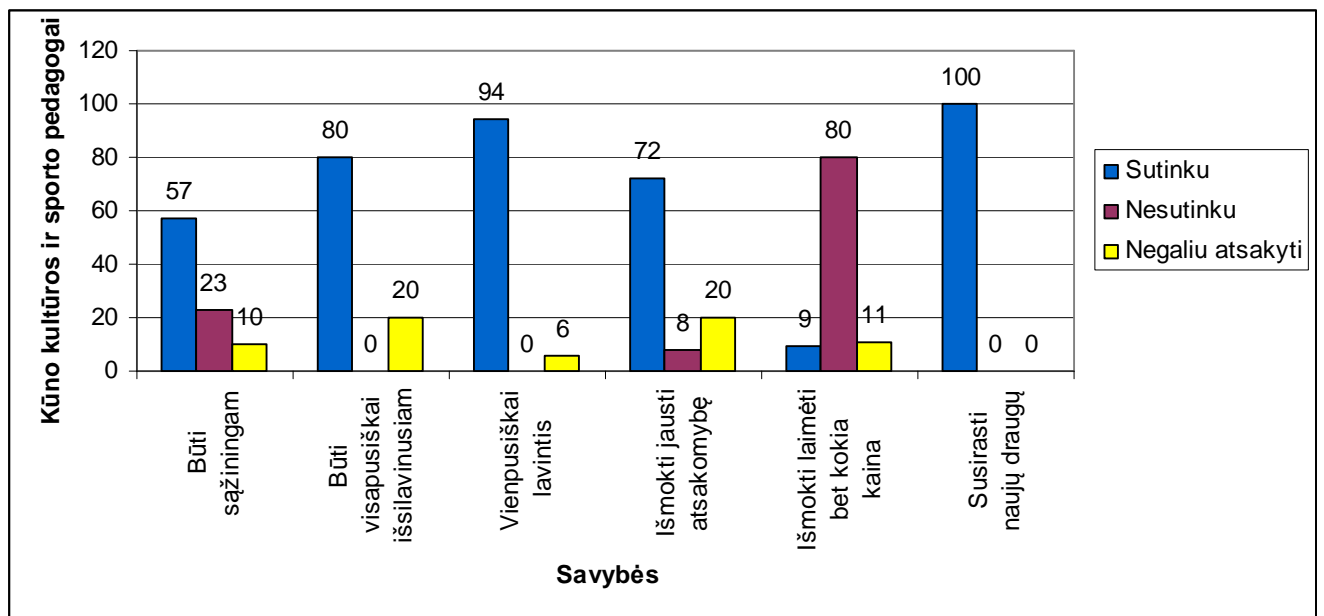
12 pav. Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų asmeninių savybių ugdymui (po eksperimento) (N = 69)

Lyginant 11 pav. ir 12 pav. pateiktas savybes, matome, jog po eksperimentą šios savybės kaip „ugdyti artistinius sugebėjimus“, „geriau mokintis“, „geriau pasirengti būsimajai profesijai“, „pakelti savo kultūros lygį“ buvo vertinamos labiau teigiamai. Tai įrodo atliktas McNemar testas, kuris patvirtino, kad rengiami kūno kultūros ir sporto projektai įtakoja vaikų ugdymui, kadangi šių savybių reikšmingumas prieš ir po eksperimento skiriasi ($p = 0,13 < 0,05$). Prieš eksperimentą 73% kūno kultūros ir sporto pedagogų teigė, jog projektas ugdo artistinius sugebėjimus, 26% apklaustųjų atsakyti negalėjo. Galima teigti, jog atliktas projektas turėjo įtakos šio teiginio vertinimui, kadangi viso 100% apklaustųjų respondentų sutiko, kad projektas ugdo vaikų artistinius sugebėjimus. Taip pat statistiškai reikšmingą skirtumą galima matyti lyginant respondentų atsakymus dėl vaikų kultūros lygio pakėlimo.

A. Šarkauskienė ir E. Adaškevičienė (2008) teigia, kad vaikų dalyvavimą labiausia lemia noras būti stipriais ir sveikais. Kitas svarbus veiksnys, kuris skatina paauglius sportuoti, dalyvauti sporto projektuose yra noras realizuoti savo gebėjimus.

13 pav. Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų asmeninių savybių ugdymui (prieš eksperimentą) (N = 69)

14 pav. **Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų asmeninių savybių ugdymui (po eksperimento) (N = 69)**

Siekiant išsiaiškinti, kaip pasikeitė respondentų nuomonė po atlikto kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“, matome, jog savybės „būti sąžiningam“ apklausos duomenys skiriasi statistiškai reikšmingai ($p = 0,34 < 0,05$). Po eksperimento daugiau kaip pusė (57%) apklaustųjų respondentų sutiko, jog pastaroji savybė padeda vaikų ugdymui. Pateikti duomenys rodo, kad kūno kultūros ir sporto pedagogai statistiškai patikimai palankiau vertina tai, kad sportas padeda: dažniau būti su įdomiais žmonėmis ($p < 0,01$), išmokti bendrauti ir bendradarbiauti ($p < 0,05$), būti visapusiškai išsilavinusiam ($p < 0,05$), išmokti jausti atsakomybę ($p < 0,01$). Analizuojant bei lyginant gautus apklausos duomenis, svarbu paminėti, jog savybė „susirasti naujų draugų“ statistiškai reikšmingai skyrėsi, kadangi respondentų atsakymai prieš eksperimentą dominavo „negaliu atsakyti“ – 74%, o po eksperimento apklaustųjų skaičius išaugo iki 100%.

Lentelėje yra pateikti, būtinos savybės kūno kultūros ir sporto pedagogui rengiant kūno kultūros ir sporto projektą, rezultatai. Visi pedagogai sutinka, kad rengiant kūno kultūros ir sporto projektą būtiniausios (svarbiausios) yra šios savybės: kūrybiškumas, komunikabilumas, novatoriškumas. Visos kitos taip pat yra svarbios, tačiau jos nėra pagrindinės, kurias turėtų turėti kūno kultūros ir sporto pedagogas rengiant projektus.

Tyrime dalyvavusių pedagogų atsakymai (N=69)

Savybės	Prieš eksperimentą	Po eksperimento	Patikimumo lygmuo
Kūrybiškumas	89%	95%	0,5; $p>0,05$
Komunikabilumas (su visais randantis bendrą kalbą, bendraujantis)	60%	96%	0; $p<0,05$
Jautrumas	3%	50%	0; $p<0,05$
Supratingumas	91%	95%	0,25; $p>0,05$
Pareigingumas	96%	100%	0,25; $p>0,05$
Novatoriškumas (turintis daug įdomių bei neįprastų idėjų)	12%	90%	0; $p<0,05$
Netradicinis mąstymas	6%	87%	0; $p<0,05$
Reiklumas	85%	95%	1; $p>0,05$
Nuoširdumas;	69%	83%	1; $p>0,05$

Apibendrinant kūno kultūros ir sporto pedagogų anketų duomenis, galime teigti, kad kūno kultūros ir sporto projekto veiklos galimybės mokyklose nėra pakankamos arba tik iš dalies, kadangi daugiau nei pusė respondentų teigė, kad tai susiję su finansavimo šaltiniais. Nustatėme, kad atlikus eksperimentinį projektą, vis daugiau mokyklų įsitraukia į projektų organizavimą. Išsiaiškinome, jog rengiant kūno kultūros ir sporto projektą, vis daugiau yra įtraukiami tėvai, kadangi apklausos duomenys po eksperimento parodė didėjančią jų susidomėjimą. Įvykdytas kūno kultūros ir sporto projektas „Sportas ir aš“ parodė, jog mokymo įstaigose yra galimybių vykdyti tokio pobūdžio renginius.

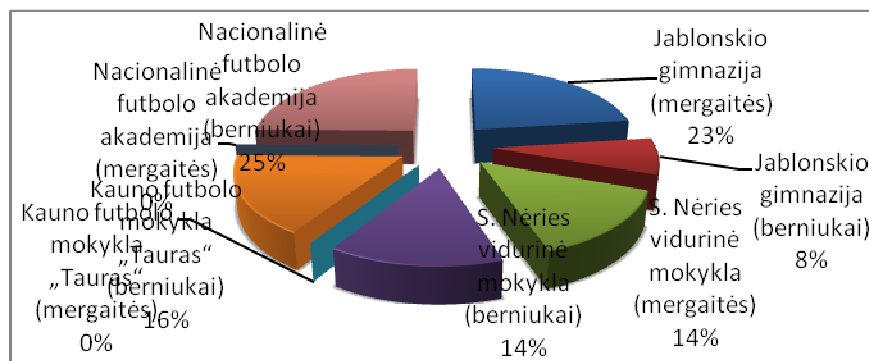
Kūno kultūros ir sporto pedagogų duomenų analizė atskleidžia tai, jog nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p<0,05$) prieš ir po eksperimento apklausos dėl mokyklų dalyvavimo projektuose. Svarbu paminėti, jog statistiškai reikšmingai skiriasi duomenys gauti po eksperimento, t.y. dėl pirmenybės teikimo organizuojant kūno kultūros ir sporto projektą. Po įvykdyto projekto „Sportas ir aš“, pedagogai teigė, jog turi būti daugiau atsižvelgiama ne tik vien į administracijos norus, bet daugiau turi būti kreipiamas dėmesys į ugdytinių norus.

Taip pat išsiaiškinome, jog dėl kūno kultūros ir sporto projekto organizavimo respondentų nuomonė skiriasi ir šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($p=0,002$, $p < 0,05$). Nustatyta, kad respondentai prieš ir po eksperimento teigė, kad projekto organizavimui prioritetą teikia daugiau komandiniui darbui.

Apibendrinus ir susisteminus anketinės apklausos duomenis paaiškėjo, neformaliojo ugdymo veikla dažniausiai finansuojama iš papildomų šaltinių. Respondentų atsakymų analizė parodė, jog apskaičiuavus McNemar kriterijų, atsakymai statistiškai reikšmingai skiriasi.

3.2. 12-13 m. vaikų apklausos duomenų analizė

Mokiniai. Mūsų tikslas – apklausti Nacionalinės futbolo akademijos, S. Nėries vidurinės mokyklos, J. Jablonskio gimnazijos bei Kauno futbolo mokyklos mokinius. Daugiausiai dalyvavo berniukų (n=66), o mergaičių (n=39). Siekiant gauti kuo objektyvesnius duomenis, buvo apklausti 12–13 metų mokiniai (žr. 15 paveikslėlyje).

15 pav. Tyrime dalyvavusių mokinių iš Nacionalinės futbolo akademijos, S. Nėries vidurinės mokyklos, J. Jablonskio gimnazijos bei Kauno futbolo mokyklos pasiskirstymas pagal lytį (N = 105)

Apklausoje dalyvavo 6 – 7 kl. mokiniai. Daugiausia mokinių dalyvavo iš Nacionalinės futbolo akademijos (N=43), iš J. Jablonskio gimnazijos (N=16), iš S. Nėries vidurinės mokyklos dalyvavo (N=28), o iš Kauno futbolo mokyklos „Tauras“ (N=18). Tyrime dalyvavo 34% moteriškos lyties ir 66% vyriškos lyties respondentų. Apklausoje dalyvavusių mergaičių amžiaus vidurkis 12 metų, o berniukų 13 metų. Pagal fizinę veiklą, apklausoje dalyvavo 73% sportuojančių ir 27% nesportuojančių vaikų. Tarp apklaustų berniukų 77,3% sportuojančių ir 22,7% nesportuojančių. Tarp apklaustų mergaičių 64,7% sportuojančių ir 35,3% nesportuojančių.

Ši anketa skirta išanalizuoti mokinių požiūrį į kūno kultūros ir sporto poveikį visapusiškam asmenybės ugdymui. Mums svarbu sužinoti ar vaikai domisi kūno kultūra ir sportu.

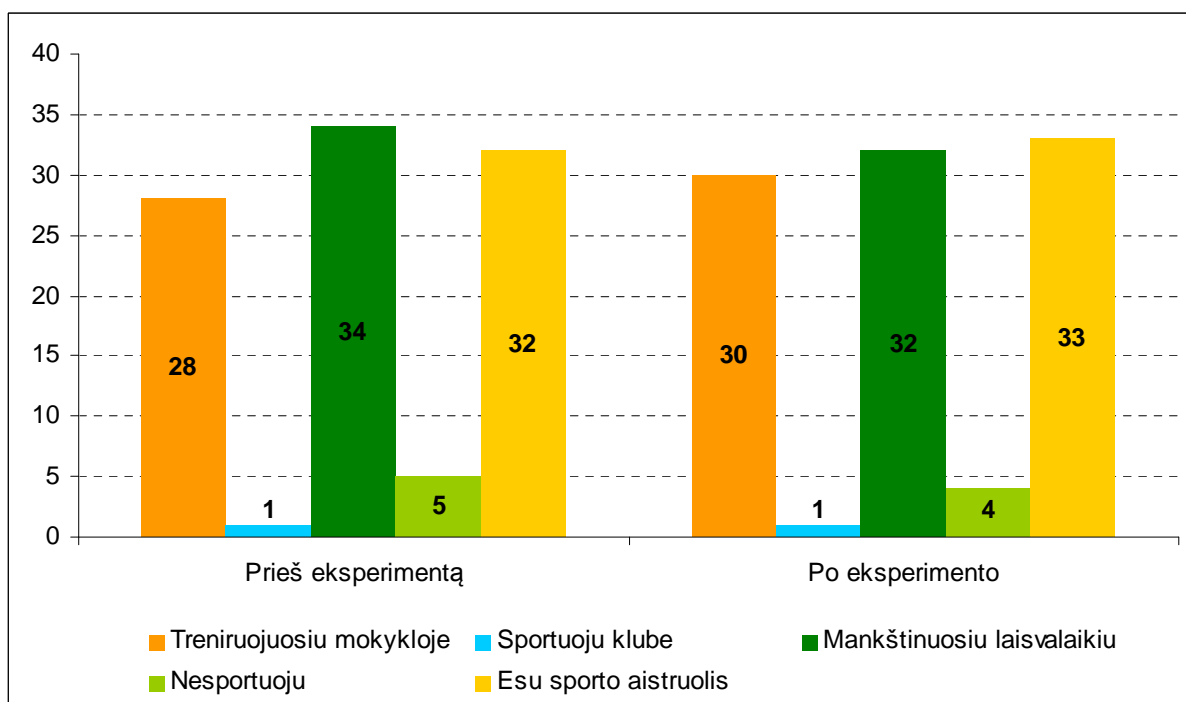
3 lentelė

Domėjimasis kūno kultūra ir sportu (N=105)

Domiuosiu sistemingai (skaitau, klausau, žiūriu sporto žinias, lankau varžybas, su draugais diskutuoju sporto temomis)	Prieš eksperimentą	57%
	Po eksperimento	57%
Domiuosiu epizodiškai	Prieš eksperimentą	43%
	Po eksperimento	43%

Antras klausimas „Ar domiesi kūno kultūra ir sportu?“ padėjo suformuoti vaikų požiūrį į fizinį aktyvumą bei laiko užimtumą. Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog prieš eksperimentą ir po jo 57% apklaustųjų ugdytinių domisi sportu sistemingai, skaito, klauso ar žiūri sporto žinias, lanko varžybas, su draugais diskutuoja sporto temomis ir kt. Epizodiškai domisi tik 43% ugdytinių. Tai galime daryti prielaidą, jog mokymo įstaigose mokiniai pakankamai domisi sportu ir yra įsitraukę į šią veiklą. Analizuojant vaikų požiūrį į kūno kultūrą ir sportą, kaip į ugdomąją priemonę, ši lentelė rodo, jog daugiau nei pusei vaikų kūno kultūra ir sportas yra vienas iš pagrindinių laisvalaikio užimtumo formų. Lyginant gautus duomenis prieš futbolo turnyrą su galutiniais rezultatais galime teigti, kad jie statistiškai reikšmingai nesiskiria, nes $p > 0,05$.

Sužinojus atsakymus į klausimą apie ugdytinių domėjimąsi sportu mums svarbu išsiaiškinti kokios yra aktyvumo išraiškos, kokios jos yra. Žemiau pateiktame paveikslėlyje yra pateikti atsakymai apie aktyvumo išraišką (16 pav.).

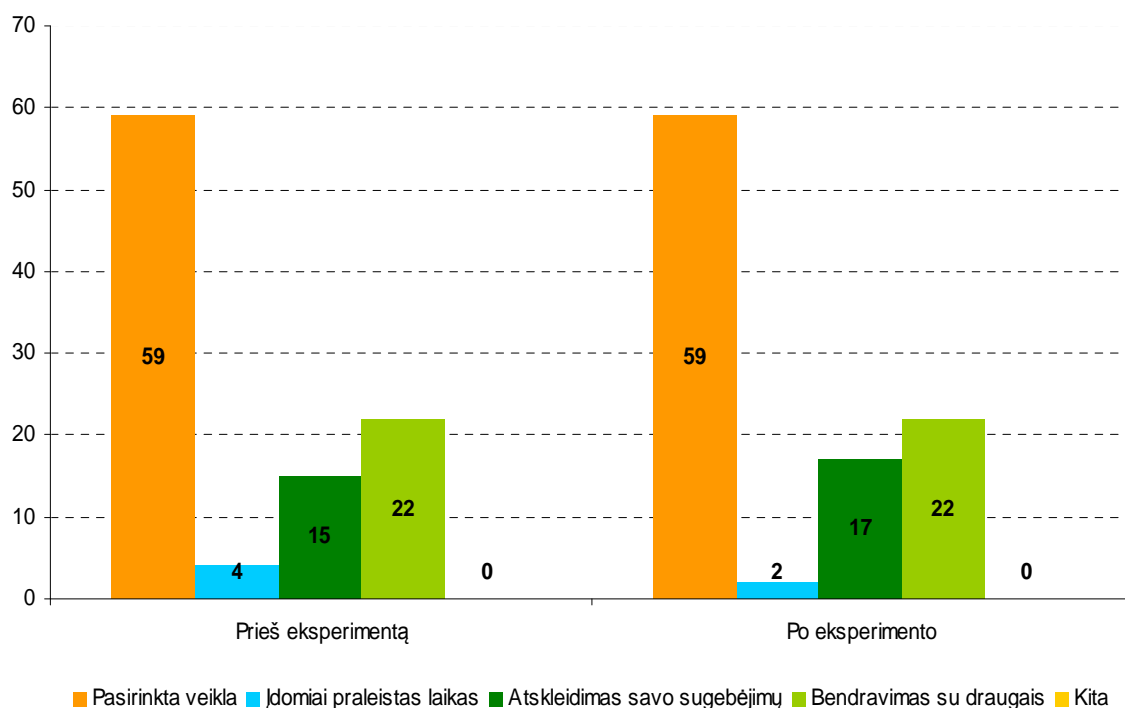

16 pav. Vaikų sportinio aktyvumo išraišką prieš eksperimentą ir po eksperimento (N=105)

Sportinio aktyvumo išraiškos tendencija vaikų (12 – 13 m.) amžiaus tarpsnyje rodo, jog sportuojančiųjų grupė yra gana didelė. Tai įrodo pateikti duomenys: 34% apklaustų respondentų mankštinasi laisvalaikiu, 32% apklaustų ugdytinių įvardino save „sporto aistringais“, 28% respondentų treniruoja mokykloje, 5% respondentų visai nesportuoja, 1% ugdytinių sportuoja klube. Po eksperimento rezultatai pagerėjo tačiau statistiškai nereikšmingai. Apklausos rezultatai rodo, kad mokiniai po pamokų domisi neformaliojo ugdymo sritimi, kūno kultūra ir sportu.

Atsižvelgiant į gautus rezultatus, jog prieš eksperimentą iš 100 apklaustųjų tik 5% visai nesportuoja, o po eksperimento 4%, galima teigti, kad užimtumo, kūno kultūros ir sporto sistema efektyviai veikia bei įtraukia vaikus į įvairias programas, kas skatina užimtumą, asmenybės, tolerancijos, humaniškumo, sveikatinimo ugdymą. Aktyvų sportavimą galima paaiškinti tuo, kad apklausoje dalyvavo daugiau vyriškosios lyties respondentų, kuriems sportas svarbi gyvenimo dalis. Panaudojus McNemar-Bowker kriterijų, paaiškėjo kad pradiniai ir galutiniai rezultatai statistiškai reikšmingai nesiskiria, nes $p > 0,05$.

Sužinojus apie vaikų sportinio aktyvumo išraišką labai aktualu sužinoti sportinio aktyvumo išraiškos aspektus. Atsakymai į šį klausimą yra pateikti žemiau esančiame 17 paveikslėlyje.

17 pav. Sportinio aktyvumo pasirinkimo motyvai (N=105)

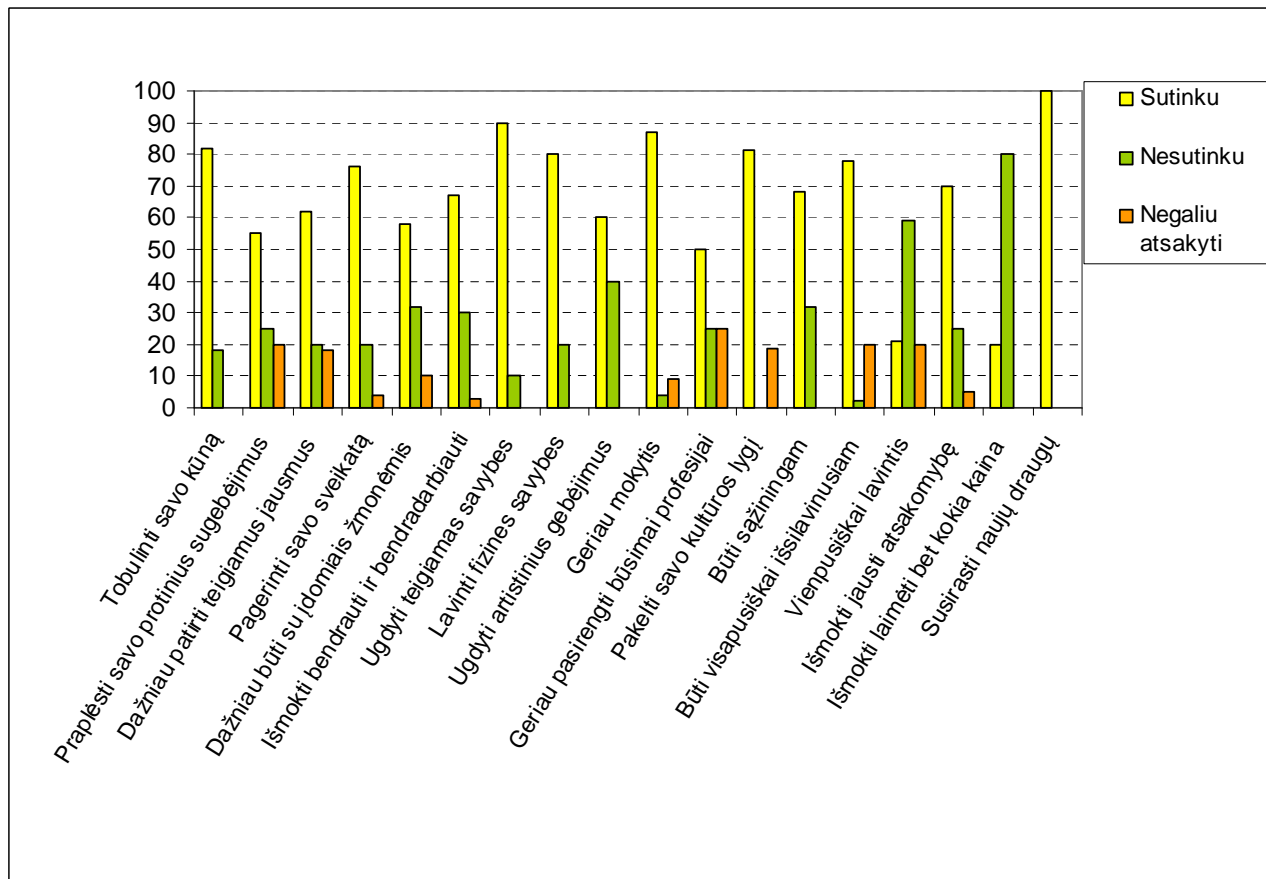
Ketvirtas klausimas „Jei sportuoji ir lankai pratybas sporto mokykloje ar sporto klube, tau svarbu“ padės atskleisti sportinio aktyvumo pasirinkimo motyvus. Iš paveiksle pateiktų duomenų matyti, jog dauguma sportuojančiųjų vaikų, prieš ir po eksperimento, didelį dėmesį skiria pasirinktai veiklai, tai sudarė 59%. Bendravimas su draugais yra taip pat labai svarbus. Atsakymai į šį klausimą sudarė 22%. „Atskleidimas savo gebėjimų“ teiginys rodo, jog 15% respondentų, prieš eksperimentą ir 17% po eksperimento, sportas gali būti sportinių rezultatų ar aukšto sportinio meistriškumo siekimas. Laisvalaikio užimtumo forma, kuomet pagrindinis faktorius – įdomus laiko praleidimas sudaro prieš eksperimentą 4 % ir po eksperimento 2% atsakymus. Pagal McNemar-

Bowker kriterijų bendri rezultatai prieš ir po eksperimento skiriasi, tačiau skirtumas statistiškai nereikšmingas ($p > 0,05$). Apibendrinant šį klausimą pasirinkta veikla mokiniams yra pirmoje vietoje. Dar labai svarbus sportinio aktyvumo pasirinkimo motyvas yra bendravimas su savo draugais.

Kaip sporto pedagogams taip ir ugdytiniais buvo pateiktas klausimas apie sporto poveikį visapusiškam asmenybės ugdymui. Pateikus šį klausimą ugdytiniais mes norime sužinoti jų nuomonę, prieš ir po eksperimento, apie sporto projektų poveikį jų visapusiškam asmenybės ugdymui. Atlikus tyrimą bei apklausus ugdytinius dėl sporto poveikio asmenybės ugdymui, buvo susilaukta įvairių atsakymų. Išanalizavus klausimą ar sporto projektai padeda mokiniams tobulinti savo kūno formas pastebėjome, jog didžioji dalis apklaustų respondentų (82%) sutiko, kad sporto projektai padeda tobulinti savo kūno formas. Tarp apklaustų respondentų atsirado tokių, kurie nesutiko su šiuo teiginiu. Tai sudarė tik 18% apklaustųjų.

Norėdami išsiaiškinti, ar sporto projektai padeda praplėsti savo protinius sugebėjimus, gavome įvairių atsakymų. Iš lentelės matome, kad su teiginiu, jog sporto projektai padeda praplėsti savo protinius sugebėjimus sutiko tik (55%) apklaustų vaikų. Net 25 % tyrime dalyvavusių vaikų nesutinka su tuo, kad sportas padeda praplėsti savo protinius sugebėjimus. Tarp visų apklaustų respondentų atsirado tokių, kurie negalėjo atsakyti į šį klausimą. Tai sudarė net 20 %.

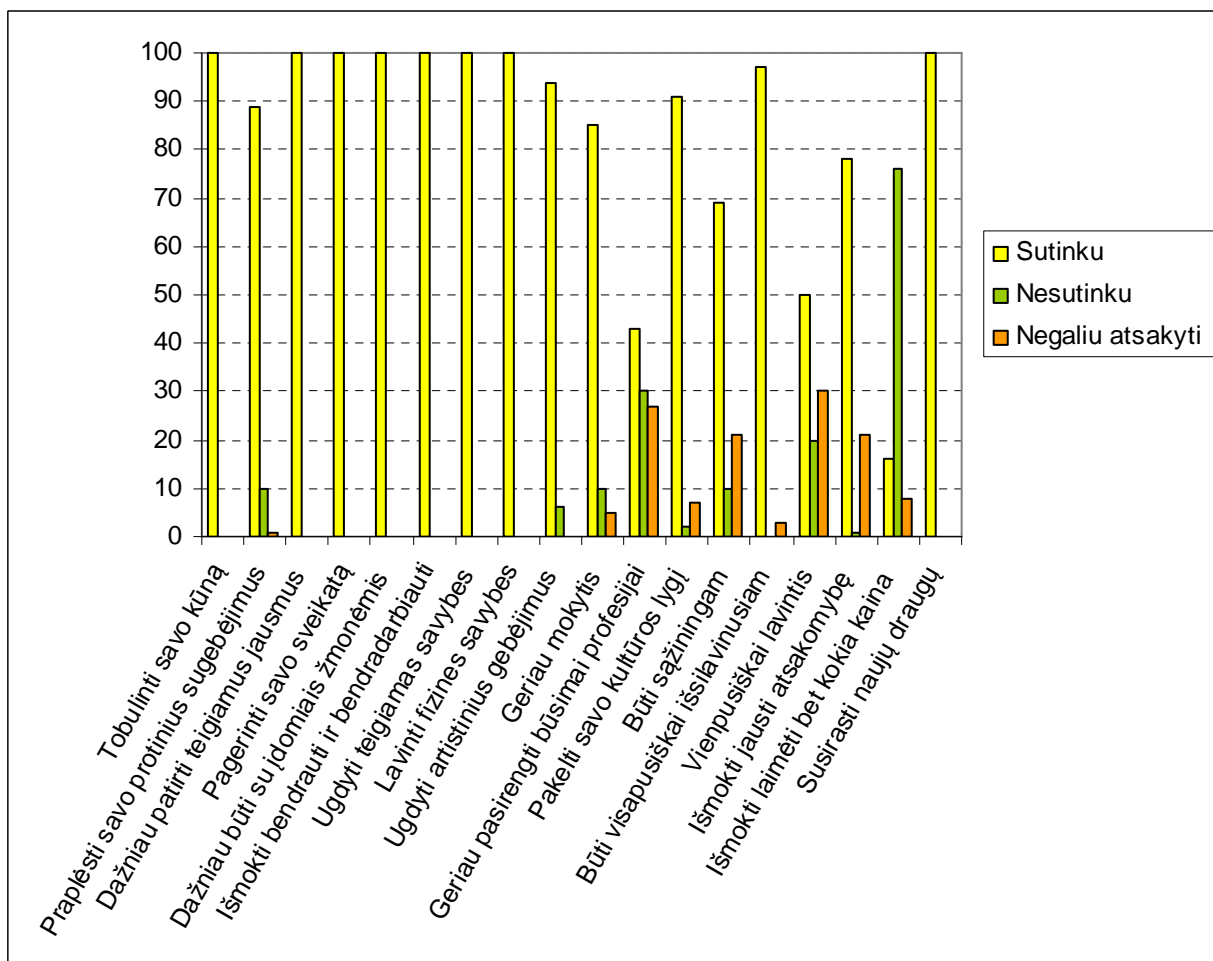
Į klausimą „ar sporto projektai padeda dažniau patirti teigiamus jausmus?“ sulaukėme panašių rezultatų. Teiginiui, kad sporto projektai padeda dažniau patirti teigiamus jausmus, visiškai sutiko 62% respondentų, nesutiko – penktadalis respondentų (20 %), negalėjo atsakyti į šį klausimą – 18 % respondentų.

18 pav. **Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų asmeninių savybių ugdymuisi prieš eksperimentą (N=105)**

Labais svarbu buvo sužinoti vaikų nuomonę apie sporto projektų poveikį sveikatos gerinimui. Išanalizavus gautus duomenis, pastebėjome, kad didžioji dalis respondentų (76%) pritaria šiam teiginiui. Šiam teiginiu nepritarė (20%) vaikų ir į šį klausimą negalėjo atsakyti tik 4% apklaustų respondentų.

Iš pateiktų duomenų matyti, jog dauguma respondentų nurodo teigiamą sporto poveikį daugeliui dalykų, turinčią įtaką visapusiškam asmenybės ugdymui. Dauguma apklaustų respondentų (90%) sutiko su teiginiu, kad sporto projektai padeda ugdyti teigiamas savybes, išmokti bendrauti ir bendradarbiauti (67%), lavinti fizinės savybes (80%), geriau mokytis (87%), pakelti savo kultūros lygį (81%), būti visapusiškai išsilavinusiam (78%). Svarbu būtų pažymėti, jog vienareikšmiai respondentai teigia, jog kūno kultūra ir sportas padeda susirasti naujų draugų. Tačiau buvo nurodyti ir neigiami dalykai, kuriems sportas daro įtaką. Daugiausiai neigiamų atsakymų sulaukėme į tokius klausimus kaip: „ar sporto projektai padeda vienpusiškai lavintis?“ (59%), bei į klausimą „ar sporto projektai padeda išmokti laimėti bet kokia kaina?“ (80%).

19 pav. **Kūno kultūros ir sporto projektų įtaka vaikų asmeninių savybių ugdymuisi po eksperimento (N=105)**

19 paveikslo duomenys atskleidžia mums vaikų nuomonę apie sporto projekto poveikį vaikų asmeninių savybių ugdymui po eksperimento. Atlikus pakartotinę apklausą po surengto sporto projekto parodė, kad vaikų nuomonė pasikeitė. Vienareikšmiškai respondentai teigia, jog kūno kultūra ir sportas padeda tobulinti savo kūno formas (100%), dažniausiai patirti teigiamus jausmus (100%), pagerinti savo sveikatą (100%), būti su įdomiais žmonėmis (100%), išmokti bendrauti ir bendradarbiauti (100%), ugdyti teigiamas savybės (100%), lavinti fizinės savybės (100%) bei susirasti naujų draugų (100%). Norint sužinoti ar vaikų rezultatai pasikeitė po sporto projekto mes panaudojome McNemar-Bowker kriterijų. Pagal McNemar-Bowker kriterijų statistiškai reikšmingai pasikeitė tokie rezultatai: tobulinti savo kūną, praplėsti savo protinius sugebėjimus, dažniau patirti teigiamus jausmus, pagerinti savo sveikatą, dažniau būti su įdomiais žmonėmis, išmokti bendrauti ir bendradarbiauti, lavinti fizinės savybės, ugdyti artistinius sugebėjimus, būti visapusiškai išsilavinusiam, vienpusiškai lavintis. Skirtumas tarp šių pradinių ir galutinių rezultatų yra statistiškai reikšmingas, kadangi $p > 0,05$. Tarp visų kitų rodiklių yra skirtumas, tačiau statistiškai nereikšmingas.

Išvados

- 1.1 .1. Išanalizavus kūno kultūros ir sporto reikšmę neformaliajame vaikų ugdyme, nustatėme, kad neformaliajam vaikų ugdyme didžiausia sporto reikšmė pasižymi galimybe skatinti vaikų mobilumą, sveikatinimą, sąmoningos asmenybės ugdymą, vaikų užimtumą, pedagogų kompetencijos didinimą, naujas inovacijas.
- 1.2 Nustatėme, kad kūno kultūros ir sporto projektai turi įtakos asmenybės saviraiškai, skatinant iniciatyvą bei formuojant atsakomybę siekiant tiek žinių, geresnio išsilavinimo, organizuojant kūno kultūros ir sporto projektus. Kūno kultūros ir sporto projektai atskleidžia ir skatina vaikų kultūrinį formavimąsi, kūrybingumą, pažinimo ugdymą, tolerancijos ugdymą, humaniškumo skatinimą, mokymąsi bendrauti.
2. Eksperimentiniame kūno kultūros ir sporto projekte „Sportas ir aš“ dalyvavo 105 vaikų (12 – 13 m.) iš Kauno mokymo įstaigų. Projekto tikslas – sudaryti sąlygas, kurios leistų sporto pagalba ugdyti toleranciją, pasaulinį pilietiškumą, kūrybingumo ugdymą, humaniškumo, atsakomybės skatinimą, kultūrinių įgūdžių formavimą, mokymąsi bendrauti, pažinti.
3. Tyrimo metu buvo užfiksuoti skirtumai, jog vis daugiau mokyklų įsitraukia į projektų organizavimą. Išsiaiškinome, jog rengiant kūno kultūros ir sporto projektą, vis daugiau yra įtraukiami tėvai, kadangi apklausos duomenys po eksperimento parodė didėjančią jų susidomėjimą. Po įvykdyto projekto „Sportas ir aš“ ir atlikus pakartotinį tyrimą, pedagogai teigė, jog turi būti daugiau atsižvelgiama į ugdytinių norus. Rengiami kūno kultūros ir sporto projektai įtakoja vaikų ugdymui, kadangi šių savybių reikšmingumas prieš ir po eksperimento skiriasi. Statistiškai reikšmingai skyrėsi ir didžiausias skirtumas buvo pastebėtas atlikus tyrimą po eksperimentinio projekto vertinant kūno kultūros ir sporto pedagogams šiuos teiginius: „dažniau būti su įdomiais žmonėmis“, „ugdyti artistinius sugebėjimus“, „geriau mokintis“, „geriau pasirengti būsimajai profesijai“, „pakelti savo kultūros lygį“, „būti sąžiningam“, „susirasti naujų draugų“.
4. Statistiškai reikšmingai skyrėsi ir didžiausias skirtumas buvo pastebėtas atlikus tyrimą po eksperimentinio projekto ugdytiniams vertinant šiuos teiginius: „tobulinti savo kūną“, „praplėsti savo protinius sugebėjimus“, „dažniau patirti teigiamus jausmus“, „pagerinti savo sveikatą“, „dažniau būti su įdomiais žmonėmis“, „išmokti bendrauti ir bendradarbiauti“, „lavinti fizinės savybės“, „ugdyti artistinius sugebėjimus“, „būti visapusiškai išsilavinusiam“, „vienpusiškai lavintis“.

Rekomendacijos

Rekomendacijos kūno kultūros ir sporto pedagogams, organizuojantiems kūno kultūros ir sporto projektus:

1. Plėtoti bendradarbiavimą su neformaliojo ugdymo įstaigomis.
2. Stiprinti ryšius su švietimo įstaigomis, aktyviai bendraujant, įtraukiant jas į mokyklų gyvenimą ir kt.
3. Formuoti pozityvų bendruomenės narių požiūrį į rengiamus kūno kultūros ir sporto projektus, kviečiant dalyvauti ugdytinių tėvus ar globėjus.
4. Organizuojant kūno kultūros ir sporto projektus, atsižvelgti į aplinkos socialinius ypatumus.
5. Kiekvienų mokslo metų pradžioje iširti ugdytinių poreikius dėl neformaliojo ugdymo ir atsižvelgiant į juos kryptingai bei tikslingai organizuoti kūno kultūros ir sporto projektus.
7. Įtraukti vyresnių klasių mokinius ne tik į kūno kultūros ir sporto projektų organizavimą, bet ir į planavimą bei veiklos analizavimą.
8. Supažindinti visus mokyklos bendruomenės narius (mokinius, jų tėvus/globėjus, mokytojus, mokyklos administraciją) su įvykdytu kūno kultūros ir sporto projektu.
9. Neformaliojo ugdymo organizatoriai turėtų nuolat gilinti ir atnaujinti savo žinias pedagoginėje, psichologinėje, socialinėje bei vadybinėje srityje. Tai daryti gali tiek savarankiškai, tiek dalyvaujant respublikiniuose bei rajoniniuose kursuose ir seminaruose, projektuose.

Literatūra:

1. Adaškevičienė, E. (1994). Vaikų fizinio ugdymo pedagogika. Vilnius.
2. Adaškevičienė, E. (1995). Vaikų fizinio ugdymo teorijos ir metodikos programa ir metodinės rekomendacijos. Vilnius
3. Adomaitienė, R. ir Daukila, S. (2001). Profesinio ugdymo pagrindai. – Vilnius: Petro ofsetas.
4. Ališauskas, R. (1999). Ugdymo turinio beišskant. – Mokykla, Nr.5-6
5. Armonienė J. (1998). Jaunimo fizinio aktyvumo ugdymo veiksniai. – Vilnius, p. 50.
6. Bagdonas A. (2007). Mokyklos baimės raiška ir jos įveikimo edukaciniai veiksniai. Vilnius.
7. Bihevizmas ir ugdymas: Skinneris. Anapus laisvės ir oromo //Filosofiniai ugdymo pagrindai. Vilnius: Leidybos centras, p.285 – 291.
8. Bitinas B. (2000). Ugdymo filosofija Vilnius: *Enciklopedija*
9. Blauzdys, V. (2005), Batutis O. (2003), Radzevičius A. (2001), Barusevičius Ž. (1998). *Ugdymas, Kūno Kultūra, Sportas*. (1) 64, 2007.
10. Blauzdys, V. (2001). Darželinukų ir moksleivių fizinio ugdymo kaita: mokymo priemonė kūno kultūros specialybės studentams. Vilnius
11. Brazdeikis, V. (1999) Bendrosios programos ir informacinės technologijos. Vilnius.
12. Carr, C. (2000), Descy D. ir Tessaring, B. (2001). The impact of human capital and human capital investments on company performance. Evidence from literature and European survey results. *National Institute Economic Review*. Impact of education and training 316 London: Sage Publications, Issue 139, p. 79-87.
13. Coakley, J. J. (2002). Using Sports to Control Deviance and Violence among Youths. In M. Gatz & M. A. Messner & S. J. Ball-Rokeach (Eds.), *Paradoxes of Youth and Sport* (pp. 13-30). Albany: State University of New York Press.
14. Crum C. (2001). The Paradox of Childhood. *Education Week*, Vol. 24 Issue 23, p42–42.
15. Danish, S. J. (2002). Teaching Life Skills through Sport. In M. Gatz & M. A. Messner & S. J. Ball-Rokeach (Eds.), *Paradoxes of Youth and Sport* (pp. 49-59). Albany, NY: State University of New York Press.
16. Dubrovina I., Kruglovas B. Psichologiniai moksleivių vertybinių orientacijų ir interesų formavimosi aspektai // Moksleivių vertybinės orientacijos ir interesai. - Maskva, APN, 1983 (rusų k.).
17. Dumčienė A. (2002). Kūno kultūros mokytojo ugdomojo darbo ypatumai. LKKA: Kaunas
18. Dzenuškaitė, S. (1991). Mokinių nepamokinės veiklos tobulinimas. Vilnius: Šviesa.

19. Evers, K., Frederick T. ir Berdrow, I. (1998). "Bases of Competence: The Model and Its Applications." *Northeast Business & Economics Association, Newport, RI*.
20. Fidler, F. (2006). From Statistical Significance to Effect Estimation: Statistical Reform in Psychology, Medicine and Ecology. Department of History and Philosophy of Science, University of Melbourne.
21. Gage, N.L., Berliner, D.C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alma litera
22. Gaigalienė, M., Lukšienė, L. (2002). Paauglių laisvalaikio ypatumai. *Pedagogika*, p.27 – 31.
23. Grinevičienė, N. (1997). Mokinių laisvalaikio ir papildomojo ugdymo šiandieninės problemos. *Lietuvos mokykla: istorija ir dabartis*. Šiauliai.
24. Gudzinevičiūtė, O. L., Kardelienė, L., Mykolaitienė, L. (2004). Būsimųjų kūno kultūros specialistų ir sporto pedagogų kalba kaip kokybiškos komunikacijos kodas. *Pedagogika*, 73, 49–53.
25. Harbison, E. (2004). Pedagoginės kompetencijos: apibrėžimai, modeliai, raiška. *Pedagogika, mokslo darbai, Nr.71*.
26. Howard, A. Ozmon, Samuel M. Craver. (1996). Biheviorizmas ir ugdymas: Skinneris. Anapus laisvės ir orumo //Filosofiniai ugdymo pagrindai. Vilnius: Leidybos centras, p.285 – 291.
27. Ivaškienė, V. (2006). Lietuvos abiturientų fizinės ir psichoemocinės savijautos aspektai // *Sveikatos mokslai*, 14. ISSN 1392-6373.
28. Jovaiša, L. (2001). *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai
29. Jovaiša, L. (1998). *Ugdymo mokslas ir praktika*. Vilnius
30. Karoblis P., Steponavičius K., Raslanas A., Urmulevičiūtė R., Briedis V. (2001). Lietuvos olimpinės rinktinės sportininkų ir jų trenerių sociologiniai tyrimai// *Sporto mokslas*, 3(1), p.14–22.
31. Kaškelytė, I. (2000). Jaunųjų sportininkų ugdymas. *Sporto mokslas*, 12 (1).
32. Kernytė, A. (2006). *Neformalus ugdymas popamokinėje veikloje* [Žiūrėta 2006-02-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.multikultura.lt/renginiai/konf2004/Kernytes%20.htm>>
33. Kernytė, A. (2006). *Neformalusis ugdymas popamokinėje veikloje*. Vilnius.
34. Kilpatricko, W.H. (2003). *Education and Democracy* London: Routledge
35. Laužikas, J. (1993). *Pedagoginiai raštai*. Kaunas : Šviesa
36. Lepeškieienė V. (1997). Vertybių problema humanistinėje ir egzistencinėje psichologijoje // *Psichologija*. t.17.- Vilnius, VU leidykla.
37. Levickienė G.,Kardelis K. (1999). Moksleivių fizinės saviugdros komponentų bei socialinių ir edukacinių veiksmų sąsaja // *Socialiniai mokslai*, 4 (21). Kaunas: Technologija, p.91 – 98.

38. Lipscombe, N., Robinson, L., Sadler, J. (2002). *Influences on Competitive Sports Participation for Primary School Children in Wodonga, Victoria*. [žiūrėta 2010-01-03]. Prieiga internetu:<http://www.ausport.gov.au/fulltext/2002/achper/Sadler.pdf>
39. Locke, L. (1992). What professional educators can learn from practising physical education teachers? *Physical Educator*, 59 (2), 90—104.
40. Luckman, S. (1999). EnGendering the Digital Body: Feminism and the Internet. *Hecate*, Vol 25 Issue 2 Queensland University of Technology Library Database: http://global.factiva.com.gateway.library.qut.edu.au/en/eSrch/ss_hl.asp(accessed October 8, 2004).
41. Malinauskas R., (2006). Esminiai socialiniai įgūdžiai ir jų vertinimas//*Ugdymo psichologija*, 11(12).
42. Malkovskaja T. (1983). Moksleivių vertybinių orientacijų ir interesų teoriniai tyrimų pagrindai // Moksleivių vertybinės orientacijos ir interesai. Maskva, APN, (rusų k.).
43. Maureen, R. Weiss, Ph. D (2000). Motivating Kids in physical Activity. *Research Digest*, 11, 1–8.
44. Martinkienė, G. (2002). Mokymo metodai ir jų panauda šiuolaikinėmis sąlygomis. *Pedagogika*, 2(57), p. 10–19.
45. Maslow A. (1979). The Farther Reaches of Human Nature.
46. Miškinis, K. (2002). Kūno kultūros ir sporto specialistų rengimo tobulinimas. Kaunas: LKKA.
47. Monkevičius A. (2003). Kultūra ir vaikų bei jaunimo olimpinis ugdymas. *Olimpinis švietimas ir kultūra*. Mokslinės konferencijos medžiaga. Vilnius.
48. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2005). *Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-12-30 įsakymas* Nr. ISAK-2695.
49. Neformaliojo vaikų švietimo strategija (2008 – 2012). [Žiūrėta 2009-03-23]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/ugdymas/neformalusis/n_vaiku.htm
50. Paulauskas R. (1988). Delinkventiškos asmenybės formavimosi priežastys ir jos perauklėjimo problemos. -Vilnius, PMTI.
51. Paulavičiūtė, A. (2000). Mokinių racionalaus laisvalaikio panaudojimo reikšmė asmenybei. *Pedagogika*, 2(43), p. 53-63.
52. Piech, P. ir Wojnar, J. (2002). Vaikas, šeima ir išorinis pasaulis. Vilnius.
53. Pikūnas, J. (1994). Asmenybės vystymais: kelias į savęs atradimą.
54. Praktinis vadovas Lietuvos nevyriausybinėms organizacijoms. V., 1998. P.47
55. Rajeckas, V. (2004). Pedagogikos pagrindai. Vilnius.
56. Rogers C. (1969). On becoming a person.

57. Rokeach M. (1976). *The Nature of Human Values and Value Systems // Current perspectives in social psychology*. New York: University Press.
58. Ruškus, L., Mažeikis, T. (2005). *Student Journal*, 33(2), 198–205. [Žiūrėta 2009-04-02].
Prieiga per internetą: http://www.etmc.su.lt/issues/MU2009_12.pdf
59. Tamošiūnas, T. (1999). Projektų metodas ugdymo praktikoje. Mokomoji priemonė–Šiauliai.
60. Tarptautinių žodžių žodynas. (1985). Vilnius., 401 p.
61. Tubelis L. (2004). Studentų fizinės saviugdос skatinimo sistema ir jos efektyvumas: *disertacija*. Vilnius.
62. Saugėnienė N. (2003, 2004, 2005, 2006). Ugdymo programų planavimas ir realizavimas Mokomoji knyga. - Kaunas: Technologija.
63. Skurvydas A. (2003) Sistemų ir evoliucinės mąstymo paradigmos (kultūros) iššūkiai sporto mokslui. Olimpinis švietimas ir kultūra. *Mokslinės konferencijos medžiaga*. Vilnius.
64. Sturlienė, N. (2007). Tiltai. Paauglių įgūdžių ugdymo programa. Vilnius.
65. Survutaitė, D. (2004). Tautinių mažumų vaikų mokyklinė integracija. Vilniaus pedagoginis universitetas (VPU). *Mokslinės konferencijos medžiaga*. Vilnius.
66. Šalkauskis, S. (1992). Pedagoginiai raštai. Kaunas, p.237
67. Šalkauskis, S. (2002). Pedagogų rengimo tobulinimo inovacijos. *Acta Pedagogika Vilnesia (VU)*. Vilnius
68. Šiaučiukienė, L. (1997). Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas. Kaunas: Technologija.
69. Šiaulytienė, D. (2001). Projektų metodas meniniame ugdyme. *Mokomoji priemonė – Vilnius*.
70. Šinkūnienė J. R. (2005). Laisvalaikio vadyba ir rekreacijos administravimas // *Socialinis darbas*, 4 (2). – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
71. Šniras, Š. (2000). Žaidžiančių krepšinių moksleivių socialinių įgūdžių svarba ir lygis. *Sporto mokslas*, 4 (26), 42—46.
72. Šukys, S. (2000). Paauglių fizinio aktyvumo ir elgesinių bei psichosocialinės sveikatos duomenų sąsaja. *Sociologija: praeitis ir dabartis*.
73. Zaleckienė, I. (1994). Moksleivių papildomo ugdymo sistema. Moksleivių papildomas ugdymas. Vilnius.
74. Zhou, M. (2003). Urban Education: Challenges in Educating Culturally Diverse Children. *Teachers College Record*. Vol. 105 Issue 2, p208–225, 18p.

75. Želvy, R. (2003). Švietimo organizacijų vadyba. Mokomoji priemonė. Vilniaus universiteto leidykla.
76. 2007 – 2008 m. m. Bendrieji ugdymo planai [Žiūrėta 2009-04-01]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/fit/ugdymas/bendrasis.htm>;
77. Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto strategijos 2005 – 2015 metams . [Žiūrėta 2009-03-23]. Prieiga per internetą <http://www.kksd.lt/kongresas/dok/Strategija%202005-2015%20m.pdf>.
78. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programos 2003. [Žiūrėta 2009-03-23]. Prieiga per internetą: [http://209.85.129.132/search?q=cache:JKi7ERp5ITsJ:www.pedagogika.lt/puslapis/Reglamentas.doc+Lietuvos+bendrojo+lavinimo+mokykl%C5%B3+bendrosios+programos,+2003\).&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt](http://209.85.129.132/search?q=cache:JKi7ERp5ITsJ:www.pedagogika.lt/puslapis/Reglamentas.doc+Lietuvos+bendrojo+lavinimo+mokykl%C5%B3+bendrosios+programos,+2003).&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt)
79. Popamokinės veiklos veiksmingumas (2003). [Žiūrėta 2008-02-01]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tr_ataskaita_040303.doc

PRIEDAI

Gerbiami pedagogai,

Ši anketa skirta išanalizuoti rengiamų kūno kultūros ir sporto projektų situaciją švietimo organizacijose. Mums svarbi Jūsų nuomonė apie kūno kultūros ir sporto projektų rengimo galimybes, dalyvaujant ugdymo veikloje.

Anketa yra anoniminė.

Anketą sudarė Edukologijos magistrantūros (švietimo vadybos specializacijos) II kurso studentas Gintaras Krasauskas.

Lytis: mot.
 vyr.

Jūsų amžius (parašykite)

Pedagoginio darbo stažas (parašykite).....

Išsilavinimas:

- aukštesnysis;
- aukštasis neuniversitetinis;
- aukštasis universitetinis;
- magistrantūros studijos.

Kvalifikacinė kategorija:

- mokytojas;
- vyr. mokytojas;
- mokytojas metodininkas;
- mokytojas ekspertas.

Kokiam būreliui/klubui Jūs vadovaujate? (parašykite)

1. Ar Jūsų mokykla dalyvauja rengiamuose kūno kultūros ir sporto projektuose?

- Taip.
- Ne.
- Planuojama

2. Ar tėvai ir globėjai dalyvauja kūno kultūros ir sporto projektuose?

- Mokykloje vyksta šeimyninės sporto varžybos.
- Tėvams organizuojamos fizinio aktyvumo grupės.

- Tēvai supažindinami su projektu susirinkimų metu.
- Tėvai ir globėjai nedalyvauja kūno kultūros ir sporto projektuose..

3. Ar pritariate teiginiui, kad kūno kultūros ir sporto projektų galimybės Jūsų mokymo įstaigoje yra pakankamos?

- Taip.
- Iš dalies.
- Ne.

4. Ar sutinkate, kad kūno kultūros ir sporto projektai turi įtakos vaikų ugdymo procesui?

- Taip.
- Iš dalies.
- Ne.

5. Pažymėkite, ar rengiami kūno kultūros ir sporto projektai padeda vaikams:

1)	Tobulinti savo kūną	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
2)	Praplėsti savo protinius sugebėjimus	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
3)	Dažniau patirti teigiamus jausmus	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
4)	Pagerinti savo sveikatą	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
5)	Dažniau būti su įdomiais žmonėmis	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
6)	Išmokti bendrauti ir bendradarbiauti	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
7)	Ugdyti teigiamas savybes	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
8)	Lavinti fizines savybes	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
9)	Ugdyti artistinius gebėjimus	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
10)	Geriau mokytis	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
11)	Geriau pasirengti būsimai profesijai	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
12)	Pakelti savo kultūros lygį	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti

13)	Būti sąžiningam	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
14)	Būti visapusiškai	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
	išsilavinusiam			
15)	Visapusiškai lavintis	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
16)	Išmokti jausti atsakomybę	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
17)	Išmokti laimėti bet kokia	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
	kaina			
18)	Susirasti naujų draugų	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti

6. Organizuojant kūno kultūros ir sporto projekto veiklą, pirmenybę teikiate:

- Administracijos pageidavimams;
- Ugdytinių norams;
- Kita. _____

7. Kūno kultūros ir sporto projekto veiklą organizuojate:

- Vienas;
- Koreguojate pagal ugdytinių pageidavimus;
- Kita _____

8. Neformaliojo ugdymo veiklą planuojate:

- Vienas;
- Su dalyviais;
- Su dalyviais;
- Kita (parašykite)

9. Finansavimo šaltiniai:

- Mokinio krepšelyje numatytos lėšos;
- Papildomi šaltiniai (nurodykite) _____

10. Ar mokykloje dirba kvalifikuotas kūno kultūros ir sporto pedagogas?

- Taip.
- Ne.
- Kito dalyko mokytojas.

11. Kokios savybės būtinos kūno kultūros ir sporto pedagogui rengiant kūno kultūros ir sporto projektą?

- Kūrybiškumas
- Komunikabilumas (su visais randantis bendrą kalbą, bendraujantis);
- Netradiciškas mąstymas;
- Jautrumas;
- Supratingumas;
- Pareigingumas;
- Reiklumas;
- Novatoriškumas (turintis daug įdomių bei neįprastų idėjų);
- Nuoširdumas;

Dėkojame už atsakymus

Mielas moksleivi,

Ši anketa skirta išanalizuoti mokinių požiūrį į kūno kultūros ir sporto poveikį visapusiškam asmenybės ugdymui. Mums svarbi tavo nuomonė.

Anketa yra anoniminė.

Anketą sudarė Edukologijos magistrantūros (švietimo vadybos specializacijos) II kurso studentas Gintaras Krasauskas.

AMŽIUS

LYTIS: mergaitė berniukas

1. Sportuojantis (t.y. reguliariai sportuojantis, dalyvaujantis varžybose);
 Nesportuojantis.

2. Ar domiesi kūno kultūra ir sportu?

- Domiuosiu sistemingai (skaitau, klausau, žiūriu sporto žinias, lankau varžybas, su draugais diskutuoju sporto temomis).
 Domiuosiu epizodiškai.
 Visiškai nesidomiu.

3. Pažymėk savo sportinio aktyvumo išraišką:

- Treniruojuosi mokykloje po pamokų;
 Treniruojuosi sporto mokykloje;
 Sportuoju klube;
 Mankštinuosi laisvalaikiu;
 Nesportuoju;
 Esu sporto aštuolis.

4. Jei sportuoji, tau svarbu:

- Pasirinkta veikla;
 Įdomiai praleistas laikas;
 Atskleidimas savo sugebėjimų;
 Bendravimas su draugais
 Kita _____

4. Pažymėkite atsakymus, ar kūno kultūra ir sportas padeda (žymėti vieną iš trijų pateiktų variantų):

1)	Tobulinti savo kūną	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
2)	Praplėsti savo protinius sugebėjimus	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
3)	Dažniau patirti teigiamus jausmus	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
4)	Pagerinti savo sveikatą	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
5)	Dažniau būti su įdomiais žmonėmis	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
6)	Išmokti bendrauti ir bendradarbiauti	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
7)	Ugdyti teigiamas savybes	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
8)	Lavinti fizines savybes	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
9)	Ugdyti artistinius gebėjimus	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
10)	Geriau mokytis	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
11)	Geriau pasirengti būsimai profesijai	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
12)	Pakelti savo kultūros lygį	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
13)	Būti sąžiningam	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
14)	Būti visapusiškai išsilavinusiam	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
15)	Vienpusiškai lavintis	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
16)	Išmokti jausti atsakomybę	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
17)	Išmokti laimėti bet kokia kaina	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti
18)	Susirasti naujų draugų	☐ Sutinku	☐ Nesutinku	☐ Negaliu atsakyti

Dėkojame už atsakymus

Kūno kultūros ir sporto uždaviniai, skirti vaikų ugdymui:**Sveikatos ugdymas** (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2008 – 2012):

- stiprinti sveikatą, ugdyti asmens polinkius ir interesus atitinkančią sveiką gyvenseną.
- ugdyti gebėjimą išlaikyti bei stiprinti fizinę, protinę bei emocinę sveikatą.
- ugdyti savistabos, savikontrolės, saviugdos įgūdžius.
- puoselėti fizinio aktyvumo motyvus bei fizinio tobulėjimo poreikį.

Motorinių gebėjimų bei laikysenos, judesių kultūros ugdymas (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2008 – 2012):

- ugdyti judesių kultūrą, fizines galias bei jų kontrolės įgūdžius.
- ugdyti valią, ištvermę ir kt. ypatybes, būtinas asmenybės saviraiškai.
- ugdyti fizines ypatybes (ištvermę, greitumą, koordinaciją, vikrumą, šoklumą).
- lavinti įvairias raumenų grupes.
- ugdyti taisyklingą kūno laikyseną, žinoti ir praktiškai taikyti koreguojamosios gimnastikos pratimus.
- skatinti savarankiško mankštinimosi poreikį.

Vertybinių nuostatų ugdymas (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2008 – 2012):

- ugdyti pasitikėjimą savo jėgomis ir asmeninės vertės pajautimą; tikėjimą galimybe fiziškai tobulėti, blaivų požiūrį į savo kūną ir fizinio vystymosi ypatybes (privalumus bei trūkumus).
- ugdyti atsakomybę už savo sveikatą, skatinti suvokti kūno kultūros naudą sau, visuomenei.
- ugdyti norą, siekimą išsiugdyti sveikos elgsenos, kasdieninio fizinio aktyvumo įpročius.
- tenkinti saviraiškos poreikį, skatinti savikūrą.
- ugdyti bendravimo, bendradarbiavimo gebėjimus, žaidimų etikos bei sportinių žaidimų taisyklių supratimą.
- ugdyti moralės normomis pagrįsto bendradarbiavimo bei partnerystės, solidarumo komandoje nuostatas bei sąžiningo, korektiško, garbingo rungtyniavimo su varžovais nuostatas bei elgseną.
- ugdyti pagarbų požiūrį į asmenis, pasižyminčius silpnesnėmis fizinėmis pajėgomis, turinčius kitokius gebėjimus, kitus interesus bei gyvenseną.

- ugdyti nuostatą ir įprotį racionaliai planuoti dienos režimą, siekiant asmens kūno kultūros namuose, laisvalaikiu, per pamokas, užklasinius ir užmokyklinius renginius.
- skatinti nusiteikimą kaupti žinias, analizuoti, interpretuoti ir pritaikyti informaciją apie fizinį aktyvumą, fizines galias ir sveikatos sąveiką bei jomis disponuoti, siekiant asmeninės kūno kultūros ir sveikos gyvensenos.
- skatinti iniciatyvumą, organizuojant vietos bendruomenės sportinį gyvenimą ir dalyvaujant jame.

KŪNO KULTŪROS IR SPORTO PROJEKTAS „SPORTAS IR AŠ“

Eksperimentinis kūno kultūros ir sporto projektas „Sportas ir aš“ idėja, tikslas, uždaviniai, struktūra.

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ idėja

Kūno kultūra ir sportas šiandien tapo socialine vaikų bei jaunimo filosofija, kuri pabrėžia vaidmenį asmenybės ugdymui. Ugdymas šiandien suprantamas kaip asmenybės visapusiškumo siekimas: jos psichinių bei fizinių galių tobulinimas, savarankiškumo ir aktyvumo skatinimas, įtraukimas į visuomenės gyvenimą. Todėl ypač svarbu sudaryti kuo geresnes sąlygas kiekvienos asmenybės saviraiškai, skatinant iniciatyvą bei formuojant atsakomybę siekiant tiek žinių, geresnio išsilavinimo, tiek tiesos, gėrio, grožio, sveikatos.

Pastebėta, kad daugelio šalių švietimo sistemose kūno kultūros ir sporto projektai, nepaisant integracinio ir tarpkultūrinio suartėjimo vaidmens, vis labiau menkinami. Tokia tendencija ryškėja ir atlikus tyrimą, kurio metu pastebėjome, jog apklausti švietimo įstaigų kūno kultūros ir sporto pedagogai teigia, jog jų įstaiga nedalyvauja arba tik planuoja dalyvauti tokio pobūdžio projektuose. Analizuojant bei atsižvelgiant į svarbų tyrimo aspektą – rengiamų sporto projektų pakankamumą švietimo įstaigose, buvo paminėta, jog tik iš dalies pakanka organizuojamų projektų. Tad galima daryti prielaidą, jog egzistuoja tam tikros priežastys, tokios, kaip nepakankama vietos savivaldos institucijų parama, stinga informacijos ir patarimų bei paskatinimo ar kt., kurios nesuteikia įstaigoms galimybių rengti kūno kultūros ir sporto projektus.

Kaip jau buvo minėta, kūno kultūros ir sporto projektas įgyvendina pagrindinę kūno kultūros ir sporto misiją – ugdyti sveiką ir fiziškai aktyvią visuomenę, kuo daugiau vaikų įtraukti į organizuotas ir savarankiškas kūno kultūros ir sporto pratybas, skatinti visapusišką asmenybės tobulėjimą.

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ rengėjai ir dalyviai

Rengėjai

Atsižvelgus į tai, jog kūno kultūra ir sportas visada buvo ir lieka žmonių asmenybės saviugdosa, vertybių, kultūros, bendravimo išraiškos forma, bei atlikus kūno kultūros ir sporto pedagogų apklausą dėl švietimo įstaigose organizuojamų kūno kultūros ir sporto projektų bei vaikų

(12-13m.) požiūrio į sportą, kaip į ugdomąją vertę, apklausą, paskatinti kūno kultūros ir sporto projektų rengimo stoka, 2008 m. birželio mėn. ir rugsėjo mėn. Kaune surengėme kartu *su Nacionaline futbolo akademija*, kuri ruošia Lietuvos futbolo jaunimo rinktines, tenkina taip pat organizacijų bei visuomenės poreikius, organizuoja masinės šventės, varžybas, sudaroma palankias sąlygas vietos vaikų užimtumo problemoms spręsti, jos pedagogais *bei Kauno S. Nėries vid. mokyklos pedagogais* kūno kultūros ir sporto projektą „Sportas ir aš“, skirtą vaikų edukacinei veiklai. Taigi pagrindiniai projekto kūrėjai ir organizatoriai Nacionalinė futbolo akademija, Kauno S.Nėries vid. mokykla, J. Jablonskio gimnazija, Kauno futbolo sporto mokykla „Tauras“, kurie aptarė projekto eigą, kryptis, rezultatus, numatė jo tolesnę raidą, skelbė kitų metų projekto konkurso temą

Dalyviai

Projekto metu dalyvavo **105 vaikai (12 – 13m.)**. Dalyvių skaičius iš kiekvienos mokyklos priklausė nuo norinčiųjų aktyvumo. Gautas žinias vaikai galėjo panaudoti savo mokyklose organizuodami pilietiškai, sportiškai aktyvių bendraminčių bendraamžių grupes. Tai didina projekto masiškumą įtraukiant ir kitus to 105 vaikų aplinkos žmones ir užtikrina tęstinumą..

Glaudžiai sąveikauja 2 pagrindiniai projekto “veikėjai”: a) projekto organizatoriai ir rėmėjai, b) pedagogai ir ugdytiniai. Jų veikla vykdoma, plėtojama susibūrus į projektines grupes.

Šis projektas yra puiki galimybė **edukacinei veiklai**, tolerancijos, pilietiškumo, kūrybingumo ugdymui, humaniškumo, atsakomybės skatinimui, kultūrinių įgūdžių formavimui, mokymuisi bendrauti, pažinti. Minėtos vertybės būtinos sėkmingam tarpusavio bendradarbiavimui.

Kūno kultūros ir sporto projekto metu vaikams buvo sudarytos visos reikalingos sąlygos pasauliniui pilietiškumui, tarptautiniam, multikultūriniam ugdymui. Visa tai buvo daroma pasitelkiant kūno kultūrą ir sportą bei sveiko gyvenimo būdo propagavimą.

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ tikslai

Pagrindinis šio projekto **tikslas** – sudaryti sąlygas, kurios leistų sporto pagalba ugdyti toleranciją, pasaulinį pilietiškumą, kūrybingumo ugdymą, humaniškumo, atsakomybės skatinimą, kultūrinių įgūdžių formavimą, mokymąsi bendrauti, pažinti. Svarbu atskleisti ne tik fizinį, bet ir kūrybinį vaikų potencialą. Tai ateityje skatins jų iniciatyvumą ir aktyvumą įvairioje veikloje.

Vaikai iš kūno kultūros ir sporto projekto gavo reikiamų žinių ir naujai įgytas pažiūras, kurios leis ir skatins užsiimti aktyvia veikla savo bendruomenėse, mokyklose. Naujų tolerancijos, pasaulinio pilietiškumo, kūrybingumo ugdymui, humaniškumo, atsakomybės skatinimui, kultūrinių įgūdžių formavimui, mokymuisi bendrauti, pažinimo aktyvumo židinių atsiradimas ne tik suartins bendruomenes, bet ir padės spręsti vaikų užimtumo problemas, skatins dar didesnę bendradarbiavimą, turės didelės edukacinei veiklai.

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ partneriai

Projekto pagrindiniai vykdytojai yra **Nacionalinė futbolo akademija ir Kauno S. Nėries vid. mokykla, J. Jablonskio gimnazija, Kauno futbolo sporto mokykla „Tauras“.**

Projekto socialiniai partneriai:

- Kūno kultūros ir sporto departamentas, <www.kksd.lt>
- Lietuvos futbolo federacija, <www.lff.lt>
- Kauno miesto savivaldybė, <www.kaunas.lt>
- Jaunimo reikalų departamentas, <www.jrd.lt>
- Lietuvos kūno kultūros akademija, <www.lkka.lt>

Projekto informaciniai partneriai:

- Dienraštis „Kauno diena“, <www.kauno.diena.lt>
- 5 kanalas, <www.5kanalas.lt>;
- Radijo stotis *Kauno fonas*, <www.kf.lt>

Šalių įsipareigojimai

Nacionalinės futbolo akademijos ir projekto partnerių įsipareigojimai:

- Skirti reikalingą inventorių;
- Skirti ir paruošti reikalingą infrastruktūrą;
- Apygyvendinti, maitinti, aprūpinti būtinaja medicinine priežiūra projekto dalyvius;
- Parengti metodinę medžiagą;
- Organizuoti ir pravesti apmokymus vaikus prižiūrėsiančiam personalui;
- Organizuoti visuomenės informavimo kampaniją;
- Skirti reklaminę medžiagą ir priemones;
- Aktyviai dalyvauti ruošiant kultūrinę programą projekto dalyviams;
- Teikti nuolatinį palaikymą ir pagalbą;
- Paruošti programą vadovavimo kursams ir ją įgyvendinti;
- Skirti lėšų ir/arba transportą projekte dalyvaujančio vaikų išvykoms;
- Aktyviai prisidėti prie projekto populiarinimo;
- Sukurti bendradarbiavimo tinklą tarp projekto dalyvių ir jį palaikyti pasibaigus projektui;

- Sudaryti visas kitas reikalingas sąlygas projekto dalyviams bei jų bendradarbiavimui.

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ struktūra bei veiklų aprašymai

Pirmajame projekto etape buvo iškeltos problemos, susijusios su atlikto tyrimo rezultatais, kurie atskleidė, jog šiandien nepakankamai švietimo įstaigose yra rengiami tokio pobūdžio projektai, kurie turi didelės reikšmės vaikų ugdomajai vertei. Problemos buvo netyrinėtos arba galėjo būti jau spęstos ankstesniuose projektuose, bet šiuokart spęstinos naujais ar papildomais aspektais. Edukaciniai, ugdomieji šio projekto aspektai kartu su vaikais buvo aptarti ir šiame etape, ir kituose etapuose.

Antrasis etapas – projektinių grupių bei projekto veiklų sudarymas. Nors projektinė grupė yra pastovi, pedagogas pasiūlė sudaryti grupėje kelias projektines grupes kiekvienai numatant skirtingus problemos sprendimo būdus, uždavinius ar skirtingos patirties įgijimo tikslus.

Trečiasis etapas – projektinės veiklos planavimas. Šis etapas užtrunka ilgiau, kai grupė yra nauja ir būtina aptarti projektinio darbo principus, eigą, privalumus ir kt.

Ketvirtasis etapas – pagrindinis. Tai veiklos etapas. Jis užėmė iki 80 proc. viso projekto laiko. Pradiniame veiklos etape buvo kaupiama veiklai ir darbui reikalinga medžiaga. Dirbant prireikus buvo koreguojamas projekto planas. **Veiklos etapu** kūno kultūros ir sporto projekto metu vyko **edukacinio** veikimo rūšių sritys:

- **sportinė**
- **švietimo**
- **kūrybingumo**
- **pilietiškumo savybių ugdymas.**

Kadangi projekto pagrindinė idėja yra pilietiškumo, socializacijos, mokymosi bendrauti, pažinti ir kt. vertybių ugdymas per sportą, vaikai kiekvieną dieną aktyviai sportavo prižiūrimi geriausių Lietuvos futbolo specialistų. Labai svarbią vietą projekte užėmė šviečiamoji veikla.

Penktasis etapas – pradinis veiklos pristatymas ir aptarimas. Toliau tęsiama veikla rengiant darbus bei vaizdinę medžiagą. Įvairių mokyklų atstovai rengė išskirtinius pristatymus. Buvo matyti kiekvienos **mokyklos išskirtinumas**. Šiame projekto etape ypač akcentuojamas moksleivių komunikacinių gebėjimų ugdymas.

Šeštasis etapas – edukacinių rezultatų bei įgytos patirties aptarimas. Šiame etape pedagogas apžvelgė edukacinius pasiekimus, įvertino vaikų kūrybinius darbus, sportinę veiklą remdamasis ir anksčiau (penktajame etape) išsakytais vaikų vertinimais ir argumentuoja savo vertinimą. Šiame

etape pedagogas aptarę įgytas žinias, gebėjimus, pasiūlė, kaip toliau plėtoti asmeninius įgūdžius, gebėjimus. Vaikai aptarė savo pasiekimus edukaciniu, visuomeniniu ir kitais aspektais.

Septintasis etapas – rezultatų ir projekto pristatymas visuomenei. Šis etapas nebūtinai turi būti visuose projektuose, tačiau jis yra labai reikšmingas įvairiais aspektais: mokymo motyvacijos stiprinimo, mokyklos mokymosi edukacinės plėtros, visuomeniškumo, tarptautiškumo ir socialumo aspektais. Kūno kultūros ir sporto projekto pristatymo metu buvo pateiktos įgyvendintos veiklos, pasiekti rezultatai bei pristatytas projekto tęstinumas.

Kaip jau buvo minėta kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ struktūroje, pastarąjį projektą sudarė šio pagrindinės veiklos:

- **Sportinė.**
- **Švietimo.**
- **Kūrybingumo.**
- **Pilietiškumo savybių ugdymas.**

Tarptautinio kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ edukacinio veikimo sritys

Apžvelgiant kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ edukacinio veikimo sritys, verta atkreipti dėmesį, jog vaikas ugdomas yra per šiuos aspektus:

- **aktyvumas**, per jį vaikas vystosi fiziškai, santykiauja su socialine aplinka, realizuoja įgimtas galimybes ir formuojasi kaip asmenybė; bendravimo dėka jis tampa kolektyvo nariu, įvaldo naujas socialinio bendravimo normas;
- **pažinimas** (svarbiausias tolesnio pažinimo etapas-mokymasis mokykloje); poveikis aplinkai kurio dėka tiria aplinką ir stengiasi daryti jai poveikį.

Taigi analizuodami pagrindines edukacinio veikimo sritys, svarbu išskirti aktyvumo (sportinis ugdymas) bei pažinimo (kūrybingumo, kultūros, humaniškumo, bendravimo, pažinimo ir kt.) sritys.

1 lentelė

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ edukacinio veikimo sritys

Tolerancijos ugdymas.	Pilietiškumo ugdymas.	
Humaniškumo skatinimas.	Socializacija	Kūrybingumo ugdymas.

Kultūrinis įgūdžių formavimas.	Kūno kultūros ir sporto projektas „Sportas ir aš“	Sportinis ugdymas.
Atsakomybės skatinimas	Multikultūrinis ugdymas.	Mokymasis bendrauti, veikti, pažinti kartu.

Kiekviena iš 2 lentelės išvardinta sritis yra labai aktuali ir svarbi vaikų ugdymui. Vykdamas eksperimentinį projektą, vaikai buvo suskirstyti grupelėmis, kurioms buvo vedami įvairūs seminarai, užsiėmimai, sportinė veikla. Trumpai apžvelgsime kiekvieną iš jų bei įvardinsime teikiamą poveikį vykdamas projektą vaikų ugdymui.

Kultūrinis formavimas, kūrybingumo, pažinimo ugdymas.

Pagrindinė kultūrinio ugdymo paskirtis tampa išugdyti vaikų, jaunimo tarpkultūrinės kompetencijas (Mažeikis, 2005), kurios, paprastai tariant, yra ne kas kita, o nusiteikimas, žinojimas, kaip ir gebėjimas sąveikauti bei komunikuoti (Salganik, 2001, p. 24). Vaikus kultūriškai ugdo ir jos nuostatos formuoja ne tik formalusis ir neformalusis švietimas, bet ir visuomenės gyvenimas, tradicijos, aplinka, pasaulinės kultūrinės sąveikos procesai. Kultūrinis ugdymas, kultūrinių nuostatų formavimas vyksta visose visuomenės, šalies kultūrinės raiškos srityse. Prie šių procesų prisideda šeima, mokykla kaip kultūrinė bendruomenė, visuomeninės organizacijos, rengiami įvairūs projekto ir kt. Suprantama, jog bendradarbiavimas kultūriniame ugdyme galimas įvairiais lygmenimis, įvairiose kultūrinio gyvenimo srityse, kuris skatintina vykdyti edukacinius projektus.

Buvo skatinama ir ugdoma tolerancija mažumoms – siekiama, kad tautiškumo ugdymas nepavirstų nacionalizmu. Švietėjišką veiklą galime susiirstyti į šias sritis:

- Išvykos į muziejus bei kitas istorinę, kultūrinę ar vertę turinčias vietas (10);
- Susitikimai su futbolo žaidėjais ir treneriais, kurie pasakos, ką jiems reiškia ginti savo šalies garbę aikštėje (12);
- Susitikimai su Vilniaus „Žalgirio“, Liepojos „Metalurgs“ komandos veteranais (2);

Ir gyvenime, ir sporto aikštėje tolerancijos, humaniškumo, komunikavimo, atsakomybės savybės yra būtinas dalykas. Padedant Jaunimo reikalų departamento specialistų ir naudodami jų sudaryta programa buvo skatinama ir ugdoma projekto dalyvių tolerancijos, humaniškumo, atsakomybės gebėjimai, iniciatyvumas, veiklumas. Nebuvo pamiršta ir komandinio darbo svarba. Tai, ką jie išmoko seminarų metu, buvo privaloma įgyvendinti ir sportuojant. Pagrindinė veikla:

- Pasaulinio pilietiškumo ugdymo seminarai (12);
- Teorijos pritaikymas praktikoje;
- Diskusijos kaip saviraiškos, tolerancijos, humaniškumo skatinimo forma (6).

Pasaulinio pilietiškumo ugdymas. Socializacija.

Bendrojo lavinimo kontekste pasaulinio pilietiškumo ugdymas suprantamas kaip sudedamoji, integrali vaikų socialinio ugdymo dalis. Pasaulinis pilietinis ugdymas skatina ugdyti(s) pasaulinę pilietinę savimone, apimančią savęs paties pažinimą, praktinę patirtį šeimoje ir bendruomenėje, svetimoje šalyje, vertybines nuostatas bei gebėjimus. Taigi socializacija, vaikystėje prasidedantis procesas: išmokdamas visuomenės normų, dėsnių ir gyvenimo būdo, asmuo tampa visuomenės nariu. Didžiausią poveikį socializacijos procesui daro šeima, mokykla, bendraamžiai, darbas, religija ir visuomenės informavimo priemonės.

Sportinis ugdymas

Vienas iš svarbiausių uždavinių organizuojant užsiėmimus buvo kilnaus ir garbingo elgesio sporte ugdymas. Vaikai projekto metu ugdė valią, atkaklumą, ištvermę, mokėsi ne tik laimėti, bet ir pralaimėti. Išmoko įvertinti savo gebėjimus bei turimus išlaikyti ir tobulinti. Vaikai galėjo įvertinti savo pažangą ir pasiekimus, motyvuotai derinti norus ir gebėjimus, asmeninę veiklą su grupės ar komandos.

Vienas iš sporto ugdymo svarbiausių aspektų - sveikatos ugdymas, kuris skatina:

- stiprinti sveikatą, ugdyti asmens polinkius ir interesus atitinkančią sveiką gyvenseną;
- ugdyti gebėjimą išlaikyti bei stiprinti fizinę, protinę bei emocinę sveikatą;
- ugdyti savistabos, savikontrolės, saviugdos įgūdžius;
- puoselėti fizinio aktyvumo motyvus bei fizinio tobulėjimo poreikį.

Projekto pagrindinė idėja yra pilietiškumo, socializacijos, mokymosi bendrauti, pažinti ir kt. vertybių ugdymas per sportą. Vaikai kiekvieną dieną aktyviai sportavo prižiūrimi geriausių

Lietuvos futbolo specialistų. Sportinę bei fizinio lavinimo veiklą galima suskirstyti į šias pagrindines sritis:

- Standartinės treniruotės (24 kartai);
- Treniruotės su futbolo žvaigždėmis (12);
- Rytinė mankšta (12);
- Išvykos į gamtą (6);
- Maudynės (12)

3 lentelėje pateikėme vaikų užimtumo grafiką. Projekto metu kiekvieną dieną vaikai dalyvaudavo sportinėje, pažinimo veikloje, buvo organizuojamos išvykos, seminarai. **Vaiko dalyvavimas** šiame projekte turi ypatingai didelės reikšmės jo visapusiškos asmenybės formavimuisi. Labai svarbu kartu derinti tiek sportinę, tiek kultūrinę veiklą, todėl mūsų projekto metu dienotvarkės buvo derinamos atsižvelgiant į kiekvienos edukacinės srities svarbumą bei aktualumą vaikų ugdymui.

2 lentelė

Dienotvarkės pavyzdys:

9.00 – 11.00	Sportinė veikla (su pertraukėlėmis)
11.00 – 12.00	Istorijos pamoka
12.00 – 14.00	Susitikimas su futbolo įžymybe
14.00 – 17.00	Išvyka į lankytiną vietą
17.00 – 19.00	Sportinė veikla
19.00 – 21.00	Išvyka į gamtą arba seminaras apie multikultūrinį ugdymą, bendradarbiavimą
21.00 – 23.00	Laisvalaikis

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ formuojamasis kultūrinis laukas

Kultūrinio lauko formavimas yra viena reikšmingiausių prielaidų vaiko ir tuo pačiu visuomenės ugdymui, tai yra viena efektyviausių prevencijos prieš neigiamus reiškinius priemonių

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ organizatoriai teigė, jog aktyvios vaikų kūrybinės, sportinės ugdomosios veiklos metu besiformuojantys glaudesni emociniai, estetiniai ryšiai su supančia aplinka padės subrandinti plataus kultūrinio akiračio žmones, tausojančius ir puoselėjančius kultūrinį palikimą.

Kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ metu, mes išskyrėme šias pagrindinius formuojamus kultūrinius aspektus:

- Asmens, elgesio normos, principai.
- Tapatumo jausmas.
- Atvirumas ir svetingumas
- Bendruomenės mikroklimatas
- Asmenybės raidos lūkesčiai

Kūno kultūros ir sporto projekto metu dalyviai noriai dalyvavo įvairiuose seminaruose, užsiėmimuose, kurie skatino kultūrinio lauko formavimąsi, todėl buvo suformuotos šios veiklos:

1. Kūrybinės veiklos bei įvairovės skatinimas.
2. Informacinės visuomenės plėtojimas.
3. Vietos tradicijų atskleidimas.
4. Asmenybės (ir kultūros) centralizacija.
5. Formalizmas (kalboje, vertinimo standartuose).
6. Vartotojiška orientacija.
7. Žinių, moralės, emocijų suprocedūrinimas

Ši kultūrinį lauką formuoja vaikų projektinių grupių kūrybinė-kultūrinė veikla, mokyklų bendruomenės, rėmėjai, kurie vienaip ar kitaip prisideda prie vietinių projektų realizavimo, projekto organizatoriai, savanorių darbo grupė, rėmėjai, kurie inspiruoja tarptautinio kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ veikimą. Visi, vienaip ar kitaip įtraukti į šį sporto kultūros veikimą, atranda naujus sąlyčio taškus su sportu, sveika gyvensena, edukacija. Šis projektas formuoja savitą kultūrinį reiškinių Lietuvoje.

Vaikai dalyvaudami kūno kultūros ir sporto projekte „Sportas ir aš“, rengdami vietinius projektus, veikia įvairiose sveikatinimo, pažinimo ir kūrybos srityse. Pirmoji sritis gali būti įvardyta kaip sportinė veikla. Antroji sritis – pažinimo, bendravimo ir kūrybos veikla. Didžioji projekto dalyvių dalis vykstant vietiniams projektams veikia abiejose srityse.

12 – 13 m. amžiaus vaikų eksperimentinis tarptautinio kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ analizė

Skleidžiant informaciją apie šį projektą, buvo surengta reklamos kompanija. Tam tikslui pasiekti bus pasitelktos žiniasklaidos priemonės: komercinės televizijos 5 kanalas, dienraščiai (*Kauno diena*), komercinė radijo stotis (*Kauno fonas*) bei internetiniai portalai (www.kksd.lt ir kt.). Taip pat bus sukurtas specialus stovyklos portalas, kuriame patys vaikai galėjo informuoti apie stovyklos eigą rašydami internetinį dienoraštį. Tai ne tik skatino jų saviraišką, iniciatyvumą, bet ir ugdė jų informacinių technologijų žinias. Šis portalas nenustojo veikti ir projektui pasibaigus

(vaikai gali toliau palaikyti tarpusavio ryšį, koordinuoti veiklą ir pan.) ir yra sėkmingos tolimesnės jų veiklos pagrindas, kuris užtikrina projekto išliekamąją vertę bei tęstinumą.

Pagrindinės priemonės:

- Specializuotas projekto interneto portalas;
- Interviu ir projekto autorių dalyvavimas seminaruose;
- Reklaminiai skelbimai bei užsakomieji straipsniai dienraščiuose, internetiniuose naujienų portaluose;
- Reklaminės žinutės internetiniuose puslapiuose;
- Specialiai paruošti plakatai, kurie bus sukabinti mokyklose bei kitose viešose vietose;
- Reklaminiai šaukiniai radijo stotyje (platinama informacija prieš registraciją ir nuolatinis informavimas stovyklai prasidėjus);

Rezultatai

Vienas pagrindinių kūno kultūros ir sporto projekto „Sportas ir aš“ **tikslų** yra sudaryti kuo palankesnes sąlygas vaikų ugdymo bei bendradarbiavimo skatinimui.

Kūno kultūros ir sporto projektas „Sportas ir aš“ aprėpia, kaip matėme, įvairias vaikų ugdymo ir kultūros sritis. Taigi verta būtų paminėti įvykdyto pastarojo projekto pasiekimus:

Praktiniai pasiekimai:

- Įgyta kūno kultūros ir sporto projektų organizavimo patirtis.
- Užsimezgė ir plėtojami kūno kultūros ir sporto edukacijos ryšiai.
- Vykdomi vietinių projektų tyrimai.
- Suburta vaikų futbolo komanda
- Parengta ir išleista metodinė literatūra.
- Suburta projekto rėmėjų grupė.
- Sukaupta projekto dokumentacija, kuri leis vėliau plėtoti panašaus pobūdžio renginius
- Plėtojamas institucinis, edukacinis bendradarbiavimas.
- Kaupiama, skelbiama, platinama edukacinė medžiaga.
- Pradėta rengti projekto dalyvių pedagogų konferencijos.

Edukaciniai pasiekimai:

- Kaupiama darbo projektų metodu patirtis.
- Keliama pedagogų kvalifikacija.
- Formuojami mokymosi ir praktikos ryšiai.

- Sveikos gyvensenos, sporto mokyklose plėtojimas.
- Plėtojamas pilietinis ugdymas
- Kultūrinio gyvenimo mokyklose plėtojimas.

Visuomeniniai rezultatai:

- Naujo visuomenės požiūrio į ugdymą formavimas.
- Teigiamo visuomenės požiūrio į vaikų sportinę veiklą, ugdymą formavimas.
- Multikultūrinių ryšių plėtotė.
- Plėtojasi vietinių projektinių grupių ryšiai su kitų šalių vaikų grupėmis.
- Rėmėjų telkimas.
- Sporto specialistų, ekspertų ir kt. dalyvavimo projekte nuostatų formavimas.
- Savanoriško darbo tradicijų plėtojimas.

Kultūriniai rezultatai:

- Projektas turi įtakos vaikų ugdymo formavimuisi Lietuvoje.
- Plėtoja sveikos gyvensenos formas.
- Aktyvina mokyklų bendruomenių kultūrinį gyvenimą.
- Plėtoja kultūros gyvenimo formas.
- Aplinkos kultūros suvokimo formavimas.
- Sukauptas vaikų kūrybos darbų archyvas.

Vykdam projektą iškyla įvairios problemos:

- Lėšų trūkumas.
- Infrastruktūros Kaune trūkumas.
- Komunikacinių ryšių su projekto dalyviais problema.